

ŠIAULIŲ UNIVERSITETAS
EDUKOLOGIJOS FAKULTETAS
EDUKOLOGIJOS KATEDRA

Andželina Ramanauskienė

Švietimo kokybės vadybos magistrantūros studentė

**EDUKACINĖS APLINKOS, UŽTIKRINANČIOS KOKYBIŠKĄ
PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMĄ,
KŪRIMO YPATUMAI**

Magistro darbas

Mokslinė vadovė
Doc. dr. Daiva Malinauskienė

Šiauliai, 2010

Darbas originalus Andželina Ramanauskienė

(parašas)

TURINYS

SANTRAUKA	3
SUMMARY	4
ĮVADAS	5
1.TEORINIAI EDUKACINĖS APLINKOS KŪRIMO ASPEKTAI	9
1.1. Paradigmos iš mokymo į mokymąsi kaita, kaip lemiantis veiksnys edukacinių aplinkų kūrimui ..	9
1.2. Pagrindiniai priešmokyklinio amžiaus vaiko kompetencijas lavinančios edukacinės aplinkos kūrimo principai	13
1.3. Priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų samprata ir jų ugdymo ypatumai	20
2.PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJAS UŽTIKRINANČIOS EDUKACINĖS APLINKOS KŪRIMO PRINCIPAI.....	27
2.1. Lietuvos švietimo politikos teikiamos galimybės edukacinių aplinkų kūrimui	27
2.2. Vadovo ir pedagogų vaidmuo, kuriant edukacines aplinkas, užtikrinančias priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą	30
3.PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMĄ UŽTIKRINANČIOS EDUKACINĖS APLINKOS KŪRIMO CHARAKTERISTIKOS IR KRITERIJAI	34
4.EDUKACINIŲ APLINKŲ, UŽTIKRINANČIŲ KOKYBIŠKĄ PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMĄ, KŪRIMO EMPIRINIS TYRIMAS	43
4.1. Tyrimo metodika ir imties charakteristikos.....	43
4.2. Priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūrio į pagrindinius edukacinės aplinkos kūrimo principus analizė.....	45
4.3. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie ugdymo įstaigos vadovo ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklos sritis analizė	50
4.4. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūrio į pagrindinius edukacinės aplinkos priemonių atrankos principus analizė.....	54
IŠVADOS	58
REKOMENDACIJOS	59
LITERATŪRA	60
PRIEDAI	65

SANTRAUKA

EDUKACINĖS APLINKOS, UŽTIKRINANČIOS KOKYBIŠKĄ PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMĄ, KŪRIMO YPATUMAI.

Magistro darbas

Tyrimo aktualumas. Nuolat vykstanti kaita visuose visuomenės gyvenimo srityse lemia ir edukacinių vyksmų pokyčius švietimo srityje, kurioje per paskutinį dešimtmetį sparčiai vyksta požiūrio į mokymą kaita: mokymą kviečia mokymasis, kuris akcentuoja aktyvią besimokančiojo veiklą ir tuo pačiu sukelia mokymuisi imlų edukacinių aplinkų kūrimo poreikį, ugdytojo ir ugdytinio vaidmenų kaitą ugdymo procese. Naujai suprantamas mokymasis ne visada siejamas tik su mokymu ar ugdymu, nes akcentuojamas savivaldus mokymasis, besimokančiojo aprūpinimas efektyviomis mokymosi priemonėmis, įrankiais, atitinkančiais jo mokymosi stilių ir poreikius, kitaip tariant, esminis dėmesys kreipiamas į efektyvių ir turtingų mokymosi aplinkų kūrimą.

Tyrimo objektas. Edukacinės aplinkos kūrimo ypatumai, užtikrinantys kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą.

Tyrimo tikslas. Ištirti edukacinės aplinkos kūrimo ypatumus, užtikrinančius kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą.

Tyrimo metodika, tyrimo instrumentas, imtis. Tyrime dalyvavo 100 priešmokyklinio ugdymo pedagogių iš 83 Kauno miesto ikimokyklinių ugdymo įstaigų. Pasirinkta anketinės apklausos forma. Tyrimo instrumentas suskirstytas į tris klausimų blokus: pirmas blokas skirtas pagrindiniams edukacinės aplinkos kūrimo principams, užtikrinantiems kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si), antras blokas - pagrindiniams įstaigos vadovų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų veiklos veiksniams užtikrinantiems kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si), trečias blokas - pagrindiniams edukacinės aplinkos priemonių atrankos principams užtikrinantiems kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si).

Tyrimo metodologija grindžiama humanistine koncepcija ir konstruktyvistiniu požiūriu.

Gauti rezultatai. Tyrimas patvirtino darbo pradžioje iškeltą hipotezę, jog priešmokyklinio amžiaus vaikų kokybiškam kompetencijų ugdymui(si) labai svarbios yra edukacinės aplinkos. Edukacinių aplinkų kūrimas priklauso nuo pedagogų gebėjimo pritaikyti švietimo politikos, priemonių atrankos ir vadovų bei pedagogų veiklą grindžiančiais principais.

SUMMARY

PECULIARITIES OF CREATION OF EDUCATIONAL ENVIRONMENT ENSURING QUALITY DEVELOPMENT OF PRE-SCHOOL CHILDREN'S COMPETENCES

Master's degree thesis

Urgency of the research. Continual change in all spheres of society life predetermines changes of educational process in education in particular. For the last decades the standpoint towards teaching has been changing rapidly: teaching has been replaced by learning which is emphasizing active involvement of a learner and at the same time it arouses the need to create receptive educational environments, the change of teacher's - learner's role in the educational process. This anew comprehensible learning is not always linked with only teaching or educating since independent learning is accentuated as well as providing the learner with effective learning measures, tools, which corresponds his or her learning style and needs. In other words, considerable attention is devoted to create efficient and rich learning environments.

Object of research. Peculiarities of creation of educational environment, ensuring quality development of pre-school children's competences.

Aim of research. To investigate peculiarities of creation of educational environment which ensure quality development of pre-school children's competences.

Methodic of research, instrument of and sample. 100 pre-school pedagogues from 83 pre-school institutions in Kaunas took part in this research. Form of questionnaire was chosen. Pedagogue assessment method was applied. Instrument of research is divided into three question blocks: first block is assigned to major principles to create educational environment which ensure quality development of pre-school children's competences, the second block comprises main factors of chiefs and pre-school pedagogues' activities ensuring quality development of pre-school children's competences and the third block is assigned for main principles of selection of educational environment's measures ensuring quality development of pre-school children's competences.

Methodology of research is based on humanistic conception and constructivistic approach.

Obtained results. The research confirmed initial hypotheses that educational environments are very important to quality development of pre-school children's competences. The creation of educational environments depends on teachers' ability to adapt education policy, selection of measures as well as principles which chiefs and teachers' activities are based on.

IVADAS

Tyrimo aktualumas. Nuolat vykstanti kaita visuose visuomenės gyvenimo srityse lemia ir edukacinių vyksmų pokyčius švietimo srityje, kurioje per paskutinį dešimtmetį sparčiai vyksta požiūrio į mokymą kaita: mokymą kviečia mokymasis, kuris akcentuoja aktyvią besimokančiojo veiklą ir tuo pačiu sukelia mokymuisi imlų edukacinių aplinkų kūrimo poreikį, ugdytojo ir ugdytinio vaidmenų kaitą ugdymo procese. Naujai suprantamas mokymasis ne visada siejamas tik su mokymu ar ugdymu, nes akcentuojamas savivaldus mokymasis, besimokančiojo aprūpinimas efektyviomis mokymosi priemonėmis, įrankiais, atitinkančiais jo mokymosi stilių ir poreikius, kitaip tariant, esminis dėmesys kreipiamas į efektyvių ir turtingų mokymosi aplinkų kūrimą.

Edukologijos mokslininkų darbuose pastaraisiais metais ypač akcentuojama mokymosi paradigma ir dėmesys besimokančiajam, bendri edukologijos mokslo aspektai. Kauno technologijos universiteto Edukologijos instituto mokslinėje mokykloje nuolat atliekami mokymosi aplinkų tyrimai įvairiais aspektais. Šiaučiukėnienė (1997) analizavimo mokymosi proceso individualizaciją ir diferenciaciją, Balčytienė (1997) tyrė mokymosi aplinkos įtaką mokymosi rezultatams Jucevičienė (2001) pagrindinė mokymosi aplinkos koncepciją, išskyrė bendruosius mokymosi aplinkų bruožus ir ištyrė mokymosi aplinkos įtaką mokymosi rezultatams.

Užsienio šalių mokslininkai Longworth (1999), Bowden, Marton (1998) edukacines aplinkas analizavo mokymo ir mokymosi paradigmų santykio, jų sąveikos edukacinės aplinkos kaitos proceso kontekste; kaip besimokantysis konstruoja žinias iš patirties, įgytas jo asmeninėje mokymosi aplinkoje tyrinėjo Ahlberg, Dilbon (1999), Longworth (1999). Vermunt (2003) nagrinėja edukacinės aplinkos įtaką besimokančiojo mokymosi kokybei. Barr & Tagg (1995), Jonassen & Land (2000), nagrinėdami psichologinius, pedagoginius ir kultūrinius mokymosi aplinkų aspektus, pateikia pagrindines teorines sampratas bei akcentuoja vertybes, kuriomis turi remtis mokymosi aplinkų kūrėjai.

Lietuvoje radikaliai reformuojant švietimą, pripažįstant jį pamatiniu visuomenės raidos veiksniumi, išryškėjo pagrindinis tikslas – savarankiška ir kūrybinga, maksimaliai savo gebėjimus išskleidžianti asmenybė. Lietuva būdama maža valstybė, neturinti gausių gamtos išteklių, turi žmogų, kaip pažangos ir raidos prielaidą. Todėl labai svarbu, kad kiekvieno individo gabumai būtų laiku pastebėti, tinkamai lavinami, sudaromos sąlygos gabumams skleisti ir virsti įvairių sričių pasiekimais. Tai galima pasiekti į ugdytinio individualumą, gabumus orientuotos edukacinės aplinkos sukūrimu, plėtojimu ir tobulinimu ugdymo procese. Problemos reikšmingumas bei aktualumas atsispindi įvairių Lietuvos mokslininkų darbuose – gabumų identifikacijos, jų plėtojimo klausimai rūpėjo Vabalui-Gudaičiui (1983), Gučui (1959) ir kt. žymiesiems pedagogams.

Priešmokyklinis ugdymas bei jo organizavimas Lietuvoje reglamentuojamas Švietimo įstatyme (2003) bei Švietimo ir mokslo ministerijos norminiais aktais. Švietimo ir mokslo ministerijos norminiuose aktuose reglamentuojami priešmokyklinio ugdymo tikslai, programos, priemonės, pedagogų kvalifikacija, organizavimo tvarka ir modeliai. Teiginių apie priešmokyklinio ugdymo plėtotę galima rasti daugelyje strateginių dokumentų: Valstybinėje ilgalaikėje raidos strategijoje, Valstybinės švietimo strategijos 2003-2012 metų nuostatuose (2003), Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004-2008 metų programos priemonių įgyvendinimo plane (2005).

P. Jucevičienės sudarytoje monografijoje „Lyginamoji edukologija“ (1997) N.Večkienė ir A.Valečkienė, remdamosi užsienio šalių moksliniais tyrimais, parodo ikimokyklinio ugdymo reikšmę vaikų pažintinių gebėjimų plėtotei, jų pasiekimams švietimo sistemoje.

Tačiau trūksta išsamios priešmokyklinio ugdymo būklės ir funkcijų analizės bei mokslinio pagrindo tolesnei priešmokyklinio ugdymo plėtrai. Todėl labai svarbu kritiškai pažvelgti į dabartinę priešmokyklinio ugdymo sistemos būklę, išryškinti problemas susijusias su vaiko kompetencijų ugdymo galimybėmis jam sukurtoje edukacinėje aplinkoje.

Tyrimo problema. Edukacinės aplinkos kūrimas vaikų kompetencijų ugdymui(si) yra labai aktuali problema ugdymo praktikoje. Vykstant esminiams paradigminiams pokyčiams, orientuotiems į ugdymo procesą, keičiasi požiūris į patį ugdytinį, bei jam skirtų edukacinių aplinkų kūrimo modelius ir principus. Edukacinės aplinkos kūrimo modeliai nėra pakankamas teorinis pagrindas priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų lavinimui. Nepakanka vien pedagogo pagalbos, kad būtų užtikrinta visavertė, edukacinė aplinka kokybiškiems priešmokyklinuko kompetencijoms lavinti. Turintis tam tikrų gebėjimų priešmokyklinio amžiaus vaikas jau savaime yra imlesnis, pastabesnis ir sugeba surasti jo kompetencijas lavinančias priemones. Tam reikia pedagogo pastangų ir noro padėti kiekvienam ugdytiniui plėsti savo galimybes įvairiapusiškoje, informatyvioje ir modernioje edukacinėje aplinkoje ir žinoma, kad tokia aplinka būtų sukurta.

Darbe tikslinga atsakyti į klausimus, sudarančius pristatomos **mokslinės problemos pagrindą**:

Ar mokslininkų tyrinėjimai yra išsamūs ir vieningi priešmokyklinio amžiaus vaikų edukacinės aplinkos kūrimo kontekste?

Ar pakanka esamų galimybių plečiant edukacinę aplinką priešmokyklinukų kompetencijoms ugdyti?

Kokie edukacinės aplinkos kūrimo ugdymo įstaigoje pagrindiniai aspektai?

Tyrimo objektas - edukacinės aplinkos kūrimo ypatumai, užtikrinantys kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą.

Hipotezė. Tikėtina, jog priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymui(si) labai svarbios yra edukacinės aplinkos. Edukacinių aplinkų kūrimas priklauso nuo pedagogų gebėjimo pritaikyti švietimo politikos, priemonių atrankos ir vadovų bei pedagogų veiklą grindžiančiais principais.

Tyrimo tikslas. Ištirti edukacinės aplinkos kūrimo ypatumus, užtikrinančius kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą.

Tyrimo uždaviniai:

- Aptarti teorinius edukacinės aplinkos kūrimo aspektus (požymius, kriterijus, principus), plėtojančius priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijas.
- Nustatyti priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūrį į edukacinės aplinkos, užtikrinančios kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą, kūrimo principus.
- Aptarti, kiek edukacinės aplinkos kūrimo principus įtakoja pedagogų turimas darbo stažas ir skirtinga kvalifikacinė kategorija.
- Pateikti išvadas ir parengti rekomendacijas.

Tyrimo metodai:

- *Teoriniai:* **mokslinės literatūros analizė** atlikta siekiant aptarti edukacinės aplinkos kūrimo aspektus. **Švietimo dokumentų analizė** atlikta siekiant įvertinti švietimo politikos nuostatas kuriant edukacines aplinkas, užtikrinančias kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą.
- *Empiriniai:* **anketinės apklausos metodas** taikytas siekiant nustatyti edukacinės aplinkos kūrimo galimybes užtikrinant kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą N priešmokyklinio ugdymo institucijose.
- *Statistiniai:* skaičiuoti **absoliutieji ir santykiniai dažniai**, skirtumams tarp grupių nustatyti buvo taikytas **chi kvadrato kriterijus**. Skirtumai laikyti statistiškai patikimais, esant ne didesnei kaip 5 proc. paklaidai ($p < 0,05$).

Tyrimo bazė ir imtis

Tyrimas vyko Kauno miesto ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo įstaigose. Tyrime dalyvavo 100 respondentų.

Tyrimas remiasi šiomis metodologinėmis nuostatomis:

- **Humanistine**, kuri sąlygoja ugdymo supratimą kaip ugdančiojo ir ugdytinio sąveiką. Pedagoginės veiklos ypatumai, remiantis humanizmo filosofija yra partnerystė, demokratinis stilius, žmogiškųjų santykių normos. Tuo remiantis sukurta

priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų, užtikrinančių edukacinės aplinkos kūrimo charakteristikų ir kriterijų tyrimo sistema, leidžianti atlikti analogiškus tyrimus ateityje priešmokyklinio ugdymo institucijose.

- **Konstruktivistinės teorijos** požiūriu, kiekvienas individas, remdamasis savo patirtimi ir veikiamas visų jo gyvenimo aplinkų (taip pat ir edukacinės), susikuria individualią mokymosi aplinką (Lipinskienė, 2002; Cesevičiūtė, 2003). Besimokantysis naudosis edukacine aplinka, jeigu ši atitiks jo poreikius. Prasmingą individo tobulėjimą lemia ir skatina tiek edukacinė, tiek įvairios asmens gyvenimo aplinkos. Konstruktivizmo teorijos ir mokymosi paradigmos kontekste edukacinėje aplinkoje įgyjamas išreikštas žinojimas, grindžiamas individo susikurtomis koncepcijomis, teorijomis bei jų ryšiais. O individo gyvenimo aplinkos daro įtaką savaiminiam, patirtiniam mokymuisi, kai individas tobulina savo žinojimą bei kompetenciją dažniausiai iš anksto neturėdamas tokio tikslo, ir taip įgyja neišreikštą žinojimą, tačiau šis žinojimas gali daryti didelę besimokančiojo mokymuisi edukacinėje aplinkoje (Stankevičiūtė, Jucevičius, 2001; Jucevičienė, Stanikūnienė, 2002).

Tyrimo naujumas ir praktinis reikšmingumas

Mokslinėje literatūroje dažniausiai analizuojami edukacinių aplinkų kūrimo principai, kurie labiau tinka ugdant mokinius ir studentus, šis darbas reikšmingas tuo, kad bus aptarti edukacinių aplinkų kūrimo principai, ugdant priešmokyklinio amžiaus vaikus.

Sukaupti empiriniai faktai leidžia nustatyti švietimo, edukacinių aplinkų kūrimo, edukacinių priemonių atrankos principų, edukacinių aplinkų kūrimui esmines tendencijas bei edukacinių aplinkų kūrimo galimybes priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymo atžvilgiu. Sukonstruotas tyrimo instrumentas leidžiantis atlikti panašaus pobūdžio tyrimus ir kitose ugdymo institucijose, nustatant edukacinės aplinkos kūrimo galimybes, užtikrinant kokybišką ne tik priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą.

Darbo struktūra ir apimtis. Darbą sudaro įvadas, 4 skyriai, išvados, rekomendacijos, literatūros sąrašas ir 2 priedai. Darbe pateikiama 20 lentelių.

1. TEORINIAI EDUKACINĖS APLINKOS KŪRIMO ASPEKTAI

1.1. Paradigmos iš mokymo į mokymąsi kaita, kaip lemiantis veiksnys edukacinių aplinkų kūrimui

Mokslinėje literatūroje vis dažniau akcentuojami reiškiniai, žymintys iš esmės naują žmonijos vystymosi etapą, susijusį su besimokančios visuomenės neišvengiamumu. Jucevičienė, Karenauskaitė (2003) pagrindžia, jog besimokanti visuomenė yra reali visuomenės vystymosi perspektyva. Tokią naują visuomenės kokybę atitinka visuomenės lygmenyje organizuojamos ir realizuojamos pastangos kurti įgalinančias mokymosi aplinkas, keičiant edukacinę paradigmą iš mokymo į mokymąsi. Socialinis besimokančios visuomenės aspektas išryškėja mokymąsi traktuojant kaip procesą, kurio metu individas plėtoja ir vysto savo žinias, supratimą, gebėjimus, vertybes, požiūrius ir patirtį. Toks požiūris akcentuoja refleksijos gebėjimus, įsiklausimą į kito nuomonę, taip pat savo nuomonės turėjimą, gebėjimą spręsti problemas, bendradarbiavimą, atsakomybę, aktyvų dalyvavimą.

Tradicinis mokymas orientuojasi į mokymosi rezultatą, mokymo veikla nukreipta į mokomąją medžiagą, mokymo proceso vadovas ir informacijos perdavėjas bei sprendimų priėmėjas yra mokytojas, o besimokantysis – pasyvus informacijos priėmėjas (Jucevičienė, Tautkevičienė, 2004). Siekiant įgalinti individą valdyti sparčiai didėjančius informacijos srautus ir nuolat kintančias žinias, individui reikia nuolatinio kryptingo mokymosi gebėjimo, nes nuolat turimas žinias tikrinti ir atnaujinti jis gali tik įvaldęs įvairius mokymosi būdus, analizuodamas ir kritiškai vertindamas savo mokymąsi bei suvokdamas save kaip besimokantįjį. Konstruktyvizmu paremta mokymo veikla orientuojasi į besimokantįjį – aktyvų prasmės ir individualaus supratimo kūrėją – bei jo mokymosi procesą. Pedagogas tampa tik mokymosi proceso organizatoriumi, edukacinių aplinkų kūrėju (Jucevičienė, Tautkevičienė, 2004), skatintoju ir tyrėju, o mokymosi aplinka demokratiška, vyksta abipusis sprendimų priėmimas.

Kadangi mokymosi paradigma keičia ugdytojo ir ugdytinio vaidmenį ugdymo procese, tai atspindi ir kuriama į ugdytinį orientuota edukacinė aplinka bei ugdymo proceso dalyvių sąveika šioje aplinkoje. Ugdytojas ne tik kuria efektyvias edukacines aplinkas, bet ir moko ugdytinius veikti toje aplinkoje. Ugdytojui daugiau tenka informacijos šaltinio, konsultanto, paramos tiekėjo vaidmuo, kad ugdytiniai įgytų mokymosi kompetenciją (Jucevičienė, 1998; Jenkins, 2000; Tumėnienė, Janiūnaitė, 2000; Mestre, 2001; Hoban, 2003). Ugdytojo ir ugdytinio santykiuose atsispindi normatyvinės ir interpretacinės paradigminės nuostatos: ugdytojas, kurdamas edukacines

aplinkas, vadovaujasi normomis, bendrais principais, tačiau kartu į šį procesą įneša ir savo požiūrį. Ugdytiniai taip pat daro įtaką šiam procesui: kiekvienas ugdytinis savaip interpretuoja edukacinę aplinką, o tuo pačiu susikuria ir savąją mokymosi aplinką. Kiekvieno individo mąstymas, kaip teigia interpretacinės paradigmos šalininkai, yra skirtingas, individualus, todėl pats mąstymo procesas bei jo rezultatas kiekvieną kartą gali būti kitoks.

Vienas iš svarbiausių švietimo reformos uždavinių – mokymosi priartinimas prie gyvenimiškų, kasdieniškų situacijų bei ugdymosi programų integruotumo principo. Realizuojant besimokančios visuomenės aspektą, ugdymo įstaigoje galima kurti turtingas ir efektyvias mokymosi aplinkas. Lapinskienė (2002), Tautkevičienė (2004) išryškino mokymosi ir edukacinės aplinkos skirtumus. Edukacinėje aplinkoje veikia edukatorius, kuris gali būti ir ugdytojas, ir materialiniai ar informaciniai ištekliai bei pati institucija. Mokymosi aplinką kiekvienas individas identifikuoja pats, pagal turimus sugebėjimus ją identifikuoti. Edukacinė ir individualios mokymosi aplinkos gali ir nesutapti arba sutapti iš dalies. Idealiu atveju abi aplinkos yra persidengiančios. Individas gali visai nesidomėti edukacine aplinka jei ji bus nesuprantama, neįdomi. Ir tik jo smalsumą, protinius, fizinius ir emocinius gebėjimus stimuliuojant aplinka skatins jį aktyviai veikti: eksperimentuoti, stebėti, bandyti.

Organizuojant priešmokyklinį ugdymą labai svarbu pasiekti, kad šie vaiko ugdymo(si) metai netaptų dar vienais vaiko mokymo metais, t.y. kad priešmokyklinėse grupėse nebūtų taikomi akademinio mokymo metodai. Jie neatitinka vaiko prigimties, jo poreikių, raidos psichologijos. Svarbu, kad pedagogai naudotų šiuolaikinius, į vaiko kompetencijų ugdymą orientuotus būdus, tokius kaip vaiko aktyvumo, iniciatyvos skatinimą, sudarant ugdančiąją aplinką; kūrybišką konstruktyvistinę vaiko ir pedagogo sąveiką; spontanišką – situacinį ugdymą; ugdymą pavyzdžiu.

Priešmokyklinukas, pereidamas iš neformalios ugdymo pakopos į formaliąją, susidurs su vis didėjančiu informacijos srautu, savarankišku problemų sprendimu, nuolatiniu savo gebėjimų įsivertinimu, vis didėjančiais reikalavimais. Suteikę galimybę priešmokyklinio amžiaus vaikui surasti jam suprantamoje edukacinėje aplinkoje savo kompetencijų realizavimo kelius, įgalinsime jį siekti nuolatinio kryptingo mokymosi ateityje. Siekiant įgalinti priešmokyklinuką realizuoti turimus gebėjimus jam sukurtoje edukacinėje aplinkoje, priešmokyklinėse grupėse rekomenduojama naudoti šias šiuolaikinės ugdymo technologijas, padedančias realizuoti mokymosi paradigmos esmę:

1. **Ugdymosi skatinimas, sukuriant tinkamą aplinką.** Teorinės šios technologijos ištakos – normatyvinė natūralaus brendimo teorija. Esminis šios teorijos teiginys: vaikas vystosi, natūraliai bręstant jo nervų sistemai; pedagogas neturėtų stimuliuoti ar skatinti vaiko ugdymo, tik sukurti jo augimui ir brendimui palankią aplinką.

2. **Ugdymas pavyzdžiu.** Tai ugdymas, kuomet pedagogas nori būti toks patrauklus vaikams, kad jie iš pagarbos ir susižavėjimo sektų jo pavyzdžiu. Minėtosios ugdymo technologijos idėjos galėtų būti kildinamos iš socialinės kognityvinės teorijos (Bandura, 1986). Teorijos kryptį iliustruoja teiginys: pedagogas yra modelis vaiko veiklai ir elgesiui, vaikas mokosi, jį mėgdžiodamas: kuo aukštesni vaiko pažinimo gebėjimai, tuo pastabesnis ir labiau įgudęs jis yra mėgdžiotojas.
3. **Konstruktivi - kūrybinė vaiko ir pedagogo sąveika.** Tokia demokratiška sąveika leidžia būti aktyviems abiemis proceso dalyviams - ir vaikui, ir pedagogui. Šios technologijos teorinės ištakos-humanistinė savivokos ir savęs realizavimo teorija (Maslow, 1976; Rogers, 1969), socialinės asmenybės raidos teorija (Erikson, 1963), intelekto teorija (Gardner, 1983) ir kt.
4. **Spontaniškas ugdymas.** Tai situacinis ugdymo būdas, kurio sėkmė labai priklauso nuo pedagogo pastabumo, lankstumo. Ji formavosi poreikių – motyvacijos ir humanistinių teorijų pagrindais.

2002-2003m.VPU atliktas mokslinis tyrimas atskleidė, kad pedagogai dažniausiai derina kelias ugdymo technologijas, naujas technologijas taiko kartu su senosiomis ir dažniausiai tai daro stichiškai. Taip pat tas pats tyrimas parodė, kad pedagogai neobjektyviai, perdėtai gerai vertina savo gebėjimus taikyti vieną ar kitą šiuolaikinę ugdymo technologiją. Akivaizdi savianalizės įgūdžių stoka trukdo pastebėti praktinės veiklos problemas ir tobulėti.

Kuriant edukacinę aplinką, orientuotą į priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą mokymosi paradigmoje svarbu suvokti, kokia gi yra priešmokyklinio ugdymo pakopos paskirtis. Priešmokyklinio ugdymo priemonės sampratoje (2003) yra išryškinama: ugdyti aktyvų, smalsų, savo gebėjimais pasitikintį, pažinti ir mokytis norintį priešmokyklinio amžiaus vaiką bei sudaryti jam prielaidas toliau sėkmingai ugdytis mokykloje.

Sukurta įvairius priešmokyklinio ugdymo (si) poreikius lavinant edukacinė aplinka skatins vaiko aktyvumą, savarankiškumą, tenkins norą žaisti, bendrauti ir bendradarbiauti. Taip įgalindami vaiką veikti jam paruoštoje edukacinėje aplinkoje, leisime natūraliai plėtotis jo kultūrai, interesams, tenkinsime poreikį judėti, per naujos patirties kaupimą, tyrinėjimus, eksperimentavimus sudarysime palankią aplinką visų penkių kompetencijų realizacijai per turimų gabumų raišką. Remiantis Atviros Lietuvos Fondo vykdomo „Geros pradžios“ projekto programų kūrėjų nuomone, vaikų ugdymuisi didelę įtaką daro aplinka: kuo pastaroji turtingesnė, sudėtingesnė ir įvairesnė, tuo ji labiau aktyvina smegenų veiklą. Medžiagų ir veiklos formų įvairovė ir kūrybiškumas ne tik padeda rasti geriausią integralaus ugdymo variantą, - parinkta aktuali vaikui tema skatina domėjimąsi ir geresnį išmokimą, padeda ugdyti mąstymo gebėjimus bei atskleisti individualią saviraišką (Kiliuvienė,

2006). Minėtas fondas taip pat inicijuoja **Egmonto projektą** - tai bendra ALF ir Danijos Egmonto Peterseno fondo švietimo programa, kurio metodologinis pagrindas yra pedocentrizmas ir konstruktyvumas. Šio projekto esmė – į vaiką orientuotas ugdymas, kuriant mokymosi aplinką, skatinančią vaiko individualumą bei kūrybiškumą. Taigi, minėtų projektų esmė yra konstruktyvizmu, asmenybės sklaidos ugdymu, progresyvizmu paremtos kuriamos edukacinės aplinkos, įgalinančios mokymo paradigimą keisti mokymosi paradigma.

Kai teigiama Priešmokyklinio ugdymo priemonės sampratoje (2003), priešmokyklinio ugdymo(si) edukacinės aplinkos formuojamos priešmokyklinio ugdymo grupėje ir namuose, individualioje ir grupinėje vaikų veikloje, patalpoje ir lauke (kieme, sporto salėje ir aikštyne ir kt.), savarankiškoje ir pedagogo organizuotoje vaiko veikloje. Tame pačiame dokumente pažymima, kad priešmokyklinio ugdymo priemonės pedagogas atranka ir jas kūrybiškai atnaujina atsižvelgdamas į grupę lankančių vaikų ypatumus ir poreikius, Bendrąją priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programą (2002), bei Priešmokyklinio ugdymo(si) standartu (2003).

Priešmokyklinio ugdymo(si) priemonių atrankai sudarytas Priešmokyklinio ugdymo priemonių aprašas (2005), kuris kintant materialinėmis, socialinėmis, technologinėmis sąlygomis visuomenėje, turės būti periodiškai atnaujinamas. Kuriant edukacinę aplinką priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymui(si), priešmokyklinio ugdymo priemonės atrankamos ir paketas sudaromas laikantis **tikslingumo, konstruktyvumo, pozityvumo, visybiškumo, ekonomiškumo bei įvairovės kaitos principų** (žr. ten pat).

Tikslingumo principą galima apibrėžti remiantis tuo, kiek priemonės padeda siekti priešmokyklinio ugdymo tikslų ir uždavinių, formuoti socialinę, komunikavimo, pažintinę, sveikatos saugojimo ir meninę vaikų kompetenciją. *Konstruktyvumo, pozityvumo* principas aiškinamas, kiek priemonės atlieka ugdantį, skatinantį, motyvaciją žadinantį, į pažangą orientuojantį vaidmenį. Kiek priemonės yra veiksmingos, kiek jos padeda ugdyti vaiko kompetencijų, brandinti vaiką mokyklai išryškina *veiksmingumo* principas. *Visybiškumo* principas apibrėžia, kiek priemonės apima įvairių nuostatų, gebėjimų ugdymą, įvairių sričių patirties kaupimą. Jei priemone gali naudotis daug vaikų, jos tarnauja ilgą laiką ir priemonės kaina atsiperka, tai įrodo, jog laikomasi *ekonomiškumo* principo. *Įvairovės ir kaitos* principas aiškinamas, kiek įvairios ugdymo priemonių grupės; kiek jos atitinka minimalius ir optimalius, įprastus ir specialiuosius vaikų ugdymosi poreikius bei grupės veiklos organizavimo modelį, kaip atrankamos, įrengiant naują grupę, kaip dažnai ir tikslingai atnaujinamos, kiek atitinka individualaus ir bendro naudojimo poreikius. Priemonės atrankos principai glaudžiai siejasi su mokymosi paradigmos esme, įgalinančia individą savarankiškai veikti.

Priešmokyklinukas kasdien susiduria su vis naujomis ir greitai besikeičiančiomis situacijomis, reikalaujančiomis kompleksinio problemų sprendimo, o tam reikia vis naujo žinojimo ir mokėjimo.

Šiame amžiuje vaikui reikia perimti žinių ir mokėjimų, reikalingų savirealizacijai, atspindinčiai mokymosi gebėjimus. Siekiant atskleisti ir daug po to lavinti priešmokyklinuko gabumus, o tuo pačiu parengti būsimai mokymosi mokykloje veiklai ir nuolatinei šios veiklos kaitai, nebetinka tradicinis mokymas, kuris orientuotas į pasyvų žinių perdavimą ir priėmimą. Tad šiuolaikinis ugdymas turi skatinti aktyvios asmenybės savikūrą, kad ugdytinis lavėtų savarankiškai ir sąmojingai, savivaldžiai mokydamasis jam sukurtoje edukacinėje aplinkoje. Be to, mokymasis pagal konstruktyvizmo teoriją vyksta įvairiose individo gyvenimo ir veiklos erdvėse. Taip pat besimokantysis aktyviai konstruoja žinias iš patirties, įgytas jo asmeninėje mokymosi aplinkoje (Ahlberg, Dilbon, 1999; Longworth, 1999; Jucevičienė, 2001).

Tačiau dar dažnai ugdytojai orientuoti į mokymą ir formalų žinių perdavimą. Tik veiklūs ir pažangūs ugdytojai siekia savarankiško mokymosi pažangos, kuri pasiekama per motyvaciją ir asmeninę ugdytinio iniciatyvą. Kitu atveju ugdytojai akcentuoja mokymąsi, įvairių kompetencijų plėtotę ir yra orientuoti į ugdytinį, tačiau patys ugdytiniai nepriima naujų idėjų, nes nėra susidūrę su savarankišku mokymusi.

Apibendrinant galima teigti, kad pasikeitusi mokymo ir mokymosi paradigma nulemia ir priešmokyklinuko kompetencijas orientuotų edukacinių aplinkų kūrimą. Edukacinės aplinkos kuriamos priešmokyklinėse grupėse ir namuose, individualioje ir grupinėje vaikų veikloje, patalpoje ir lauke, savarankiškoje ir pedagogo organizuotoje vaiko veikloje. Įvairios šiuolaikinės ugdymo technologijos - ugdymosi skatinimas, kuriant tinkamą aplinką; ugdymas pavyzdžiu; konstruktyvi vaiko ir pedagogo sąveika; spontaniškas ugdymas – veiksniai, padedantys realizuoti mokymosi paradigmos esmę.

Priešmokyklinukas, turtingos ir tikslingos edukacinės aplinkos apsuptyje, sukurtos remiantis konstruktyvumo, pozityvumo, visybiškumo, ekonomiškumo, įvairovės ir kaitos principais, turės galimybę identifikuoti savo mokymosi aplinką, per kurią galės realizuoti savo kūrybines galias, atskleisti naujas ir lavins jau turimas kompetencijas.

1.2. Pagrindiniai priešmokyklinio amžiaus vaiko kompetencijas lavinančios edukacinės aplinkos kūrimo principai

Priešmokyklinio ugdymo grupės\klasės yra ne tik auklėjimo, bet ir visų vaiko prigimtinių galių ugdymo įstaiga. Joje susiformuoja vaikų vertybės, požiūris ir elgesys, parengiami sėkmingo mokyklinio starto pamatai. Kiekvienas vaikas turi tam tikrų gebėjimų ir jų atskleidimas priešmokykliniais metais yra ta sąlyga, kurios dėka toliau formosis gebėjimai atpažinti tas edukacines aplinkas, kuriose sklės jau turimi ir atrandami gebėjimai. Todėl priešmokyklinukas

turi surasti tokius tobulėjimo kelius, kurie jam padėtų tikslingai ugdytis, realizuoti individualius gebėjimus. Žinoma, vaiko tobulėjimas priklauso nuo suaugusio ugdytojo. Išreikšdami save per įvairius meninius, intelektą lavinančius užsiėmimus, sportą ir kitokią veiklą, jie lavina savo turimas kompetencijas ir formuoja save kaip asmenybę. Ugdytojas įstaigoje, kad ir kokiame mieste ar rajone ji būtų, priešmokyklinukas gali ir turi jaustis kūrybiškas, saugus bei galintis ugdyti savo kompetencijas. Tai pasiekti galima per efektyvių kokybiškų edukacinių aplinkų kūrimą.

Kokybiškai ugdomajai aplinkai kurti priešmokyklinėje grupėje, kuri skatintų priešmokyklinukų saviraišką, skiriama vis daugiau dėmesio. Sukurti kokybišką aplinką, tinkamą augti ir ugdyti(s), tyrinėti, pažinti pasaulį, bendrauti ir bendradarbiauti tarpusavyje bei su suaugusiais yra svarbus priešmokyklinio ugdymo pedagogo uždavinys. Šiuolaikinėje pedagogikoje pagrindinis dėmesys kreipiamas į vaiko gebėjimą efektyviais būdais vertinti bei suvokti situaciją ar reiškinį, spręsti kompleksines problemas, o tai iššaukia nuolatinį žinių atsinaujinimą, jų refleksiją, derinimą su jau turimomis žiniomis ir tokiu būdu naujos prasmės kūrimą (Karenauskaitė, 2006). Tai įmanoma realizuoti tik nuolat tobulinant prasmingą individo mokymąsi ir jo kompetencijas, reikalingas ateities veiklai. Tad šiuolaikinė ugdymo institucija savo veiklą nuo tradicinio mokymo turi kreipti į kokybiškai naują lygmenį - mokymąsi (Ramsden, 2000; Jucevičienė, Tautkevičienė, 2001; Lapinskienė, 2002; Biggs, 2003; Vermunt, 2003). Tai kokybinis ir radikalus pedagoginės sistemos virsmas: nuo mokymo į konstruktyvistinę mokymosi paradigmą.

Pasikeitusi ugdymo bei mokymo paradigma į ugdymosi bei mokymosi paradigmą, skatina keisti požiūrį ir į edukacinių aplinkų kūrimą. Tokiose edukacinėse aplinkose vaikas įgalinamas realizuoti savo potencialą per savarankišką mokymąsi ir veiklą, refleksyvų vertinimą, vertybinių nuostatų formavimą. Savo žinių lygiu bei interesais skirtingiems ugdytinių poreikiams patenkinti ir ruošti įvairiapusei veiklai sparčiai besikeičiančiame pasaulyje gali ta ugdymo institucija, kuri kuria turtingas ir efektyvias, **lankstumo ir dinamiškumo, individualizacijos, integracijos, socializacijos, metamokymosi ir refleksijos principais** grindžiamas mokymuisi imlias edukacines aplinkas. Tokios edukacinės aplinkos motyvuoja savarankišką ir kryptingą ugdytinio mokymąsi, ugdo bendruosius ir perkeliamuosius gebėjimus, įgalina identifikuoti žinias, įgytas veiklos ir gyvenimo srityse. Kuo įvairesnė ir tikslingiau parengta aplinka, tuo labiau ji žadins vaiko smalsumą, kūrybingumą, domėjimąsi įvairiomis veiklos formomis, problemomis. Taigi, aptarsime visus aukščiau išvardintus principus, išanalizuosime jų teorinį pagrindą.

Edukacinė aplinka ugdymo įstaigoje turi būti kokybiška, lanksti ir dinamiška. Ugdytojo ir institucijos lygmenyje tai atspindi gebėjimuose pritaikyti naujas ugdymo tendencijas, keisti mokymo metodus, ieškant tinkamiausių kiekvienai besimokančiųjų grupei ar net atskiram individui, siekiant užtikrinti visokeriopą paramą besimokančiajam ir kartu interpretacinį požiūrį į ugdymo turinį

(Jucevičienė, 1997; Ramsden, 2000; Ogborn, 2003). Kokybiškos edukacinės aplinkos priešmokyklinukų kompetencijų lavinimui, kaip jau minėta, yra kuriamos visose ugdymo įstaigos aplinkose: muzikos ir sporto salėse, grupėje, lauko žaidimų aikštynuose, bendros ir individualios veiklos metu. Priešmokyklinio ugdymo pedagogas pagal poreikį lanksčiai keisdamas mokymo (si) metodus, dinamiškai keisdamas veiklą iš bendros į individualizuotą, kūrybiškai ir kokybiškai interpretuodamas ugdymo turinį, įtakoja priešmokyklinuko kompetencijų raišką.

Humanistinis ir konstruktyvistinis požiūris į švietimą akcentuoja sąlygas, skatinančias kiekvieno individo asmenybinių savybių raišką. J.Dewey, Z. Freud teorijų pagrindu ugdymo individualizavimas interpretuojamas kaip būtinybė atsižvelgti į asmenybinius vaiko poreikius, sudaryti sąlygas jiems atsiskleisti, juos tenkinti. Ugdymo individualizavimo principo esmė, jog būtina remtis susiformavusiais vaiko gebėjimais ir skatinti prasčiau susiformavusių gebėjimų raidą, šaknys glūdi Gardnerio (1998) septynių intelekto tipų teorijoje. Gardnerio (1998) nuomone, kiekvieno vaiko geriausiai susiformavusi ne ta pati intelektinė kompetencija, todėl jo ugdymo (si) stilius kitoks. Tad ugdymo įstaigose turi būti realizuojamas *individualizacijos* principas, siekiantis sudaryti sąlygas ugdytiniui tobulėti, kreipiant dėmesį į asmenybės skirtumus, interesus bei gebėjimus, turimą patirtį, mąstymo ypatumus, motyvaciją. Parodant individualybės svarbą, ugdytinis labai stipriai motyvuojamas, skatinamas jo savarankiško mokymosi stiliaus formavimas, atskleidžiamos jo galimybės, sudaromos sąlygos savirealizacijai. Priešmokyklinio ugdymo pedagogas, remdamasis priešmokyklinio ugdymo individualizavimo principu, grindžia kiekvieno vaiko pažinimą, per geriausiai susiformavusius gebėjimus ir sudaro sąlygas mažiau išugdytoms vaiko raidos sritims tobulinti(http://www.smm.lt/ugdymas/docs/pareiginiai_nuost.doc).

Mokymo(si) proceso individualizacijos galima siekti įvairiais būdais: taikant įvairius mokymo (si) metodus (Laurillard, 1993; Mills and Others, 1999; Ramsden, 2000; Lipinskienė, 2002), diferencijuojant užduotis ir pripažįstant skirtingus mokymo (si) stilius (Šiaučiukėnienė, 1997). Pavyzdžiui, ugdytiniui turinčiam geresnes įvairių kompetencijų charakteristikas, reikia pateikti sudėtingesnes užduotis, sudaryti sąlygas toliau į jas savarankiškai gilintis, nurodant įvairias edukacines aplinkas, taip pat įtraukti į silpnesnių ugdytinių mokymo procesą, nes žmogus mokosi mokydamas kitus. Individualizuojant ugdymą priešmokyklinio ugdymo pedagogui svarbu žinoti, ką kiekvienas vaikas geba atlikti savarankiškai, ir ten suteikti jam laisvę. O ką galėtų atlikti suaugusiojo padedamas, ir čia jam pasiūlyti savo paramą. Ugdymo individualizavimas priešmokyklinėje grupėje reiškia nuostatą:

- Tenkinti individualius mažo vaiko poreikius, interesus;
- Atsižvelgti į augimo ir ugdymo šeimoje sąlygas;

- Padėti susidaryti savitą patirties kaupimo stilių;
- Remiantis gerai susiformavusiais gebėjimais, skatinti prasčiau susiformavusių gebėjimų raidą;
- Suteikti savarankiškumą ten, kur vaiko gebėjimai jau susiformavę, ir paremti naujų įgūdžių susidarymą (Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas, 2004).

Priešmokyklinukas, stebėdamas jį supančią aplinką, jau supranta įvairius reiškinius ir dėsnius. Tinkamai organizuotoje edukacinėje aplinkoje, padedant ugdytojui, ugdytinis šią savo patirtį gali atpažinti ir įvardinti įvairiomis sąvokomis ar dėsniais bei toliau plėtoti aplinkos pažinimą. Platus įvairių technologijų taikymas įvairiose gyvenimo srityse, taip pat daro įtaką besimokančiajam ir formuoja jo požiūrį į mokymąsi. Besimokantysis įvairiose gyvenimo aplinkose įgytą išreikštą bei neišreikštą žinojimą kartu su vertybinėmis nuostatomis, požiūriu į mokymąsi atsineša į edukacinę aplinką. Jei šis žinojimas būtų įvertintas, jis padėtų įsisavinti naujas žinias, sąvokas ar suprastų reiškinius. Realizuojant edukacinės aplinkos efektyvumą svarbų vaidmenį atlieka požiūris į *metamokymąsi* (Barnut, 1990; Novak, Gowin, 1999; Joiner and Others, 2002; Vermunt, 2003). Metų pradžioje svarbu išsiaiškinti priešmokyklinuko požiūrį į mokymąsi, taip pat nustatyti jo turimas kompetencijas, nes kiekvieno vaiko žinios bei kompetencijos yra labai skirtingos. Todėl daugumai jų reikalinga ugdytojo pagalba išmokstant savarankiškai mokytis, besimokant įvairių mokymosi būdų, identifikuojant sau prieinamas mokymosi aplinkas, vertinant mokymosi rezultatus.

Ugdytiniam padėti įgyti *metamokymosi* kompetenciją gali ugdytojai, kurie patys turi šią kompetenciją. Be šios kompetencijos neįsivaizduojama šiuolaikinio ugdytojo edukacinė veikla bei jos vystymas. Todėl labai svarbu sudaryti sąlygas nuolatiniam pedagogų mokymuisi, tobulinant pedagoginę kompetenciją, taip pat savo patirties, aplinkos, žinojimo ir asmenybės refleksyviu tyrinėjimui (Ramsden, 2000; Joiner and Others, 2002; Jucevičienė, Stanikūnienė 2003).

Žinant realų priešmokyklinuko potencialą konstruojamas jo individualus ugdymosi turinys. Pastarasis turi apimti visiems privalomą ugdymosi turinį ir individualų ugdymosi turinį, nes, norint užtikrinti *socializacijos* principą pagal interpretacinę mokslo paradigmą, nebeužtenka nurodyti ugdymosi turinį, bet būtina parodyti, kaip turinys leidžia ugdytiniui tobulėti. Individualaus ugdymosi turinys sudaromas taikant *individualizacijos* principą: atsižvelgiant į ugdytinio interesus, jo žinias ir metamokymosi kompetenciją. Toks ugdymasis atveria galimybę gabesniesiems ir didesnę patirtinių žinių bagažą turintiems ugdytiniam išplėsti žinių apimtį ir jas pagilinti, pilnai išnaudoti savo galimybes, o silpnesniesiems – „nesijausti nieko nesuprantančiais“. Be to, atliepiant ugdymo institucijos edukacinių aplinkų kūrimo *lankstumo* ir *dinamiškumo* ypatumą, ugdymo (si) procese

stebima ir vertinama ugdytinio pažanga, todėl individualus ugdymo turinys turi būti nuolat peržiūrimas ir /ar atnaujinamas (Šiaučiukėnienė, 1997; Joiner and Others, 2002)

Norint pasiekti ugdymo (si) tikslus ir įgyti priešmokyklinukui reikiamas kompetencijas, reikalingas tolimesnis žingsnis – mokymo(si) taktika. Edukacinėje aplinkoje parenkami mokymo metodai, būdai ir priemonės, geriausiai atitinkantys kiekvieno ugdytinio žinias, mokymosi patirtį bei stilius. Tai sunku padaryti, nes ugdymo institucijose ugdomasi pakankamai didelėse grupėse, todėl ugdytojui sunku aprėpti visų ugdytinių interesus. Tokią individualizuotą taktiką, realizuojančią individualizacijos principą, galima įgyvendinti konkrečioje individualizacijos programoje. Šiame žingsnyje būtina kartu taikyti *lankstumo* ir *socializacijos* principus – akcentuoti aktyvius, skatinančius savarankišką veiklą, o ypač mokymąsi bendradarbiaujant, metodus, į mokymo procesą įtraukiant gabesnius ir akyvesnius, savarankiško mokymosi patirtį turinčius ugdytinius.

Patirtinių žinių ir mokymosi kompetencijos vertinimą, siekiant realizuoti *socializacijos* principą, ugdytojas turi aptarti su kiekvienu ugdytiniu – diskusijos būdu, derinant ugdymo (si) programos tikslus, kartu su ugdytiniu nustatant pastarojo interesus atitinkančius mokymosi tikslus. Diskusija / sąlygų aptarimas – vienas iš aktyvaus mokymosi aspektų, kuris suvienija ugdytoją ir ugdytinį bendram siekiui, išsiaiškinti mokymosi kontekstą. Ugdytojas turėtų leisti ugdytiniams rinktis kaip mokytis. Besimokančiajam dalyvaujant diskusijose, skatinamas jo aktyvumas, tarpusavio pasitikėjimas bei nuostata, kad ugdytojas – tai mokymosi proceso partneris, o ne nurodymus pateikiantis asmuo. Tokios diskusijos ir individualių mokymosi tikslų iškėlimas sąlygoja ugdytinio motyvaciją mokymuisi bei yra *individualizacijos* principo realizavimo sąlyga: ugdytiniui parodoma, kad žinios priklauso nuo jo asmens savybių ir patirties, aktyvumo. Tai leidžia ugdytiniui jaustis lygiaverčiu partneriu priimant sprendimus dėl mokymosi, skatina savo vertės pajautimą ir motyvuoja giliam požiūriui mokymąsi (Lipinskienė, 2002).

Konstruktivizmo požiūriu prasmingas žinojimas pasiekiamas tada, kai žinios nuolat permąstomos ir tikrinamos konkrečiose probleminėse gyvenimo situacijose. Veiklos mokslo požiūriu, analizuojant tam tikras gyvenimo situacijas, būtinas gebėjimas išvelgti alternatyvias perspektyvas ir visą vertybinį spektrą. Tai padaryti besimokantysis gali naudodamas *refleksiją* (Kolb, 1984; Allechin, 1999; Baranauskienė, 2002): analizuodamas ne tik savo veiksmų strategijas ir rezultatus, bet ir tuos veiksmus sąlygojančias vertybes, savo požiūrius, įsitikinimus, nuostatas. Galima teigti, kad refleksija edukacinėje aplinkoje yra įrankis, įgalinantis ugdytinį bei ugdytoją pažinti savo veiklos teorijas, jas vystyti, kurti naujas žinias ir tikrinti praktikoje, kritiškai mąstyti. Užtikrinant refleksijos galimybę edukacinėje aplinkoje svarbus vaidmuo tenka ugdytojui, nes jis gali organizuoti refleksijos procesą, skatinti ugdytinių sąveiką, tarpusavio diskusijas, skirti laiko individualioms ir grupinėms refleksijoms. Ugdytojas stebėdamas ugdytinio veiklą su juo

diskutuodamas, analizuodamas savo mokymo, o ugdytinio mokymosi procesą, turėtų paklausti savęs, ar jis viską padarė, kad skatintų ugdytinį mokytis, ar galėjo mokymo tikslų siekti kitu keliu ar būdu ir pan. Taip refleksija padeda geriau pažinti ugdytinius, įvertinti jų žinias bei gabumus, išvelgti asmenines savybes bei motyvaciją mokymuisi.

Ugdant savarankiško mokymosi, kritinio mąstymo, problemų sprendimo gebėjimus, edukacinėje aplinkoje būtina akcentuoti *metamokymosi* ypatumą, pavyzdžiui, naudojant šiuolaikinius mokymosi metodus, įgalinančius *savirefleksiją* – braizant koncepcijų žemėlapius (Novak, Gowin, 1999; Balevičienė, Jucevičienė, Stanikūnienė, 2003). Šie metodai padeda besimokančiajam apibendrinti žinias, sieti savo patirtines žinias su naujai įgytomis. Šie refleksyvūs mokymosi metodai padeda ugdytiniui įvertinti savo veiklą, iš jos mokytis, išmokti apibendrinti savo patirtį, veiklos rezultatus, susiformuoti vertybines nuostatas. Visa tai pasiekama per nepertraukiamą priešmokyklinuko ugdymo(si) procesą individualių ir grupinių užsiėmimų metu: stebint, eksperimentuojant, tyrinėjant, žaidžiant, dirbant, bendraujant ir bendradarbiaujant, užsiimant kūrybine bei pažintine veikla.

Organizuojant darbą, dalyvaudamas diskusijoje ir stebėdamas priešmokyklinukus bei jų veiklos rezultatus, ugdytojas taip pat turi turėti grįžtamąjį ryšį ir vertinti veiklą užsiėmimų metu. Priešmokyklinio ugdymo pedagogas gali vertinti individualius pasiekimus, nustatyti stipriąsias ir silpnąsias priešmokyklinuko suvokimo puses, įvertinti ugdymo(si) taktikos, metodų, priemonių tinkamumą. Jis turi ne tik žinių, bet ir įgūdžių bei gebėjimų vertinimo įrankį, gali identifikuoti mokymo ir savarankiško mokymosi procese pasiektas kompetencijas. O tai labai svarbus sėkmingos pedagogo veiklos veiksnys, išryškinantis teigiamus veiklos aspektus, įgalinantis atrasti besimokančiojo supratimo klaidas, suteikiantis informacijos, kaip reikėtų taisyti, keisti individualaus ugdymo turinį ar mokymo (si) taktiką.

Šie aptarti principai sąlygoja konkrečius organizacinius, intelektinius, komunikacinius, kompetencinius ir psichologinius edukacinės veikos veiksnys. Tokia aplinka yra itin palanki kokybiniam virsmui mokymo į mokymosi paradigmą, normatyvinio požiūrio kaitai į normatyvinio ir interpretacinio požiūrių dermę, taip pat transformacijai į individualią mokymosi aplinką.

Įvertinus šiuos samprotavimus, akivaizdu, kad reikia priešmokyklinio ugdymo institucijos aplinkose ieškoti ryšio tarp edukacinės aplinkos ir kiekvieno ugdytinio individualios mokymosi aplinkos, sudaryti sąlygas kiekvienam ugdytiniui atpažinti savo sukauptą patirtį bei gabumus ir efektyviai juos tobulinti. Norint ugdyti vaiko kompetencijas, edukacinį procesą reikėtų organizuoti taip, kad besimokantysis išmoktų pats taikyti ir keisti savo idėjas, būtų ugdomas jo giluminis požiūris į mokymąsi, plėtojamos asmens kompetencijos, įgalinančios prisitaikyti prie nuolat kintančios aplinkos – besimokantysis būtų rengiamas gyvenimo veiklai plačiąją prasme (Ramsden,

2000; Joiner and Others, 2002; Lepaitė, 2003; Vermunt, 2003). Kaip teigiama Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinime (2004), pedagogas skatina ugdymą(si) sukurdamas tinkamas edukacines aplinkas. Kuriant tokias aplinkas, priešmokyklinio ugdymo pedagogas sukuria grupėje jaukias atskiras erdves vaikų veiklai, taiko vaikų dėmesio patraukimo žaislais ir priemonėmis būdus, skatina vaikus pačius susikurti vietas žaidimams, veiklai, pripažįsta vaiko teisę rinktis veiklą, buvimo vietą, draugus, laisvai judėti iš vienos erdvės į kitą.

Ugdymo institucijos aplinkoje būtina sistemiškai žvelgti į priešmokyklinio ugdymo procesą, realizuojant esminius edukacinės aplinkos ypatumus (lankstumą ir dinamiškumą, individualizaciją, integraciją, socializaciją, metamokymąsi ir refleksiją). Toks modelis, kuris leidžia įvertinti besimokančiojo individualią patirtį ir jo mokymosi tikslus, laiduoja edukacinės aplinkos imlumą mokymuisi, o tuo pačiu ir kompetencijų ugdymui(si). Toks didaktinis modelis akcentuoja edukacinės aplinkos atvirumą individualiai besimokančiojo aplinkai; sujungia mokymą, susijusį su edukacinės aplinkos ypatumais, besimokantįjį (individo mokymosi aplinka) ir ugdomąjį turinį į bendrą visumą.

*Apibendrinant galima teigti, kad šiuolaikinėje priešmokyklinio ugdymo įstaigoje svarbu siekti, kad ugdytiniai ne tik įsisavintų esmines, tolimesniam mokymuisi reikalingas, sąvokas, išsiugdę vertybines nuostatas, bet taip pat įgytų būtinas kompetencijas. Tai įmanoma pasiekti užtikrinant esminius – **lankstumo ir dinamiškumo, individualizacijos, metamokymosi, refleksijos ir integracijos principų ypatumus, kuriant efektyvią edukacinę aplinką.***

1.3. Priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų samprata ir jų ugdymo ypatumai

Priešmokyklinis ugdymas – visuotinis vienerių metų (išimtiniais atvejais – dviejų) trukmės ugdymas, skirtas padėti vaikams subręsti mokyklai. Priešmokyklinio ugdymo(si) siekiamybė yra padėti vaikui įgyti kasdieniniam gyvenimui bei sėkmingam ugdymui(si) mokykloje būtinų kompetencijų, kurių pagrindas – jau turimų vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų ir įgūdžių bei patirties visuma. Šių vaiko kompetencijų plėtojimas sukuria sėkmingo ugdymo(si) mokykloje prielaidas, stiprina pasitikėjimo savimi ir savo jėgomis jausmą.

Priešmokykliniame amžiuje sąlyginai išskiriamos penkios kompetencijų grupės, kurios sudaro Bendrosios priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programos (2002) ir Priešmokyklinio ugdymo(si) standarto pagrindą (2003):

- socialinė kompetencija – gyventi ir būti greta, kartu;
- sveikatos saugojimo kompetencija – sveikai gyventi, saugiai judėti ir veikti;
- pažinimo kompetencija – tyrinėti ir atrasti pasaulį;
- komunikavimo kompetencija – klausytis, kalbėti, bandyti skaityti, rašyti, išreiškiant save ir bendraujant su kitais;
- meninė kompetencija – įsivaizduoti, pajauti, kurti, grožėtis.

Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa (2002) nurodo, kad kompetencija – tai vaiko susidarytų vertybinių nuostatų, įgytų gebėjimų, įgūdžių bei patirties visuma, reikalinga kasdieniniam gyvenimui ir sėkmingam ugdymui ir ugdymuisi mokykloje. Priešmokyklinėje programoje pateiktame apibrėžime į pirmą vietą iškeliamos vertybinės nuostatos ir gebėjimai, o ne žinios. Mažo vaiko ugdymosi logika kitokia nei suaugusiojo. Jei suaugęs žmogus iš pradžių sukaupia būtiną informaciją, tada suplanuoja veiklą ir ją vykdo, mažas vaikas pirmiausia veikia, tik po to domisi su veikla susijusia informacija, pajunta jos reikšmingumą veiklos sėkmei, veikdamas daug sužino, įgyja patirties. Pavyzdžiui, vaiko *pažinimo kompetenciją* bus galima plėtoti, jei jis domėsis aplinka, norės ją pažinti, tyrinėti. Jeigu vaikas bus pasyvus, apatiškas, jo pažinimo gebėjimus ugdyti bei supratimą apie pasaulį plėsti bus gerokai sunkiau. Štai kodėl vienas pirmųjų pažinimo kompetencijos plėtojimui skirtų uždavinių priešmokyklinėje programoje yra „palaikyti ir skatinti natūralų vaiko domėjimąsi grupės ir lauko aplinka, žmonėmis, jų sukurtais daiktais ir meno kūriniais <...>. Tada formuluojami uždaviniai, skirti plėtoti vaiko supratimą ir ugdyti jo gebėjimus. Analogiškai formuluojami uždaviniai kitoms kompetencijoms ugdyti.

Priešmokyklinėje programoje pateiktame kompetencijos apibrėžime vietoje žodžio „žinios“ vartojamas žodis „patirtis“. Priešmokyklinis amžius, kaip ir visa ikimokyklinė vaikystė, ypatingas tuo, jog vaikas daug ką išbando pirmą kartą. Žodis „patirtis“ geriau apibrėžia šio amžiaus vaiko žinojimą – tai ir jausmai, susiję su nauja veikla, ir tam tikri praktiniai gebėjimai, ir būtina informacija. Vaikas, kuris būdamas ikimokyklinio ir priešmokyklinio amžiaus, išbandė daugiau ir įvairesnės veiklos, sėkmingiau ugdysis įvairius mokymuisi mokykloje svarbius gebėjimus.

Kompetencijos apibrėžime paryškinta mintis, kad *ugdomi tokie gebėjimai, kurie svarbūs realiam asmens gyvenimui ir ugdymosi testinumui*. Priešmokyklinio amžiaus vaikams tai *bendravimo, komunikavimo, saviraiškos* ir kiti *gebėjimai*, padedantys augti sveikiems, sutarti su savimi ir kitais šeimoje, kieme, vaikų grupėje, pasirengti sėkmingam startui mokykloje.

Pedagogas, siekiantis ugdyti įvairias vaiko kompetencijas, privalo apmąstyti esamus jo pasiekimus: vertybines nuostatas, gebėjimų lygį, įvairiose veiklos srityse sukauptą patirtį. Be to, jis turi išsiaiškinti, ko sieks per vienerius mokslo metus, kad vaiko ugdymasis būtų nuoseklus ir sėkmingas – kurių vertybinių nuostatų atsiradimui ir plėtojimuisi skirs ypatingą dėmesį, o kurias tik įtvirtins; kurių gebėjimų ugdymuisi labiau domės ir kuriuos ugdys nuosekliai, įprastai. Taigi pedagogas apmąsto, ką ugdys, k o k i a s nuostatas, gebėjimus plėtos, k o k i supratimą, k o k i a patirtį padės įgyti konkrečiam vaikui ir visiems savo grupės vaikams. Tie procesai yra apibūdinami kaip **į vaiko kompetencijų plėtojimą orientuotas ugdymas**

Gerai suvokdamas, ko siekia, pedagogas gali pats tikslingai parinkti numatytų gebėjimų ugdymui vertingas temas, veiklą, ugdomąją medžiagą. Toks ugdymas parankus individualizavimui, nes pedagogas, žinodamas kiekvieno vaiko pasiekimus ir tolimesnio ugdymo gaires, lengviau pasirinktų konkrečiam vaikui naudingą veiklą ar ugdymo priemonę.

Pedagogas gali dirbti efektyviau: jis negaišta laiko siūlydamas vaikui veiklą, skirtą ugdyti gebėjimus, kuriuos šis jau įgijęs. Užtat pasiūlo daugiau ir įvairesnės veiklos prasčiau susiformavusiems vaiko gebėjimams ugdyti.

Pedagogas geba dirbti lanksčiau: jei pasirinktas ugdymo turinys, būdai bei ugdomoji medžiaga nepateisina lūkesčių, jis tuoj pat gali visa tai pakeisti.

Orientacija į vaiko kompetencijų ugdymą moko pedagogą matyti ugdymo ir ugdymosi tikslą ir išlaisvina jį nuo būtinybės „paraidžiui siekti“ to, kas išdėstyta programose, rekomendacijose, vaikams skirtose ugdymo medžiagoje. Pedagogas skatinamas atrinkti, kūrybiškai įgyvendinti švietimo dokumentų rekomendacijas.

Apie pagrindinį ugdymo tikslą vaiko kompetencijų plėtojimą pedagogas turėtų galvoti įgyvendindamas bet kuriuos priešmokyklinio ugdymo organizavimo etapus.

1. *Parinkdamas priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelį, jis numato sąlygas, kurios bus naudingos ugdant vaiko kompetencijas.* Pavyzdžiui, jei priešmokyklinę grupę ketina lankyti 5–6 kitakalbiai ar iš dvikalbės aplinkos vaikai, išskirtinį dėmesį teks skirti jų *komunikacinės kompetencijos* ugdymui. Dėl to pedagogui tiktų susipažinti su tautinių mažumų ir užsieniečių, atvykstančių dirbti į Lietuvą, vaikų priešmokyklinio ugdymo organizavimo modeliais (*Priešmokyklinio ugdymo organizavimo modelių aprašas*, 2003, p. 11–13) ir sudaryti visas būtinas sąlygas vaikų *komunikacinės kompetencijos* plėtojimui.

2. *Sudarydamas priešmokyklinės grupės ugdomosios veiklos planą metams, pedagogas atsižvelgia į esamą vaikų pasiekimų lygį, numato kompetencijų ugdymo gaires.* Apmąsto, kokios grupės vaikų kompetencijos ir kokie gebėjimai susiformavę gerai, t. y. atitinka Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi standartą (2005), nepamiršta ir prasčiau susiformavusių nemažos vaikų dalies gebėjimų – ar iki pavasario jie pasieks reikiamą lygį, ar bus brandūs mokyklai. Įvertina ugdymosi šeimoje sąlygų palankumą plėtojant įvairias vaiko kompetencijas, atsižvelgia į tėvų lūkesčius.

Formuluodamas priešmokyklinės grupės ugdymo tikslus, pedagogas numato, kurių kompetencijų, gebėjimų ugdymui skirs daugiausia dėmesio. Tikslai turi aprėpti ir tas sritis, kurias įgyvendinant vaikams reikia paramos, ir sritis, kur vaikų gebėjimai geri, kurios teikia jiems džiaugsmo, įtvirtina pasitikėjimą savimi.

Rengdamasis sudaryti veiklos gaires metams, pedagogas sukonkretina turinį numatydamas tas ugdymo sritis, temas, problemas, veiksenas, kurios turėtų būti palankiausios plėtojant pasirinktas kompetencijas; pasirenka sėkmingai plėtojančias vaiko gebėjimus ugdymo formas, būdus, metodus; apmąsto, kokią paramą ir kaip jis teiks ugdydamas prasčiau susiformavusius vaikų gebėjimus. Pavyzdžiui, jei didžioji dauguma priešmokyklinės grupės vaikų nelankė ikimokyklinių įstaigų („Naminukų grupė“), pedagogas daugiausia rūpinsis vaikų adaptacija, vaikų bendravimo gebėjimais. Siekdamas šio tikslo, grupėje galės plėtoti temas: „Mano draugai“, „Mokausi bendrauti, bendradarbiauti“, „Mano teisės, kitų teisės“, „Kai jaučiu nerimą, baimę“, „Jei niekas nenori su manim žaisti“, „Mokomės spręsti konfliktus, nesutarimus, problemas“, „Mokomės sakyti komplimentus sau ir kitiems“ ar kt.

Jei pedagogas nori, kad grupėje įsivyrautų demokratiški tarpusavio santykiai, dažnai turės taikyti tokius ugdymo būdus, kaip antai: *dialogą, diskusijų plėtojimą, bendrų sprendimų priėmimą, susitarimus, taisyklių kūrimą* (visi vaikai skatinami pareikšti savo nuomonę; balsuojama, kiek vaikų ko nori; pasirenkama tai, ko nori daugiausia vaikų), dienos, savaitės sutartis; vaikai skatinami priimti asmeninius sprendimus, ką šiandien veiks ir kt.

Sudarydamas savaitinį planą, pedagogas iškelia tikslus, kuriuose nusako tą savaitę ugdomus vaikų gebėjimus, numato veiklą, kuri padėtų jiems efektyviau ugdytis įvairias kompetencijas, jei reikia – individualią veiklą, skirtą konkretaus vaiko kompetencijai plėtoti.

3. Rengdamas Vaiko aprašą ir individualiąją programą vaikui, pedagogas įvertina gerai ir prasčiau susiformavusius jo gebėjimus, sukaupę patirtį, numato raidos ypatumus bei pasiekimus atitinkančių kompetencijų plėtojimo galimybes.

Vertindamas vaiko pasiekimus, pedagogas orientuojasi į ugdymo ir ugdymosi standarte numatytų kompetencijų plėtojimo sėkmę. Pasiekimai vertinami pasitelkus įvairius metodus: vaiko bendravimo ir elgesio stebėjimą, veiklos proceso stebėjimą, veiklos produktų (pvz., piešinių, kalbos, žaidimo siužetų ir kt.) analizę, aprašus, klausimynus, anketas ir kt. Vertinimo metodus pedagogas renkasi pats. Svarbu, kad jie padėtų išsiaiškinti realų standarte numatytų vaiko pasiekimų lygį.

4. Siekiant vaiko ugdymo tęstinumo, derinamos priešmokyklinėje grupėje ir I klasėje ugdomos kompetencijos. Remdamiesi priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi standarte apibrėžtais vaiko pasiekimais, pedagogai susitaria dėl ugdymo tikslų ir lūkesčių. Taip išvengiama ugdymosi šuolių, kurie trikdo vaikus, atgraso nuo mokyklos lankymo, sutaupoma laiko.

5. Kuriant ugdymuisi palankią aplinką, pasirenkant priemones, atsižvelgiama į visų kompetencijų harmoningo plėtojimo svarbą, priemonių efektyvumą (kaip lengvai vaikas ugdomi gebėjimus veikdamas su priemone), daugiafunkcionalumą (pati priemonė skirta ugdytis keletui skirtingų kompetencijų gebėjimų) arba universalumą (priemonė nesiejama su kuria nors viena kompetencija ar keliais gebėjimais ji tinka labai įvairiai veiklai), be to, ir tikslingumą (kartais naudinga turėti priemonių, skirtų ugdyti atskirus gebėjimus, jei jie be specialios paramos ugdomi sunkiai).

Kadangi vaiko kompetencijų ugdymas nuolat rūpi pedagogui, keliant ugdymo tikslus, numatant veiklos kryptis, vertinant vaiko pasiekimus, būtina išmokti Bendrojoje priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programoje (2002) pateiktas **kompetencijas sukonkretinti** savo grupei, atskiriems vaikams, ugdymo sąlygoms.

1. Pedagogas atsirenka konkrečiam vaikui, keliems vaikams ar visai grupei svarbias kompetencijas, atskirus gebėjimus ar patirties plėtojimo sritis ir pritaiko ugdymui. Pavyzdžiui, jei priešmokyklinę grupę lanko keli labai drovūs ar komunikacijos sutrikimų turintys vaikai, vienas kitas sunkiais išgyvenimais pasižymintis vaikas, reikia ugdyti jų „gebėjimą savo išgyvenimus, patirtį, mintis reikšti piešiniais, ženklais, raidėmis, judesiais, t. y. kalbinę raišką sieti su kitomis raiškos formomis“ (komunikavimo kompetencija).

2. Pedagogas ugdytinas kompetencijas detalizuoja: numato, iš kokių smulkesnių sudedamųjų jos sudarytos. Pavyzdžiui, „Jautrumas įvairių meno šakų raiškos priemonėms bei jų derinimui –

linijai, spalvai, formai, garsui, žodžiui, judesiui, ritmui, intonacijai, kompozicijai“ (*meninė kompetencija*) ugdomas skaidant ir vėl jungiant atskirų gebėjimų plėtojimą. Ugdomas vaiko jautrumas kalbėjimo, judėjimo ritmui, muzikos garsų ritmui, spalvų, linijų, formų išsidėstymo piešinyje ritmui ir kt. Taip vaikas skatinamas tyrinėti ritmą kuo įvairesnėmis meninės raiškos formomis – judėti, skanduoti, piešti pagal ritmišką muziką ir kt. Kiekvienas priešmokyklinėje programoje pateiktas gebėjimas labai apibendrintas, todėl tikslinga jį suskaidyti, detalizuoti.

3. *Pedagogas suskaido sudėtingesnes kompetencijas į paprastesnes.* Pavyzdžiui, „Pasitikėjimo savimi ir savo gebėjimais jausmas, savigarba, sėkmės pajauta“ kai kuriems vaikams gana sunkiai įgyjami dalykai. Savimi nepasitikintiems, žemos savigarbos vaikams iš pradžių reikėtų kelti paprastesnius tikslus.

- Ugdytis gebėjimą teigiamai pakomentuoti savo išvaizdą, žaidimus, elgesį.
- Ugdytis gebėjimą padedamam suaugusiojo atpažinti ir pakomentuoti „sunkius“ savo jausmus bei situaciją, kuriai susiklosčius jie kilo. Vaikui naudinga žinoti, jog kiekvienas turi teisę tiek į „šviesius“, tiek į „sunkius“ jausmus (atstūmimą, pyktį, nusivylimą ir kt.) ir kad dėl to jis netampa „blogas“. Labai svarbu vaikui patirti, kad, pedagogui išsakęs „sunkius“ jausmus, jis sulauks paramos, supratimo, palankaus vertinimo, o ne kaltinimo, bausmės, pajuokos.
- Ugdytis gebėjimą ką nors darant pajauti, kaip tobulėja įgūdžiai, suaugusiojo padedamam, „išvelgti“ pozityvius savo būdo bruožus. Vaikas turėtų tikėti, kad augdamas jis išmoks visko, ko dar nemoka, kas jam nesiseka.
- Ugdytis gebėjimą pasakyti apie save tuos teigiamus dalykus, kuriuos pavyksta išvelgti pačiam arba kuriuos daug kartų yra kartojęs pedagogas, kiti suaugusieji. Mokytis sakyti sau komplimentus. Atsikratęs „sunkių“ jausmų, išmokęs išvelgti savyje gera ir tai išsakyti žodžiais, vaikas pamažu ugdysis teigiamą savivaizdį ir savigarbą.

4. *Pedagogas išskiria kompetencijos ugdymo žingsnius, etapus – kaip nuosekliai sieks vieno ar kito gebėjimo susiformavimo.* Pavyzdžiui, ugdant kritinį ir probleminį mąstymą (*pažinimo kompetencija*), naudinga gebėti išvelgti praktinę problemą, paisant vaiko galimybių, pasiūlyti keletą jos sprendimo būdų, numatyti ir apmąstyti rezultata, pasekmes. Kiekvieno iš šių gebėjimų galima mokyti ir atskirai, ir kartu.

5. *Pedagogas numato, kokiomis gyvenimo situacijomis ar kokioje veikloje atskiri gebėjimai bus taikomi.* Pavyzdžiui, eksperimentuoti numatydami pasekmes vaikai gali žaisdami spalvomis (*meninė kompetencija*), daigindami, augindami gėles ir kitus augalus, išbandydami magneto trauką, savo elgesiu darydami poveikį draugui ar kt. Tyrimais įrodyta, jog vaiko vienoje srityje, veikloje ar situacijoje įgyta patirtis automatiškai neperkeliama į kitą sritį, todėl labai svarbu, kad tą patį

gebėjimą vaikas turėtų galimybę panaudoti bent keletą kartų vis kitomis aplinkybėmis. Pedagogas gali numatyti tokį vaiko patirties plėtojimą atsižvelgdamas į priešmokyklinės grupės sąlygas.

Kompetencijų ugdymo(si) procese labai svarbiu tampa **atsakingas vaiko pasiekimų vertinimas**. Priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi standartas (2003) numato, ką turėtų pasiekti priešmokyklinės grupės lankantys vaikai. Labai svarbu, kad reikalavimai priešmokyklinio amžiaus vaikams nebūtų didinami netinkamai interpretuojant standarto teiginius. Kadangi standarte pateikiami esminiai gebėjimai, juos nelengva vienareikšmiškai aprašyti ir interpretuoti. Didžioji dauguma gebėjimų formuojasi ilgą laiką, todėl standarte pateikiamos formuluotės, rodančios tų gebėjimų susiformavimo lygį priešmokyklinio ugdymo pabaigoje. Būtina atkreipti dėmesį į gebėjimo susiformavimo lygį paryškinančias mintis:

- *Vaikas ką nors geba daryti tik įprastoje aplinkoje ir įprastomis sąlygomis.* Pavyzdžiui: „Gebu orientuotis namų ir kitoje įprastoje aplinkoje: atpažįsta dažnai lankomas vietas ir įprastą aplinką, kurioje gyvena, dirba, ilsisi šeimos nariai bei žaidžia vaikų grupė, žino, kur kas padėta, laikoma“ (*socialinė kompetencija*). Jeigu vaiko orientavimąsi erdvėje vertinsime jam mažai žinomoje aplinkoje, atrodys, kad jis šio gebėjimo nėra įgijęs, tačiau tai bus neteisinga standarto teiginių interpretacija.
- *Vaikas ką nors geba daryti sekdamas suaugusiuoju, jo remiamas.* Pavyzdžiui: „Pats arba žaidimo draugų bei suaugusiųjų skatinamas sutvarko savo buvimo ir žaidimų vietą, tausuoja žaislus ir daiktus“ (*socialinė kompetencija*). Sunku tikėtis, kad vaikas nuolat pats tvarkys savo žaislus, jei suaugęs jo už tai nepagirs, neskirs jam dėmesio.
- *Vaikas patirties turi, jei yra daug kartų tai daręs, įvairiai išbandęs.* Pavyzdžiui, vaikas „tyrinėja dailės priemones (pieštukus, teptukus, kreideles, guašą, molį ir kt.), yra išbandęs bent kelis vaizdavimo būdus“ (*meninė kompetencija*). Jei vertinsime vaiko, namuose neturėjusio galimybės net piešti spalvotais pieštukais, *meninę kompetenciją*, ji tikrai atrodys nepakankama. Todėl vertinant pasiekimus būtina atsižvelgti į vaiko augimo bei ugdymo sąlygas. Jei aplinka buvo labai nepalanki tam tikrų vaiko gebėjimų ugdymuisi, geriau jų išvis kurį laiką nevertinti. Po kelių tikslingo ugdymo priešmokyklinėje grupėje mėnesių atsiskleis ir šių gebėjimų lygis.
- *Vaikas ką nors geba daryti spontaniškai, tik pradeda mokytis daryti sąmoningai, tačiau tikslingai ir sąmoningai atlikti dar negali.* Pavyzdžiui, „spontaniškai eksperimentuoja pastebėdamas išorinius medžiagų, daiktų ir augalų pokyčius, labai akivaizdų priežasties ir pasekmės ryšį <...>“ (*pažinimo kompetencija*). Priešmokyklinio amžiaus vaiko veikla

dažniausiai vis dar spontaniška, nors kartais jis veikia tikslingai, planingai, turėdamas išankstinių ketinimų.

- *Vaikas nori daryti, turi ketinimų, bet dėl valios ir ištvermės stokos jam sunku laikytis nusistatymo.* Pavyzdžiui, „stengiasi nesipešti, neįžeidinėti kitų“ (*sveikatos saugojimo kompetencija*). Šiuo atveju turėtume vertinti tik vaiko nusiteikimą nesipešti, o ne gebėjimą išvengti konfliktų.
- *Vaikui būdinga keletas plačios kompetencijos požymių.* Pavyzdžiui, „gana gera rašymo pradmenims akies ir rankos koordinacija“ (*komunikavimo kompetencija*). Akies–rankos koordinacija – tik vienas iš daugelio rašymui reikalingų gebėjimų. Šis daugelio vaikų gebėjimas priešmokykliniame amžiuje susiformuoja pakankamai gerai.
- *Vaikui būdingi kokio nors gebėjimo pradmenys.* Pavyzdžiui, „geba elementariai pasakoti, apibūdinti, svarstyti, diskutuoti, aiškinti, informuoti“ (*komunikavimo kompetencija*).

Organizuojant ugdymą, orientuotą į vaiko kompetencijų plėtrą, būtinas ne tik pedagogo supratingumas, bet ir pedagogo turimos kompetencijos. Išnaudojant vaikystės teikiamus pranašumus reikalinga vaiko smalsumą, norą tyrinėti, pažinti, eksperimentuoti, atrasti skatinanti aplinka. Priešmokyklinio ugdymo grupės aplinka turi būti ne tiek turtinga, kiek tikslinga, nuolat kintanti, stimuliuojanti bei saugi. Kad vaikas šioje erdvėje gebėtų atrasti, pažinti, išbandyti ir kitaip kaupti savo patirtį, pedagogas kartu su tėvais privalo tokią aplinką kurti.

2. PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJAS UŽTIKRINANČIOS EDUKACINĖS APLINKOS KŪRIMO PRINCIPAI

2.1. Lietuvos švietimo politikos teikiamos galimybės edukacinių aplinkų kūrimui

Lietuvoje, kaip ir visose kitose pažangiose pasaulio šalyse, į pirmą vietą iškyla švietimo politikos poveikio ugdymo kokybei klausimai.

Švietimo politika – terminas, palyginti neseniai atsiradęs mūsų edukologijos terminologijoje. Šiandienos švietimo vadovai turi išmanyti švietimo politikos pagrindus. Ši sritis jau nebėra Seimo, Vyriausybės ar Švietimo ir mokslo ministerijos prerogatyva: vis dažniau kalbama apie regioninę bei ugdymo įstaigų švietimo politiką. Tuo siekiama, kad kiekviena ugdymo įstaiga, remdamasi regionų savitumais, kiekvieno besimokančiojo poreikiais bei galimybėmis, ieškotų vis naujų būdų ir priemonių ugdymo proceso tobulinimui. Daugelis Lietuvos ir užsienio mokslininkų (Vaitkevičius, 1995; Jovaiša, 1993; Šiaučiukėnienė, 1997; Tanenbaum, 1983; Gross, 1995; Clark, 1986 ir kt.) kaip aplinkos veiksnys, darančius įtaką ugdymui, pažymi ne tik vaiko šeimą, draugus, mokyklą ir bendruomenę, bet ir šalies ekonomines, socialines, teisines ir politines institucijas. Švietimo politika kaip veiksnys, darantis įtaką kokybiškam vaiko kompetencijų lavinimui, yra esminis, visą vaiko ugdymo (si) procesą apimantis reiškinys.

Užsienio autoriai L. Broom, Ch.M. Bonjean, D.H. Broom (1992) nurodo, kad švietimas turi *kultūros perdavimo, švietimo kelių parinkimo*, kurie atitiktų besimokančiojo poreikius bei pasirinkimo galimybes ir *asmenybės vystymosi* funkcijas. *Perduoti kultūrą* – tai yra perteikti žinias, kurios reikalingos gyvenimui visuomenėje, ir suteikti supratimą apie pagrindines visuomenės vertybes. Kiekvienas moksleivis turi individualius poreikius ir švietimas, atsižvelgdamas į tai, turi *parinkti tokius tobulėjimo kelius*, kurie geriausiai pasitarnautų besimokančiųjų poreikiams ir suteiktų jiems pasirinkimo galimybes.

Asmenybės vystymas, kaip visą apimanti sąvoka išlaiko visų vaiko galių – fizinių, psichinių, emocinių – įgimtų ir išlavintų ugdymo procese, realizavimą. Taigi, visi vaiko gabumai procese turi ne tik išryškėti, bet ir turėti tinkamas sąlygas plėtotis. Norėdami suvokti galimybes, nukreiptas į vaiko kokybišką gabumų ugdymą ir kompetencijų lavinimą, apžvelgsime Lietuvos švietimo koncepciją (1992), kurios sistemingas, dinamiškas principų ir tikslų taikymas ugdymo įstaigos vadyboje yra neatsiejamas ugdymo kokybės realizavimo veiksnys.

Priešmokyklinis ugdymas remiasi bendrais Lietuvos švietimo principais, kurie yra išreikšti Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992). Šie principai, tai *humaniškumas*, kaip nelygstamo asmens

vertingumo, jo pasirinkimo laisvės ir atsakomybės teigimas; *demokratiškumas*, kaip mokymasis ir gebėjimai grįsti gyvenimą įsisažmonintomis demokratijos vertybėmis: demokratiškas santykių kūrimas ir laikymasis; švietimo prieinamumas, doros pripažinimas; *nacionalumas*, kaip įsipareigojimas Lietuvos kultūrai, rūpestis jos identiteto išsaugojimu ir istoriniu tęstinumu; *atsinaujinimas*, kaip atvirumas kaitai ir kritiškas naujo priėmimas, išlaikant universalias dorovės normas ir nacionalumo branduolį.

Šie principai yra pagrindas ant kurio išsilaiko vaiko lavinimas visose ugdymo (si) pakopose: pradedant ikimokykliniu ir baigiant viduriniu. V. Targamadžė (1999), teigia: “ individo edukacinis stimuliavimas yra įvairių ugdymo veiksmų sąlygojimas ugdymo realybės pasekmė, t.y. – ar švietimo sistema, atskiri struktūriniai jos elementai skatina individą ugdytis, ar ne“, „Edukacinis stimuliavimas – tarsi ugdymo realybės ir individo sąveikos raiška“.

Lietuvos švietimo koncepcijoje (1992, p.5) teigiama, kad reformuoto ugdymo pagrindinis tikslas – savarankiška ir kūrybinga, maksimaliai jau mokykloje savo gebėjimus išskleidžianti asmenybė, tačiau, kaip šio tikslo numatoma siekti, švietimo dokumentuose nėra nurodyta. Kaip deklaruojama oficialiuose valstybės dokumentuose, priešmokyklinis ugdymas organizuojamas vadovaujantis Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu (2003). Tame pačiame dokumente pažymima, kad Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos aprašas (2003) nustato priešmokyklinio ugdymo organizavimą bendrojo lavinimo, ikimokyklinio ugdymo, specialiosiose mokyklose, vykdančiose priešmokyklinio ugdymo programą. Priešmokyklinis ugdymas teikiamas pagal Bendrąją priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programą (2002).

Priešmokyklinio ugdymo organizavimo tvarkos apraše (2003) pažymima, kad grupės vaikų ugdymoji veikla yra vientisas procesas ir neskaidomas į atskiras sritis, bei vyksta integruotai. Nėra mokyklai būdingo akademiškumo, vaikai ugdomi pagal individualius poreikius ir galimybes atitinkamai sukurtose situacijose, aplinkoje. Pedagogas planuodamas grupės ugdymo veiklą, individualizuoja ugdymo tikslus ir turinį atsižvelgdamas į bendrą grupės specifiką ir individualius vaikų poreikius, mokyklos ir regiono ypatumus. Priešmokyklinio ugdymo pedagogas per tris savaites nuo programos įgyvendinimo pradžios parengia grupės ugdymosi veiklos planą pagal patvirtintą priešmokyklinio ugdymo modelį, kurį tvirtina įstaigos vadovas. Pedagogas taip pat planuoja savaitės veiklą, bei vertiną vaikų pažangą.

Lietuvos švietimo politikos ugdymo tikslai nukreipti į pagalbą asmeniui, atskleidžiant bendrąsias žmogaus vertybes ir savo gyvenimo grindimus; į kritiškai mąstančio žmogaus, gebančio svarstyti esminius žmogaus egzistencijos klausimus, atsakingų sprendimų bei savarankiško ugdymą, kas ir yra susiję su darbe tyrinėjamu edukacinės aplinkos kūrimu, nukreiptu į priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą. Tuose pačiuose tiksluose

kreipiamas dėmesys ir į asmens pasirengimą profesinei veiklai, kuris sąlygojamas asmens pasiryžimu, gera adaptacija nuolat kintančiame socialiniame, ekonominiame gyvenime. Individas įgalinamas sąmoningai siekti užsibrėžtų tikslų, kai jau ankstyvajame ugdyme sudaromos galimybės skleistis jo gebėjimams ir lavinama kryptingos savirealizacijos galimybių paieška. Siekiant holistinio asmenybės brandinimo, individas turi įgyti aukštą tautinę bei kultūrinę savimone, kuri yra demokratiško valstybės piliečio pagrindas. Kaip ir daugelis reformų mūsų šalyje, Švietimo reforma remiasi demokratine Lietuvos ir Europos politikos patirtimi. Šiuolaikinio demokratijos teoretiko Held (1995, p. 297) teigimu, „demokratija yra ir turi būti susieta su žmogaus apsisprendimu vystytis pagal jo talentus ir gebėjimus“. Taigi, aukščiau minėtiems tikslams įgyvendinti Lietuvoje kuriama permanentinė ugdymo diferencijavimu ir integravimu besiremianti švietimo sistema, kuri grindžiama Europos kultūros vertybėmis: asmens nelygstamos vertės, artimo meilės, prigimtinių žmonių lygybės, sąžinės laisvės, tolerancijos, demokratiškos visuomenės santykių teigimu. 1989 metais Generalinė Asamblėja priėmė Vaiko teisių konvenciją, kurios 28 straipsnis skelbia lygių galimybių principą – kiekvienas vaikas, nepriklausomai nuo jo kilmės, jo religinių įsitikinimų, socialinės padėties turi gauti galimai aukštesnį išsilavinimą, o 29 straipsnis skelbia, kad valstybės susitaria, jo „vaiko lavinimosi tikslai turi būti: a) kuo visapusiškiau ugdyti vaiko asmenybę, talentą ir protinius bei fizinius gebėjimus“(Vaiko teisių konvencija, 1995, p.10)

Olandijos mokslininkai Mertens, Rijeke (1996, p.124) interpretuodami lygių galimybių principą, dar labiau akcentuoja gebėjimus: „galimybių lygybė reikalauja ugdytiniams sudaryti sąlygas pasiekti tą patį išsilavinimo lygmenį, bet atitinkantį jų individualius gebėjimus“. Gilinantį į priešmokyklinio ugdymo ypatumus bei remiantis Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimo metodinėse rekomendacijose (2004) išskiriamomis *komunikacine, pažinimo, sveikatos saugojimo, menine, socialine kompetencijomis*, kurios lavinamos siekiant individualių gebėjimų realizacijos bei visapusiško asmenybės ugdymo, išryškėja edukacinės aplinkos svarba. Ji kuriama visiems ugdytiniams, tačiau atsižvelgiama į individualius poreikius. Tai sąlygoja edukacinės aplinkos nuolatinę kaitą ugdymo procese. Atsižvelgiant į kiekvieno priešmokyklinuko poreikius, galimybes bei gabumus turi būti dinamiškai lavinamos visos išvardintos kompetencijos. Gerai išlavintos vaiko galios, turtingoje ugdymo (si) aplinkoje sudaro tvirtą pagrindą tolimesniam ugdymui (si) pradinio ugdymo pakopoje.

*Apibendrinus kai kuriuos švietimo politiką aspektus Lietuvoje, galima daryti išvadą, kad svarbiausi ugdymo tikslai ir principai orientuoti į **demokratiškumą, humaniškumą, nacionalumą, atsinaujinimą**, yra tas reikiamas pagrindas, ant kurio statomi vaiko gabumų vystymo pamatai. Priešmokyklinio amžiaus vaikų gebėjimai atsiskleidžia ugdymo veikloje per penkių kompetencijų individualizuotą lavinimą: **komunikacinės, pažinimo, sveikatos saugojimo, meninės ir socialinės**.*

Kritiškas mąstymas, atsakomybė, vertybių perteikimas, savarankiškumas, profesinis pasirengimas, demokratiškumo, tautiškumo, pilietiškumo ugdymas - Lietuvos švietimo politikos ugdymo tikslai, atsispindintys priešmokykliniame ugdyme per penkių kompetencijų ugdymą.

Taigi, neatmetant švietimo politikos, kaip edukacinės aplinkos vienos iš sąlygų kūrimui reikšmės, galima daryti išvadą apie švietimo sistemos lemiamą įtaką bei reikšmę edukacinių aplinkų kūrime priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymui.

2.2 Vadovo ir pedagogų vaidmuo, kuriant edukacines aplinkas, užtikrinančias priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą

Ugdymo įstaiga, kaip institucija, realizuodama švietimo programą, remdamasi teisiniais reglamentais administruoja visą įstaigos darbą: pradedant nuo pagrindines savo veiklos – ugdymo ir baigiant ūkine veikla, kuri tiesiogiai įtakoja ir ugdymo kokybę. Šiuo metu daugelis ugdymo įstaigų turi galimybę remiantis švietimo įstatymais kūrybiškai realizuoti ugdymo turinį, jį koreguoti pagal vidinius poreikius. Vadovams iškyla uždavinys (remiantis bendruomenės konsensusu) formuoti viziją, misiją, tikslus ir uždavinius, kurių pagrindu ir galutiniu rezultatu yra kokybiškas ugdymas.

Švietimo vadybą galima būtų nusakyti kaip tikslingą veiklą, kuria organizuotai siekiama įgyvendinti švietimo sistemai kaip visumai ir atskiroms švietimo institucijoms keliamus tikslus. Tarp aktualiausių dabarties problemų išskirtinos šios: švietimo įstaigų vadovų kompetencija bei vadybinis profesionalumas, vadybos ir administravimo sampratų skirtumai, praktinės vadybos taikymo galimybės švietimo institucijose.

XXI amžius vadinamas žinių arba informacijos amžiumi. Taigi, tokios sąvokos kaip „žinios“, „kompetencija“ labai dažnai aptariamoms ir analizuojamos tiek ugdymo teoretikų, tiek praktikų. Kompetencija - kaip tyrimo objektas yra aktuali ugdymo (Barnet, 1990) ir vadybos (Krogh ir Roos, 1996) mokslo tyrinėtojų tema. Diskusijose, kompetencija dažnai vartojama tarsi žinių ar gebėjimų atributas, siekiant apibūdinti darbuotojų gebėjimus atlikti užduotis labai gerai, arba organizacijos gebėjimą teikti aukščiausios kokybės paslaugas. Kuriant turtingas ir efektyvias edukacines aplinkas ugdymo institucijos vadovas turi turėti atitinkamas žinias, mokėjimus ir įgūdžius, kurie sąlygoja kvalifikacijos suteikimą, taip pat įvertinus gabumus, kurie veikia gebėjimų formavimosi svarbą bei vadovų vertybes, asmenines savybes, sukuriama kompetencijos šerdis ir visuminis pobūdis (Jucevičienė, 2000).

Paskutiniaisiais dešimtmečiais institucijose ypatingai daug reikšmės pradėta teikti vadovavimo kokybei, darbui komandoje, bendradarbiavimui, strateginiam planavimui t.t. Ugdymo įstaigos vadovas yra atsakingas už organizacijos tobulinimo strategiją kuri apima šiuos aspektus: darbuotojų

tobulinimas; dalyvavimas; tyrimas ir apmąstymas; vadovavimas; koordinavimas; kolektyvus planavimas. Neatmetant ekspertinių žinių reikšmės, sugebėjimo vadovauti, dirbti komandoje, priimti strategiškai svarbius sprendimus.

Sėkmingai kaitos sąlygomis dirbantis švietimo įstaigos vadovas privalo turėti nuolatinio mokymosi ir sąlygų sudarymo mokytis kitiems gebėjimus, komandų telkimo ir darbo grupėse įgūdžius, efektyvaus komunikavimo bei palankios organizacijos kultūros kūrimo gebėjimus bei patirtį (Želvys, 1999).

Vadovas numatydamas, planuodamas įstaigos veiklą turi globaliai žvelgti į supančią aplinką, vidų bei išorę įtakojančius veiksniai. Neužtenka būti vien geru pedagogu, strategu ar tiesiog ūkinės veiklos reguliavimo specialistu. Vadovo vaidmuo sinerginis, apimantis įvairių dalykų žinias, gebėjimus bei išvystytas vidines vertybes. Be to, nuolat kintančioje aplinkoje vadovas turi numatyti aiškius prioritetus, kurių įsisąmoninimas ir jų suvokimas, kaip organizacijos vizijos, atneš laukiamus rezultatus. Taigi norint sukurti tinkamą edukacinę aplinką vaikų kompetencijų ugdymui, didelę įtaką turi vadovo gebėjimai, išvalgumas bei patirtis, išreiškiami organizacijos valdyme.

Viena iš priemonių vadovui teisingai įvertinti ugdymo kokybės situaciją, išryškinti ugdymo įstaigos tobulinimo prioritetus bei pasirinkti tinkamą strategiją jiems įgyvendinti, yra vidaus auditas. Vadovas, analizuodamas veiklos ir valdymo išteklių būklę, inicijuoja vidaus audito vykdymą ir atsako už ugdymo įstaigos veiklos rezultatus. Vidaus auditas apima etosą, vaiko ugdymą ir mokymąsi, vaiko ugdymo (si) pasiekimus, paramą ir pagalbą vaikui ir jo šeimai, išteklius ir įstaigos valdymą. Atlikus auditą šiose srityse įvertinama esama ugdymo situacija, išsiaiškinami pasiekimai bei trūkumai; nustatomi mokyklos veiklos prioritetai; fiksuojami pažangiosios patirties pavyzdžiai, kurie skleidžiami įstaigoje. Nuolatinis įstaigos veiklos analizavimas padeda laiku pastebėti trūkumus ir tas veiklos sritis, kurios gali padėti kurti efektyvias edukacines aplinkas, kuriose priešmokyklinukas realizuos kompetencijų potencialą. Hokin (2003) numato, kad vadovui, pasirenkant mokyklos tobulinimo prioritetus, reikėtų vadovautis principais, kurie padeda išvelgti jų pasiekimo galimybes (tikroviškumas), įgyvendinimo nuoseklumą bei prioritetų darną su reformos reikalavimais. Išskirti ugdymo įstaigos tobulinimo prioritetai – *tikroviškumas, nuoseklumas, darna* – siejasi su priešmokyklinio amžiaus vaikų edukacinių aplinkų kūrimo prioritetais. Priešmokyklinis ugdymas, kaip pereinamas laikotarpis iš neformalaus ugdymo į formalų, turi šiuos prioritetus: ugdyti aktyvų, smalsų, savo gebėjimais pasitikintį, pažinti ir mokytis norintį priešmokyklinio amžiaus vaiką, sudaryti jam prielaidas toliau sėkmingai ugdytis mokykloje. Lavinti priešmokyklinuko aktyvumą, smalsumą, pasitikėjimą, motyvaciją mokymuisi, kaip sėkmingo tolimesnio mokymosi mokykloje veiksniai galima vadovaujantis minėtais mokyklos tobulinimo principais, kurie padeda sukurti efektyvias ugdytinio poreikius ir galimybes atitinkančias edukacines aplinkas. Siekiant

įstaigos tobulinimo nuoseklumo, svarbus yra ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų kompetencijos tobulinimas, ugdymo programų individualizavimas. Vadybinėmis pastangomis siekdamas nuoseklaus priešmokyklinuko kompetencijų ugdymo, kuriant turtingas ir efektyvias edukacines aplinkas, vadovas atskleidžia ir įrodo savo veiklos efektyvumą.

Ugdymo įstaigos vadovas tiesiogiai yra atsakingas už ugdymo kokybės užtikrinimą. Siekiant sukurti patogesnes vaiko gyvenimo, kokybiško ugdymosi ir kompetencijų atsiskleidimo priešmokyklinėje grupėje sąlygas atsižvelgiama į šiuos veiksnius:

- **Grupės aplinka.** Siekiant tinkamai organizuoti ugdymo procesą ir įgyvendinti Bendrojoje priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programoje (2002), Priešmokyklinio ugdymo(si) standarte (2003) ir Mokyklų aprūpinimo standartuose (2003) ugdymo turiniui ir procesui keliamus reikalavimus, būti rasti materialių išteklių tinkamai grupės aplinkai sukurti.
- **Pedagogai.** Organizuojant priešmokyklinio ugdymo grupės veiklą įvertinama, kiek ir koki išsilavinimą turinčių pedagogų yra ugdymo įstaigoje. Grupėje dirba priešmokyklinio ugdymo pedagogas, turintis aukštąjį arba aukštesnįjį išsilavinimą bei įgijęs ikimokyklinio ar (ir) pradinio ugdymo kvalifikaciją papildytą priešmokyklinio ugdymo modulių, ar papildomai išklausęs specialų priešmokyklinio ugdymo kursą kvalifikaciniuose seminaruose ar specialistų rengimo institucijose. Svarbu numatyti, kiek pedagogų – vieno, dviejų, ar daugiau reikės darbui grupėje. Tai sprendžia ugdymo įstaigos vadovas atsižvelgdamas į savitus įstaigos poreikius. Vadovas, rūpindamasis ugdymo kokybe, kuri tiesiogiai susijusi su priešmokyklinukų gabumų atsiskleidimu, įvertina, ar vaikų specialiesiems ugdymosi poreikiams tenkinti yra reikiamų specialistų – specialiųjų pedagogų (logopedas, tiflopedagogas, surdopedagogas), psichologas, socialinis pedagogas, medicinos darbuotojas ir numato, kaip jie bus įtraukiami į priešmokyklinės grupės veiklą, koks bus jų darbo pobūdis, laikas, ir kt.

2002-2003 metais VPU buvo atliktas mokslinis tyrimas 14-oje Lietuvos miestų ir rajonų „Priešmokyklinio amžiaus vaikų (5-6-7m.) kokybiško ugdymo (si) veiksniai ir kriterijai.“ Galutinėje mokslinėje ataskaitoje pateikti duomenys parodė, kad paramą priešmokyklinėms grupėms mažokai teikia institucijų, kuriose veikia priešmokyklinės grupės, specialistai (logopedai, socialiniai darbuotojai ir kt.) bei įvairios tarnybos, kurių veikla tiesiogiai sietina su vaikais. Atkreipiant dėmesį į tai, vadovas turi siekti paslaugų kokybės priešmokykliniame ugdyme, skatinti darbuotojų sąmoningumą ir taip organizuoti bendradarbiavimu grindžiamą minėtų specialistų

pagalbą priešmokyklinukui, kad pereinamasis laikotarpis iš ikimokyklinės įstaigos į mokyklinę ugdytiniui taptų jo gabumų realizacijos pagrindu ir sėkmingu startu pradinio ugdymo pakopoje.

*Ugdymo įstaigos vadovas, siekdamas ugdymo(si) kokybės, kuri orientuota į ugdytinį, turi ne tik pats turėti atitinkamas kompetencijas, bet ir pasitelkdamas įvairias išorines bei vidines priemones skatinti ugdymo įstaigos bendruomenės narių profesinių gebėjimų raišką bei tobulinimą. Siekiant sukurti kokybiško ugdymosi ir gabumų atsiskleidimo priešmokyklinėje grupėje sąlygas atsižvelgiama į pedagogų kompetenciją bei grupės aplinką, kaip vaikų gabumų sklaidą įtakančius veiksnius. Ugdymo įstaigos tobulinimo prioritetai – **tikroviškumas, nuoseklumas, darna** - siejasi ir su priešmokyklinio amžiaus vaikų edukacinių aplinkų kūrimo prioritetais. Reguliariai atliekant vidinį įstaigos auditą, įvertinama ugdymo (si) kokybė, personalo kompetencija, bendradarbiavimas, edukacinės aplinkos kūrimo galimybės. Vadovo vaidmuo įstaigos įsivertinimo procese turi tiesioginį ryšį su tinkamu ugdytinio nukreipimu, įgalina jį lavinti turimas kompetencijas efektyvioje edukacinėje aplinkoje*

3. PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMA UŽTIKRINANČIOS EDUKACINĖS APLINKOS KŪRIMO CHARAKTERISTIKOS IR KRITERIJAI

Siekiant išsiaiškinti priešmokyklinio ugdymo edukacinės aplinkos kūrimo galimybes, sudarytos kriterijų ir indikatorių lentelės, atspindinčios *švietimo politikos principų, vadovo bei pedagogų veiklą, priešmokyklinių priemonių atrankos principus*.

Pasikeitusi ugdymo bei mokymo paradigma į ugdymosi bei mokymosi paradigmą, skatina keisti požiūrį ir į edukacinių aplinkų kūrimą. Savo žinių lygiu bei interesais skirtingiems ugdytinių poreikiams patenkinti ir ruošti įvairiapusei veiklai sparčiai besikeičiančiame pasaulyje gali ta ugdymo institucija, kuri kuria turtingas ir efektyvias, *lankstumo ir dinamiškumo, individualizacijos, integracijos, socializacijos, metamokymosi ir refleksijos* principais grindžiamas mokymuisi imlias edukacines aplinkas. Todėl, vertinant edukacinių aplinkų efektyvumą, jis analizuojamas atsižvelgiant į šiuos kriterijus ir indikatorius (žr. 1 lentelė).

1 lentelė

Priešmokyklinio amžiaus vaikų edukacinės aplinkos ypatumų kriterijai ir indikatoriai

Kriterijai	Indikatoriai
Dinamiškumas, lankstumas	Aplinkoje pakanka įvairių vaizdinių priemonių; Ruošiantis veiklai ir veikloje su vaikais naudojamos kompiuterinės technologijos; Lengvai prieinama ir randama informacija, priemonės vaikų gabumų vystymo veiklai; Pedagogai nustato ugdytinio gabumus ir nukreipia jį turimų gabumų linkme; Nuolat taikomos įvairios ugdymo (si) formos: ekskursijos, teatrai, koncertai, varžybos ir kt.; Ugdytinis, esant neaiškumams, visuomet gali kreiptis į pedagogą; Veikloje nuolat atliekami stebėjimai, eksperimentavimai; Pedagogas gerai organizuoja laiką, per kurį ugdytiniai suspėja užbaigti veiklą.
Socializacija	Pedagogas organizuoja diskusijas, bendrą vaikų veiklą; Suteikiamos žinios ir skatinama gabumų, kompetencijų ugdymą įtakojanti veikla bendradarbiavimą; Aplinka, individuali bei kolektyvinė veikla skatina kiekvieno vaiko kompetencijų ugdymą; Iškilus neaiškumams vaikas klausia, prašo pagalbos draugų; Vaikai kuria bendravimo taisykles ir jų laikosi.

Individualizacija	<p>Vaikas motyvuojamas aktyviai, savarankiškai veiklai;</p> <p>Vaikas supažindinamas su aplinkos teikiamomis galimybėmis savarankiškai veiklai;</p> <p>Vaikas sugeba savarankiškai pasirinkti priemones veiklai;</p> <p>Vaikas realizuoja gabumus per savarankišką veiklą;</p> <p>Išsiaiškinamos vaiko gabumų vystymosi spragos;</p> <p>Vaikui padedama suprasti savo galimybes;</p> <p>Atsižvelgiama į kiekvieno individualias galimybes bei turimų kompetencijų bagažą.</p>
Refleksija	<p>Užsiėmimai vedami tinkamai ir aiškiai;</p> <p>Vyrauja spontaniškumu ir individualizacija paremtas ugdymo stilius;</p> <p>Pedagogas moko interpretuoti, reikšti savo mintis, dalintis savo pastebėjimais, patirtimi;</p> <p>Skiriamas laikas savo žinojimo, supratimo, veiklos analizei ir refleksijai;</p> <p>Vaikas turi kritinio vertinimo įgūdžius;</p> <p>Sudaromos galimybės palyginti įvairius tam tikros temos suvokimo variantus.</p>
Integracija	<p>Vaikas turi galimybę savo žinias patikrinti ir įgūdžius realizuoti gyvenimiškose situacijose;</p> <p>Išskiriami pagrindiniai temos elementai, padedantys geriau įsisavinti esmę;</p> <p>Vaikas įgalinamas atpažinti priežastinius ryšius tarp reiškinių bei sąsajas tarp įvairių sąvokų;</p> <p>Gautą informaciją vaikas sugeba susisteminti, atrinkti tai, kas reikalinga;</p> <p>Skatinama saviraiška, kurioje įgytos žinios įgyvendinamos ugdytinių veikloje.</p>

Priešmokyklinio amžiaus vaikų edukacinės aplinkos ypatumų indikatoriuose atspindi praktiniai būdai, kaip realizuoti kiekvieno ugdytinio gabumus efektyvioje edukacinėje aplinkoje. Šie indikatoriai gali būti praktinis vadovas priešmokyklinio ugdymo pedagogui, rengiant edukacines aplinkas. Nėra konkrečių nurodymų, kaip turi atrodyti priešmokyklinuko poreikius atitinkanti aplinka. Ji konstruojama atsižvelgiant į penkias ugdytinas kompetencijas, kurios ir yra tas pagrindas, ant kurio statomi sėkmingo mokyklinio starto pamatai. Aplinkos *dinamiškumas, lankstumas* reikalingas nuolatinei ugdytinių poreikių kaitai patenkinti, kuri yra susijusi su jų gebėjimų augimu. Tokioje aplinkoje ugdytinis visada randa priemones savo gabumų realizacijai. *Socializacija*, kaip nenutrūkstamas procesas ugdyme, užtikrina individo raišką per bendravimą ir bendradarbiavimą, gebėjimą realizuoti savo gabumus, nestokojant bendravimo įgūdžių. Bendraudamas, mokydamasis iš kitų vaikas, turi nestokoti individualumo, savitumo ir originalumo įvairioje veikloje. Tik jausdamas pasitikėjimą savo jėgomis, vaikas įgyvendins savo sumanymus edukacinėje aplinkoje, sukurtoje remiantis *individualizacijos* principu. *Metamokymasis* yra esminis individo savirealizacijos bruožas. Kiekvienas ugdytinis turi rasti jam prieinamus būdus, kaip įsisavinti reikiamas žinias ir įgūdžius savo kokybiškam gebėjimų įgyvendinimui. Pedagogas padeda surasti ugdytiniui tuos būdus ir kelius, kuriais jis naudojasi kaip priemone tolimesnių žinių ir įgūdžių konstravime. Mažam vaikui dar sunku kritiškai vertinti, tačiau tokio vertinimo pamatai jau dedami priešmokykliniame amžiuje. Vaikas vertina savo ir kitų veiklą lygindamas, analizuodamas. Taip jis

pamato klaidas ir privalumus, kuriais mokės naudotis ateityje. Tokią galimybę suteikia *refleksijos* principu sukurta edukacinė aplinka. Išmokti dalykai turi turėti galimybę būti naudojamais įvairioje praktinėje veikloje. Muzikinė raiška skaičiavimo įgūdžių formavime, judesio plastika ir žodinė kūryba, dailė gamtos reiškinių pažinime – tai efektyvus būdas, kuris naudojamas šiuolaikiniame mokyme ir kurį nulemia *integracijos* principo laikymasis, kuriant edukacines aplinkas.

Švietimo politikos principai lemia vaiko ugdymosi galimybes ir jo gabumų sklaidą. Laikantis jų ugdymo procese kuriant edukacines aplinkas sudaromas tvirtas pagrindas vaikui brandinti savo požiūrį, žinias, gebėjimus tolimesniam tobulėjimui. Šių principų diegimas priešmokyklinio amžiaus vaikų ugdymo procese turi tęstinumą tolimesniam vaiko asmenybės brandinime, o tuo pačiu ir sėkmingam, kokybiškam gabumų vystimui ir kompetencijų ugdymui. Todėl, vertinant kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų gabumų vystymą ir kompetencijų ugdymą efektyvioje edukacinėje aplinkoje, atsižvelgiama į keturis švietimo principus, kurie yra išsakyti (žr.2 lentelė).

2 lentelė

Priešmokyklinio amžiaus vaikų edukacinių aplinkų kūrimo principų kriterijai ir indikatoriai

Kriterijus	Indikatorius
Demokratiškumas	<p>Visiems vaikams grupėje sudaromos lygios galimybės ir vienodos sąlygos ugdytis;</p> <p>Paskatinimu reaguojama į vaiko pasirinkimą kaip, kad ir su kokiomis priemonėmis siekti savo gabumų vystymo</p> <p>Vaikams sudaromos individualios ugdymosi sąlygos, padedančios pasiekti atitinkantį reikalavimus kompetencijų lygį;</p> <p>Kuriami savitarpio pagalba grindžiami santykiai tarp vaikų ir suaugusių;</p> <p>Vaikas grupėje žino visas galimybes savo gabumų realizacijai;</p> <p>Vaikas turi galimybes pats rinktis veiklą;</p> <p>Visi laikosi bendrai priimtų grupės taisyklių;</p> <p>Išsiaiškinama, kokios yra žmonių tarpusavio bendravimo vertybės;</p> <p>Vaikas turi teisę reikšti savo nuomonę.</p>
Humaniškumas	<p>Kiekvienas vaikas yra vertinamas kaip unikali ir nepriklausoma asmenybė;</p> <p>Pedagogas padeda suvokti bendražmogiškąsias vertybes;</p> <p>Skatinamas draugiškumas, savitarpio pagalba ir supratimas tarp grupės vaikų;</p> <p>Skatinamas kritiškas savo ir kitų poelgių vertinimas;</p> <p>Nuolat kreipiamas dėmesys į atsakingą savo poelgių pasirinkimą;</p>
Nacionalumas	<p>Ugdymo procesas grindžiamas nacionalinių vertybių sklaida;</p> <p>Vaikai supažindinami su tautos papročiais, kultūriniu gyvenimu;</p>

	Vaikai dalyvauja įvairiose tautinį identitetą skatinančiuose renginiuose; Ugdomas suvokimas, kuo vaikas galės būti naudingas savo šaliai užaugęs; Savo veikloje vaikai išreiškia sąmoningą supratimą apie tautiškumą.
Atsinaujinimas	Nuolat taikomos efektyvios ugdymo proceso tobulinimo priemonės; Nesipriešinama vykstančiai ugdymo paradigmu kaitai; Kritiškas naujovių vertinimas ir atranka jų diegimui; Universalių dorovės normų ir nacionalumo integracija nuolat vykstančioje kaitoje.

Nuolat kintančioje švietimo sistemos aplinkoje svarbu išlaikyti tas vertybes ir nuostatas, kurios padėtų kurti ir pasirinkti efektyvias ugdymo priemones. Kuriant edukacinę aplinką įgalinančią skleisti priešmokyklinuko gabumams svarbu suvokti ir laikytis bendrų švietimo politikos principų. *Demokratiškumas* užtikrina lygias teises ir galimybes ugdymo procese realizuoti individualias galimybes. *Humaniškumas* iš principo nulemia požiūrį į asmenybę, jo unikalumo vertinimą ir pagarbą. *Nacionalumo* principu grindžiamas ugdymo procesas suteikia tvirtą pagrindą sąmoningo, norinčio ir gebančio savo šaliai būti naudingo piliečio brandinimui. Efektyvus yra tas ugdymas, kuris nuolat ir kryptingai orientuojasi į kintančius ugdytinių poreikius. *Nuolatinis atsinaujinimas*, jautriai reaguoja į aplinkos pokyčius, yra būtinas kuriant edukacinę aplinką, kuri nukreipta į visų ugdytinio galių lavinimą.

Kuriant edukacines aplinkas didelį vaidmenį vaidina **vadovo vadybiniai bei pedagogų profesiniai gebėjimai**. Konkrečioje ugdymo įstaigoje, įvertinant to regiono savitumą bei ugdymosi poreikius, visi ugdymo procese dalyvaujantys specialistai, pradedant vadovu ir baigiant konkrečiu pedagogu, kuria edukacines aplinkas. Ir tik nuo jų sumanumo, kūrybiškumo, ugdymo tikslų įsisąmoninimo bei jautraus požiūrio į ugdytinio poreikius priklauso ugdomos asmenybės gabumų realizacija kuriamoje ir nuolat atnaujinamoje efektyvioje edukacinėje aplinkoje.

Taigi, vertinant edukacinės aplinkos kūrimui darančius įtaką veiksnius, svarbu atsižvelgti į vadovo bei pedagogo veiklą (žr. 3 lentelę).

**Priešmokyklinio amžiaus vaikų edukacinės aplinkos kūrimą sąlygojantys veiksniai ir
indikatoriai**

Kriterijai	Indikatoriai
Vadovo veikla	<p>Įstaigos vadovas turi vadybinių kompetencijų;</p> <p>Įstaigos vadovas nuolat tobulinasi, kelia kvalifikaciją;</p> <p>Vadovas sugeba betarpiškai, aiškiai ir efektyviai komunikuoti;</p> <p>Vadovas kuria palankią organizacijos kultūrą;</p> <p>Įstaigos vadovas turi vadybinių žinių ir įgūdžių, kuriant edukacines aplinkas;</p> <p>Vadovas nuolat taiko efektyvius metodus motyvuojančius pedagogus kurti efektyvias kokybiškas aplinkas priešmokyklinukų gabumų vystimuisi;</p> <p>Įstaigos vadovas skatina priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendravimą ir bendradarbiavimą;</p> <p>Vadovas skatina darbuotojų tobulinimąsi;</p> <p>Vadovas skatina visų pedagogų aktyvumą kuriant įstaigos ugdymo strategiją;</p> <p>Vadovas inicijuoja ugdomosios veiklos kokybės tyrimą bei įgyvendintų planų apmąstymą;</p> <p>Vadovas koordinuoja įstaigos veiklą;</p> <p>Vadovas suteikia reikiamų žinių, kaip kurti edukacinę aplinką;</p> <p>Vadovo veikla inicijuojant efektyvių edukacinių aplinkų kūrimą remiasi tikroviškumu, nuoseklumu, darna;</p> <p>Vadovas padeda rasti išteklių efektyvios, kokybiškos aplinkos kūrimui;</p> <p>Įstaigos vadovas rūpinasi, kad su priešmokyklinio amžiaus vaikais, siekiant jų kompetencijų ugdymo, dirbtų reikiami ir atitinkamo lygio specialistai (logopedai, socialiniai darbuotojai, psichologai ir kt.);</p> <p>Vadovas rūpinasi ugdymo kokybe.</p>
Priešmokyklinio ugdymo pedagogo veikla	<p>Ugdymo procese vyrauja demokratiška aplinka, kurioje vyksta abipusis (pedagogas-ugdytinis) sprendimų priėmimas;</p> <p>Pedagogas remiasi nauja paradigma, kuri mokymąsi traktuoja kaip procesą, kuriuo metu individas plėtoja ir vysto savo žinias, supratimą, gebėjimus, vertybes, požiūrius ir patirtį;</p> <p>Nuolat kuriamos (atnaujinamos) edukacinės aplinkos, atitinkančios individualius ugdytinių poreikius;</p> <p>Pedagogas moko ugdytinį pagal jo gabumų realizavimo poreikius veikti edukacinėje aplinkoje;</p> <p>Pedagogas daugiau prisiima informacijos šaltinio, konsultanto, paramos tiekėjo vaidmenį, kur ugdytinis aktyvus veikėjas jam sukurtoje edukacinėje aplinkoje;</p> <p>Pedagogas kurdamas edukacines aplinkas vadovaujasi normomis, bendrais principais įnešdamas savo požiūrį;</p> <p>Pedagogas padeda ugdytiniui edukacinėje aplinkoje kurti individualią mokymosi aplinką;</p>

<p>Edukacinė aplinka priartinama prie gyvenimiškų, kasdieniškų situacijų bei ugdymosi programų integralumo principo;</p> <p>Pedagogas skatina ugdytinius veikti edukacinėje aplinkoje savo asmeniniu pavyzdžiu;</p> <p>Ugdymo procese vyrauja spontaniškas – situacinis ugdymas;</p> <p>Pedagogas nuolat atlieka savo veiklos savianalizę, kritiškai įvertindamas rezultatus;</p> <p>Pedagogas dalinasi savo patirtimi kuriant kokybiškas edukacines aplinkas su kolegomis;</p> <p>Pedagogas nuolat tobulėja, kelia savo kvalifikaciją;</p> <p>Pedagogas nuolat stebi ir žymi ugdytinių pasiekimus, numato tolimesnius tobulėjimo žingsnius;</p> <p>Esant priemonių trūkumui edukacinėje aplinkoje, pedagogas kūrybiškai išspręsdamas šią problemą, patenkina ugdytinio poreikius;</p> <p>Pedagogas siekdamas konstruoti ugdytinio supratimą, organizuoja rezultatų aptarimą, diskusiją – kolektyvinę refleksiją;</p> <p>Pedagogas nuolat konsultuoja tėvus, kaip sukurti tobulinančią kokybišką edukacinę aplinką namuose vaiko gabumų vystymui;</p>

Kiekvienoje ugdymo įstaigoje ugdymo kokybę lemia joje dirbančių specialistų profesionalumas: pradedant vadovu ir baigiant ne pedagoginį darbą dirbančiais darbuotojais. Ugdymo kokybė atsispindi edukacinėje aplinkoje ir nulemia kiekvieno ugdytinio gabumų raišką ir kompetencijų ugdymą ugdymo procese. Edukacinę aplinką kuria visi įstaigoje dirbantys specialistai ir nespecialistai. Taigi, edukacinės aplinkos kūrimui sutelkti darbuotojai turi jausti bendrą tikslą ir atsakomybę. Tai palaiko ugdymo įstaigos vadovas. Jis siūlo ir palaiko idėjas, kurios sietinos su ugdytinio poreikių patenkinimu edukacinėje aplinkoje. Vadovo vaidmuo svarbus edukacinės aplinkos bendros vizijos formavimo pradžioje. Jis suteikia teigiamą stimulą tolimesnei aplinkų kūrimo raidai. Vėliau, jau sukurtose ir nuolat kintančiose edukacinėse aplinkose vadovas stebi teigiamus ir netinkamus poslinkius, kartu su pedagogais juos identifikuoja ir bendrai priima sprendimus korekcijai.

Kuriant edukacines aplinkas glaudus bendradarbiavimas vyksta tarp pačių pedagogų. Dalinantis idėjomis, patyrimu, efektyviais ugdymo būdais plečiamos edukacinių aplinkų galimybės, o tuo pačiu ir ugdytinių gabumų ir kompetencijų raiškos galimybės. Pagrindinis, nuolatinis ir kasdieninis edukacinių aplinkų kūrime vaidmuo tenka pedagogui. Jis jautriai reaguoja į ugdytinių poreikius, gabumus ir galimybes visų pirma juos identifikuoja ir tuoj pat ima formuoti tuos poreikius, gabumus ir galimybes atitinkančią edukacinę aplinką. Aplinka turi nuolat keistis, nes keičiasi ir ugdytinių poreikiai, auga jų galimybės, tobulėja gabumų realizacija. Pedagogas yra aktyvus kūrėjas, kuris įtakoja edukacinę aplinką, moko joje veikti ugdytinius, tačiau yra nepastebimas kaip vadovas tarpe ugdytinių. Jis padėjėjas, informacijos teikėjas ir nuolatinis aktyvus

stebėtojas. Stebėdamas jis identifikuoja ugdytinių kylančius poreikius, ryškėjančius gabumus ir numato kelius jų realizacijai.

Pedagogo darbas kuriant efektyvias edukacines aplinkas nesibaigia vien tik edukacinių priemonių ugdytinių saviraiškai kūrimu. Edukacinė aplinka – tai ir ugdytinio šeima, ir pedagogo profesinio tobulėjimo įtaka jai. Taigi, pedagogas nuolat konsultuoja tėvus, kaip kurti efektyvias, vaiko gabumus bei kompetencijas lavinančias aplinkas, kad jos derėtų tarpusavyje namuose ir ugdymo įstaigoje; kelia kvalifikaciją, domisi naujausiomis ugdymo technologijomis, atrenka ir praktikoje taiko tas priemones, kurios yra svarbios ir reikšmingos ugdytinių lavinimui.

Kuriant efektyvias edukacines aplinkas priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų brandinimui, didelę reikšmę turi pedagogo profesionalumas, išvalgumas ir ugdytinių poreikių pažinimas pasirenkant ugdymo priemones. Atrenkamos priemonės turi atitikti *tikslingumo, konstruktyvumo ir pozityvumo, visybiškumo, ekonomiškumo bei įvairovės ir kaitos principus*. Todėl išanalizuosime, kaip šie principai veikia priešmokyklinio amžiaus vaikų kokybišką gabumų vystymą ir kompetencijų ugdymą, pasirenkant ir sudarant priemonių paketą (žr. 4 lentelė).

4 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo edukacinės aplinkos kūrimo priemonių atrankos kriterijai ir indikatoriai

Kriterijus	Indikatorius
Tikslingumo principas	Ugdymo priemonės padeda efektyviai siekti ugdymo tikslų; Edukacinei aplinkai praturtinti atrenkamos priemonės, kurios padeda formuoti visas penkias ugdytinio brandą nulemiančias kompetencijas; Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių meninę kompetenciją; Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių pažinimo kompetenciją; Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių sveikatos saugojimo kompetenciją; Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių komunikacinę kompetenciją; Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių socialinę kompetenciją; Ugdymo priemonės atitinka individualius ir savitus priešmokyklinukų grupės poreikius;
Konstruktyvumo, pozityvumo principas	Ugdymo priemonės efektyvios ir atlieka ugdantį vaidmenį; Ugdymo priemonės skatina ugdytinį veikti; Ugdymo priemonės žadina ugdytinių motyvaciją; Ugdymo priemonės orientuotos į kiekvieno ugdytinio individualią pažangą;
Veiksmingumo principas	Ugdymo priemonės veiksmingos ir nuolat naudojamos; Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio meninę kompetenciją; Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio pažinimo kompetenciją; Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio sveikatos saugojimo kompetenciją;

	<p>Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio komunikacinę kompetenciją;</p> <p>Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio socialinę kompetenciją;</p> <p>Ugdymo priemonės padeda brandinti ugdytinį mokyklai.</p>
Visybiškumo principas	<p>Priemonės apima įvairias ugdytinių nuostatas;</p> <p>Priemonės padeda ugdyti įvairius gebėjimus;</p> <p>Priemonės padeda kaupti įvairių sričių žinias ir patirtį;</p> <p>Priemonės padeda realizuoti savo gebėjimus realiame gyvenime.</p>
Ekonomiškumo principas	<p>Priemonėmis gali naudotis daug vaikų vienu metu;</p> <p>Priemonėmis gali naudotis įvairios patirties vaikai;</p> <p>Priemonės tarnauja ilgą laiką;</p> <p>Priemonės kaina atsiperka per jos naudojimo laiką;</p> <p>Priemonės galima naudoti lavinant įvairias vaiko kompetencijas;</p> <p>Visos priemonės yra nuolat naudojamos ugdymo procese.</p>
Įvairovės ir kaitos principas	<p>Ugdymo priemonės pasižymi įvairove;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka kartu minimalius ir optimalius vaikų ugdymosi poreikius;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka įprastus vaikų ugdymosi poreikius;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka pasirinktą grupės veiklos organizavimo modelį;</p> <p>Ugdymo priemonės kruopščiai atrenkamos, įrengiant naują grupę;</p> <p>Ugdymo priemonės dažnai ir tikslingai naudojamos;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka ugdytinių individualius poreikius;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka bendro naudojimo poreikius.</p>

Priemonės atrenkamos atsižvelgiant į esamą situaciją, ugdytinių savitus bruožus. Kiekviena priemonė turi turėti savyje galimybę naudoti ją įvairioje ugdymojoje veikloje, atitikti nuolat kintančius ugdymo(si) poreikius. Kadangi priešmokyklinis ugdymas orientuotas į meninės, sveikatos saugojimo, pažinimo, komunikavimo, socialinės kompetencijos lavinimą, tai priemonių atranka turi būti orientuota į šių kompetencijų lavinimo galimybes remiantis išvardintais priemonių atrankos kriterijais. Pedagogas numatydamas ugdymo planą vieneriems metams, ugdymo tikslams siekti tikslingai parenka priemones ugdytinių kompetencijų lavinimui. Priemonės atitiks *tikslingumo* principą jei jos bus nuolat naudojamos bendroje ir individualioje veikloje. Jeigu edukacinėje aplinkoje ugdymo priemonės yra motyvuojančios, skatinančios ir orientuotos į kiekvieno ugdytinio individualią pažangą – vadinasi jos atrinktos remiantis *konstruktyvumo, pozityvumo* principu. Ugdytinio noras naudotis edukacinėje aplinkoje esančiomis priemonėmis ir savo galimybių lavinimas jų pagalba, įrodo, jog priemonė yra *veiksminga*. Priemonė neturi riboti ugdytinio aplinkos pažinimo, o turi padėti kaupti įvairių sričių patirtį. Tą įtakoja *visybiškumo* principas. *Ekonomiškumo* principas apima ir priemonės ilgaamžiškumą, ir naudojimo įvairioje veikloje galimybes, ir

individualios ugdytinių patirties atitikimą. Priemonių įvairovė, individualių bei kintančių ugdytinių poreikių atitikimas, tikslingas jų panaudojimas įrodo priemonės atitikimą *įvairovės ir kaitos* principui.

Atsižvelgiant į kiekvieno priešmokyklinuko poreikius, galimybes bei gabumus turi būti dinamiškai lavinamos visos penkios kompetencijų grupės: pažinimo, sveikatos saugojimo, meninė, socialinė ir komunikavimo.

4. EDUKACINIŲ APLINKŲ, UŽTIKRINANČIŲ KOKYBIŠKĄ PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ KOMPETENCIJŲ UGDYMĄ, KŪRIMO EMPIRINIS TYRIMAS

4.1. Tyrimo metodika ir imties charakteristikos

„Planuojant tyrimus, svarbu nustatyti reikalingą minimalų tyrimų skaičių, kad būtų galima padaryti statistiškai reikšmingas išvadas. Paprastai mus dominančių požymių pasiskirstymas generalinėje aibėje nėra žinomas (generalinė aibė, arba populiacija, — tai visuma, kurią tiriame). Norint tai nustatyti, reikėtų ištirti visus generalinės aibės elementus. Tai, aišku, pareikalautų daug laiko ir lėšų, o kartais iš principo toks tyrimas yra neįmanomas. Todėl empiriniuose tyrimuose beveik visada daroma išankstinė atranka, t.y. parenkama atsitiktinė generalinės aibės elementų dalis, ištiriamas nagrinėjamo požymio pasiskirstymas šioje dalyje ir iš jos sprendžiama apie šio požymio pasiskirstymą visoje generalinėje aibėje“ (Kardelis, 2002). Mokslinėje praktikoje dar daug diskutuojama dėl tyrimo atvejų skaičiaus. Ypač tai pasakytina apie tyrimus, kuriuose kaip pagrindinis tyrimo metodas pasirenkama anketinė apklausa. Vieniems tyrėjams atrodo, kad pakanka 100 atvejų, kiti mano, kad galima apibendrinti 10 tiriamųjų duomenis, ypač jeigu naudojama tiksli matavimo aparatūra (pavyzdžiui, biologiniuose tyrimuose). Todėl reikėtų argumentuoti šių nuomonių pagrįstumą“ (Kardelis, 2002).

Visų pirma turime suformuluoti, koku patikimumu norime pagrįsti teiginį. Nuo to priklausys ir tiriamųjų atvejų skaičius. Kitas svarbus rodiklis, turintis įtakos imties tūriui - duomenų tikslumas (Kardelis, 2002). Statistinis imties dydžio nustatymas, kai visuma yra maža, atliekamas naudojant formulę:

$$n = 1 / (\Delta^2 + 1/N), \quad (1)$$

čia n – reikiamas tiriamųjų skaičius; Δ – leistina paklaida; N – generalinės aibės dydis.

Tyrimo dalyvavo 100 priešmokyklinio ugdymo pedagogių iš 83 Kauno miesto ikimokyklinių ugdymo įstaigų. Iš viso Kaune dirba apie 150 priešmokyklinio ugdymo pedagogų. Pasinaudoję pirmąja formulę galime įvertinti atliktos apklausos patikimumą:

$$\Delta = \sqrt{\frac{1}{n} - \frac{1}{N}} = \sqrt{\frac{1}{100} - \frac{1}{150}} = 0,05 \quad (5\%)$$

$$p = 1 - 0,05 = 0,95$$

Tyrimo statistinis patikimumas - 95 proc.

Priešmokyklinio ugdymo pedagogių kvalifikacija ir darbo stažas šiame tyrime įvardinti kaip nepriklausomi kintamieji. Priešmokyklinio ugdymo pedagogės, įgijusios mokytojo ir vyresniojo mokytojo kvalifikaciją apjungtos į pirmąją grupę (n=58), o metodininkės ir ekspertės į antrąją grupę (35). Septynios tyrimo dalyvės kvalifikacijos nenurodė. Skirstant į kvalifikacines grupes į darbo stažą atsižvelgiama nebuvo. Pagal darbo trukmę tiriamosios taip pat suskirstytos į dvi grupes: pirmoji tos, kurių darbo trukmė iki 20 metų (n=58) ir antroji, kurių darbo trukmė virš 20 metų (n=35). Septynios tyrimo dalyvės darbo stažo nenurodė. Skirstant tiriamąsias pagal darbo stažą į grupes, į kvalifikaciją atsižvelgiama nebuvo. Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal kvalifikaciją pateikiamas 5 lentelėje, o pagal darbo trukmę 6 lentelėje.

5 lentelė

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal kvalifikaciją (n=93)

Kvalifikacinės grupės	Pedagogų kvalifikacija	%, (n)
I grupė Žemesnė kategorija	Auklėtojo/mokytojo kvalifikacija	19,4 (18)
	Vyr. auklėtojo/mokytojo kvalifikacija	43,0 (40)
II grupė Aukštesnė kategorija	Metodininko kvalifikacija	31,2 (29)
	Eksperto kvalifikacija	6,4 (6)

6 lentelė

Tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal darbo trukmę(n=93)

Darbo stažo grupės	Pedagogų darbo trukmė	%, (n)
I grupė Darbo stažas iki 20 metų	Iki 10 metų	24,8 (23)
	Iki 20 metų	37,6 (35)
I grupė Darbo stažas virš 20 metų	Iki 30 metų	33,3 (31)
	Iki 40 metų	4,3 (4)

Anketiniame tyrime naudotas nestandartizuotas klausimynas, kurį sudarė instrukcija, tyrimo blokas ir sociodemografinė dalys. Klausimyno instrukcijoje tiriamieji buvo supažindinami su tyrimo tikslu, nurodoma tyrimą atliekanti institucija. Tyrimo bloką sudarė pagrindinių edukacinės aplinkos kūrimo principų, ugdymo įstaigos vadovo ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklos analizės ir pagrindinių edukacinės aplinkos priemonių atrankos dalys. Tyrimas vykdytas 2008-2009m.

Sudarant edukacinės aplinkos kūrimo principų klausimą, remtasi teorinės darbo dalies samprotavimais. Sukonstruota 39 teiginių skalė (žr. Priedas A dalis).

Sudarant ugdymo įstaigos vadovo ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklos analizės klausimą, remtasi teorinės darbo dalies samprotavimais. Sukonstruota 33 teiginių skalė (žr. Priedas B dalis).

Sudarant pagrindinius edukacinės aplinkos priemonių atrankos klausimą, remtasi teorinės darbo dalies samprotavimais. Sukonstruota 337 teiginių skalė (žr. Priedas C dalis).

Statistinė analizė. Tiriamieji, išreikšdami savo požiūrį kiekvieną teiginį vertino balais, pasirinkdami vieną iš trijų galimų atsakymo variantų: nuo 1 balo - *neturi reikšmės* iki 3 balų - *labai svarbu*. Analizuojant apklausos duomenis buvo skaičiuojamas atsakymų į teiginius procentinis pasiskirstymas. Skirtumams tarp grupių nustatyti buvo taikytas chi kvadrato kriterijus. Skirtumai laikyti statistiškai patikimais, esant ne didesnei kaip 5 proc. paklaidai ($p < 0,05$).

4.2. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūrio į pagrindinius edukacinės aplinkos kūrimo principus analizė

Nagrinėjant priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūrį į edukacinės aplinkos kūrimo principus, analizuotas dinamiškumo-lankstumo principas. Tirtos priešmokyklinio ugdymo pedagogės labiausiai pabrėžia šį dinamiškumo principo požymį - *ugdytinis, esant neaiškumams, visuomet gali kreiptis į pedagogą*. Taip pat tiriamieji laiko svarbiais organizacinius dinamiškumo principo požymius, tokius kaip *pedagogas gerai organizuoja laiką, per kurį ugdytiniai suspėja užbaigti veiklą, nustato ugdytinio turimas kompetencijas ir nukreipia norimų ugdyti kompetencijų linkme, pedagogas nuolat taiko įvairias ugdymo formas: žaidybines veiklas, ekskursijas, koncertus, varžybas ir kt.* ir aprūpinimo požymius, tokius kaip *edukacinėje aplinkoje yra pakankamai įvairių vaizdinių priemonių, yra lengvai prieinama ir randama informacija, priemonės vaikų kompetencijų ugdymui*. Tirtiems priešmokyklinio ugdymo pedagogams mažiausiai svarbus kompiuterinių technologijų panaudojimas edukacinėje veikloje. Visos dinamiškumo, lankstumo principo charakteristikos svarbos tvarka pateikiamos 7 lentelėje.

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie dinamiškumo, lankstumo principus pasiskirstymus pagal jų svarbą (proc.) (n=100)

Dinamiškumo, lankstumo principo požymiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Ugdytinis, esant neaiškumams, visuomet gali kreiptis į pedagogą	72,0	28,0	0,0
Pedagogas gerai organizuoja laiką, per kurį ugdytiniai suspėja užbaigti veiklą	63,0	37,0	0,0
Aplinkoje pakanka įvairių vaizdinių priemonių	57,0	43,0	0,0
Pedagogai nustato ugdytinio turimas kompetencijas ir nukreipia jį norimų ugdyti kompetencijų linkme	55,0	42,0	3,0
Nuolat taikomos įvairios ugdymo formos: žaidybinė veikla, ekskursijos, koncertai, varžybos ir kt.	54,0	46,0	0,0
Lengvai prieinama ir randama informacija, priemonės vaikų gabumų vystymo veiklai	51,0	46,0	3,0
Veikloje nuolat atliekami stebėjimai, eksperimentavimai	46,0	52,0	2,0
Ruošiantis veiklai ir veikloje su vaikais naudojamos kompiuterinės technologijos	14,0	72,0	14,0

Aptariant ikimokyklinio ugdymo pedagogių požiūrius į šį principą socialinių kintamųjų kontekste, pastebėta, jog skirtingos kvalifikacijos priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūriuose išryškėja statistiškai reikšmingi skirtumai. Aukštesnę kvalifikaciją turinčios pedagogės labiau pabrėžia, kad edukacinėje aplinkoje pakanka įvairių vaizdinių priemonių ($\chi^2=8,39$, $p=0,005$), tačiau nemano, kad informacija, kaip priemonė ugdytinių gabumų plėtotei yra lengvai prieinama ir randama ($\chi^2=12,52$, $p=0,002$), nei žemesnę kvalifikaciją turinčios pedagogės (žr. 2 priedas). Dirbančiosios daugiau nei 20 metų teigia, kad jos savo veikloje dažniau naudoja kompiuterines technologijas veiklai ($\chi^2=6,98$, $p=0,030$) ir, kad joms pavyksta organizuoti laiką per kurį ugdytiniai suspėja užbaigti veiklą ($\chi^2=6,71$, $p=0,010$), nei mažesnę pedagoginį darbo stažą turinčios pedagogės (žr. 2 priedas).

Nagrinėjant socializacijos principo požymius pastebėta, kad tiriamosioms visi požymiai yra vienodai svarbūs, o požiūriams į juos neturi reikšmės įgyta kvalifikacija. Visi socializacijos principo požymiai svarbos tvarka pateikiami 8 lentelėje.

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie socializacijos principą pasiskirstymas pagal svarbą (proc.) (n=100)

Socializacijos principo požymiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Aplinka, individuali bei kolektyvinė veikla skatina kiekvieno vaiko kompetencijų ugdimąsi	59,0	41,0	0
Suteikiamos žinios ir skatinama kompetencijų ugdymą įtakojanti veikla ir bendradarbiavimas	55,0	45,0	0
Pedagogas organizuoja diskusijas, bendrą vaikų veiklą	49,0	51,0	0
Vaikai kuria bendravimo taisykles ir jų laikosi	45,0	51,0	4,0
Iškylus neaiškumams vaikas klausia, prašo pagalbos draugų	42,0	54,0	4,0

Tačiau pastebėtas reikšmingas skirtingo darbo stažo tiriamųjų požiūrių skirtumas dėl socializacijos požymio, kad aplinka ir individuali bei kolektyvinė veikla skatina kiekvieno vaiko kompetencijų ugdimąsi. Dirbančiosios daugiau nei 20 metų labiau tam pritaria, nei dirbančiosios trumpiau ($\chi^2=4,77$, $p=0,029$) (žr. 2 priedas).

Nagrinėjant individualizacijos principo požymius pastebėta, kad tiriamosios labiausiai pabrėžia šio principo požymį — *vaikas turi būti motyvuojamas aktyviai, savarankiškai veiklai*. Taip pat labai svarbiais laiko šiuos individualizacijos principo požymius: *išsiaiškinti vaiko gabumų spragas, atsižvelgti į kiekvieno individualias galimybes bei turimų kompetencijų bagažą, padėti vaikui suprasti savo galimybes*. Tokie požymiai kaip *vaikas realizuoja gabumus per savarankišką veiklą, vaikas supažindinamas su aplinkos teikiamomis galimybėmis savarankiškai veiklai, vaikas sugeba savarankiškai pasirinkti priemones veiklai*, laikomi svarbiais. Visi individualizacijos principo požymiai svarbos tvarka pateikiami 9 lentelėje.

9 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie individualizacijos principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Individualizacijos principo požymiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Vaikas motyvuojamas aktyviai, savarankiškai veiklai	73,0	27,0	0
Atsižvelgiama į kiekvieno individualias galimybes bei turimų	60,0	40,0	0

kompetencijų bagažą			
Vaikui padedama suprasti savo galimybes	56,0	44,0	0
Išsiaiškinamos vaiko gabumų spragos	51,0	48,0	1,0
Vaikas realizuoja gabumus per savarankišką veiklą	47,0	48,0	5,0
Vaikas supažindinamas su aplinkos teikiamomis galimybėmis savarankiškai veiklai	43,0	56,0	1,0
Vaikas sugeba savarankiškai pasirinkti priemones veiklai;	31,0	63,0	6,0

Igytos kvalifikacijos įtaka priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūriams apie individualizacijos principą nepastebėta. Tačiau pastebėtas reikšmingas požiūrių skirtumas priklausomai nuo tiriamųjų darbo stažo dėl individualizacijos požymio, kad vaikas sugeba savarankiškai pasirinkti priemones veiklai. Dirbančiosios daugiau nei 20 metų mažiau pritaria šiam teiginiui nei dirbančiosios trumpiau ($\chi^2=7,14$, $p=0,030$) (žr. 2 priedas).

Nagrinėjant tiriamųjų požiūrius į metamokymosi principo požymius, pastebėta, kad jie tiriamosioms yra svarbūs, o požiūriams neturi reikšmės įgyta kvalifikacija. Visi metamokymosi principo požymiai pateikiami 10 lentelėje.

10 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie metamokymosi principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Metamokymosi principo požymiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Pedagogas aiškiai suformuluoja ugdymo tikslus, uždavinius vaikų kompetencijų ugdymo galimybėms realizuoti	68,0	32,0	0
Pedagogo organizuojami užsiėmimai skatina vaikų saviraišką	58,0	41,0	1,0
Vaikui visuomet pakanka medžiagos, priemonių, informacijos jo kompetencijų ugdymui	53,0	45,0	2,0
Ugdomas sugebėjimas savarankiškai spręsti problemas	52,0	48,0	0
Skatinamas vaiko domėjimasis ir gilinimasis į jam patrauklią veiklą realizuojančią turimus gabumus	44,0	56,0	0
Pedagogas kartu su ugdytiniu įvertina jo veiklos rezultatus	42,0	51,0	7,0
Pedagogas moka surasti edukacinėje aplinkoje individualius pažinimo bei mokymosi kelius	34,0	66,0	0
Pedagogas padeda įgauti žinių konstravimo įgūdžių	30,0	66,0	4,0

Pastebėtas reikšmingas skirtingo darbo stažo tiriamųjų požiūrių skirtumas dėl požymio, kad *pedagogas kartu su ugdytiniu įvertina jo veiklos rezultatus*. Dirbančiosios daugiau nei 20 metų mažiau pritaria šiam teiginiui nei dirbančiosios trumpiau ($\chi^2=30,62$, $p=0,001$) (žr. 2 priedas).

Nagrinėjant tiriamųjų požiūrius į refleksijos principo požymius, pastebėta, kad jie tiriamosios yra svarbūs, o požiūriams neturi reikšmės įgyta kvalifikacija. Priešmokyklinio ugdymo pedagogės visus šio principo požymius laiko svarbiais, išskyrus požymį *sudaromos galimybės palyginti įvairius tam tikros temos suvokimo variantus*. Taip pat pastebėtas reikšmingas skirtingo darbo stažo tiriamųjų požiūrių skirtumas dėl požymio, kad *skiriamas laikas savo žinojimo, supratimo, veiklos analizei ir refleksijai*. Dirbančiosios daugiau nei 20 metų mažiau pritaria šiam teiginiui nei dirbančiosios trumpiau ($\chi^2=7,93$, $p=0,020$) (žr. 2 priedas). Visos refleksijos principo charakteristikos svarbos tvarka pateikiamos 11 lentelėje.

11 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie refleksijos principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Refleksijos principo požymiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Užsiėmimai vedami tinkamai ir aiškiai	64,0	36,0	0
Pedagogas moko interpretuoti, reikšti savo mintis, dalintis savo pastebėjimais, patirtimi	57,0	43,0	0
Skiriamas laikas savo žinojimo, supratimo, veiklos analizei ir refleksijai	44,0	52,0	4,0
Vaikui formuojami kritinio vertinimo įgūdžiai	32,0	64,0	4,0
Vyrauja spontaniškumo ir individualizacijos principais paremtas ugdymo stilius	27,0	61,0	12,0
Sudaromos galimybės palyginti įvairius tam tikros temos suvokimo variantus	17,0	81,0	2,0

Nors priešmokyklinio ugdymo pedagogės visus integracijos principo požymius laiko svarbiais, pastebėti reikšmingi skirtingos kvalifikacijos tiriamųjų požiūriai į kai kuriuos *integracijos* principo požymius. Žemesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios priešmokyklinio ugdymo pedagogės labiau pabrėžia, kad svarbu išskirti pagrindinius temos elementus, padedančius geriau įsisavinti esmę ($\chi^2=6,96$, $p=0,030$), svarbu, kad gautą informaciją vaikas sugebėtų susisteminti, atrinkti tai, kas

reikalinga ($\chi^2=7,98$, $p=0,020$) ir svarbu skatinti ugdytinių saviraišką, dėl kurios įgytos žinios įgyvendinamos veikloje ($\chi^2=5,77$, $p=0,020$) nei aukštesnę kategoriją turinčios priešmokyklinio ugdymo pedagogės (žr. priedas 20 lentelė). Taip pat pastebėta, kad dirbančiosios trumpiau nei 20 metų labiau pabrėžia, kad yra svarbu tai, kad gautą informaciją vaikas sugebėtų susisteminti, atrinkti tai, kas reikalinga nei dirbančiosios daugiau kaip 20 metų ($\chi^2=22,19$, $p=0,001$) (žr. 2 priedas). Visos integracijos principo charakteristikos svarbos tvarka pateikiamos 12 lentelėje.

12 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie integracijos principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Integracijos principo požymiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Skatinama saviraiška, kurioje įgytos žinios įgyvendinamos ugdytinių veikloje	56,0	44,0	0
Vaikas turi galimybę savo žinias patikrinti ir įgūdžius realizuoti gyvenimiškose situacijose	51,0	49,0	0
Gautą informaciją vaikas sugeba susisteminti, atrinkti tai, kas reikalinga	51,0	44,0	5,0
Vaikas įgalinamas atpažinti priežastinius ryšius tarp reiškinių bei sąsajas tarp įvairių sąvokų	42,0	58,0	0
Išskiriami pagrindiniai temos elementai padedantys geriau įsisavinti esmę	31,0	67,0	2,0

4.3. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie ugdymo įstaigos vadovo ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklos sritis analizė

Nagrinęjant priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūrį į ugdymo įstaigos vadovo veiklos sritis, nustatyta, kad tiriamosioms labai svarbu, kad įstaigos vadovas rūpintųsi, kad siekiant kokybiško priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymo, dirbtų reikiami aukšto lygio specialistai. Priešmokyklinio ugdymo pedagogams svarbu tai, kad įstaigos vadovas turėtų vadybinių kompetencijų, padedančių koordinuoti įstaigos veiklą, sugebėtų betarpiškai, aiškiai ir efektyviai komunikuoti, skatintų visų pedagogų aktyvumą, kuriant įstaigos ugdymo strategiją ir darbuotojų tobulinimąsi, gebėtų kurti palankią organizacijos kultūrą ir rastų išteklių efektyvios, kokybiškos ir efektyvios edukacinės aplinkos kūrimą, remdamasis tikroviškumu, nuoseklumu, darna. Tiriamųjų požiūriu taip pat svarbu, kad įstaigos vadovas nuolat tobulintųsi ir keltų savo kvalifikaciją, turėtų

vadybinių žinių ir įgūdžių kuriant edukacines aplinkas, taikytų efektyvius metodus, motyvuojančius pedagogus kurti efektyvias kokybiškas aplinkas priešmokyklinukų kompetencijų ugdymui(si), skatintų priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimą su kolegomis ir tėvais, galėtų suteikti reikiamų žinių, kaip kurti edukacinę aplinką, inicijuotų ugdomosios veiklos kokybės tyrimus, reflektuotų įgyvendintus planus. Visi priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūriai į įstaigos vadovo veiklos sritis svarbos tvarka pateikiami 13 lentelėje.

13 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūrio į ugdymo įstaigos vadovo veiklą pasiskirstymas pagal veiklų svarbą (proc.) (n=100)

Ugdymo įstaigos vadovo veiklos	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Įstaigos vadovas rūpinasi, kad su priešmokyklinio amžiaus vaikais, siekiant jų kompetencijų ugdymo, dirbtų reikiami aukšto lygio specialistai	79,0	21,0	0
Įstaigos vadovas turi turėti vadybinių kompetencijų	64,0	28,0	8,0
Vadovas kuria palankią organizacijos kultūrą	63,0	37,0	0
Vadovas sugeba betarpiškai, aiškiai ir efektyviai komunikuoti	60,0	38,0	2,0
Vadovas koordinuoja įstaigos veiklą	58,0	40,0	2,0
Vadovas skatina darbuotojų tobulinimąsi	57,0	42,0	1,0
Vadovas padeda rasti išteklių efektyvios, kokybiškos aplinkos kūrimui	56,0	44,0	0
Vadovas rūpinasi ugdymo kokybe	54,0	44,0	2,0
Vadovas skatina visų pedagogų aktyvumą, kuriant įstaigos ugdymo strategiją	53,0	44,0	3,0
Įstaigos vadovas privalo nuolat tobulintis ir kelti kvalifikaciją	52,0	44,0	4,0
Vadovo veikla inicijuojant efektyvių edukacinių aplinkų kūrimą remiasi tikroviškumu, nuoseklumu, darna	51,0	49,0	0
Įstaigos vadovas turi vadybinių žinių ir įgūdžių, kuriant edukacines aplinkas	51,0	48,0	1,0
Vadovas nuolat taiko efektyvius metodus motyvuojančius pedagogus kurti efektyvias kokybiškas aplinkas priešmokyklinukų kompetencijų ugdymui(si)	46,0	52,0	2,0
Įstaigos vadovas skatina priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimą su kolegomis ir tėvais	45,0	51,0	4,0

Ugdymo įstaigos vadovo veiklos	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Vadovas suteikia reikiamų žinių, kaip kurti edukacinę aplinką	37,0	60,0	3,0
Vadovas inicijuoja ugdomosios veiklos kokybės tyrimą bei įgyvendintų planų apmąstymą	36,0	60,0	4,0

Turinčios aukštesnę kvalifikacinę kategoriją tiriamosios labiau pabrėžia, kad įstaigos vadovas turi turėti vadybinių kompetencijų ($\chi^2=21,79$, $p=0,001$), privalo nuolat tobulintis ir kelti kvalifikaciją ($\chi^2=9,22$, $p=0,01$), sugebėti betarpiškai, aiškiai ir efektyviai komunikuoti ($\chi^2=7,93$, $p=0,02$), kurti palankią organizacijos kultūrą ($\chi^2=12,01$, $p=0,001$), inicijuoja ugdomosios veiklos kokybės tyrimą bei įgyvendintų planų apmąstymą ($\chi^2=13,7$, $p=0,001$), koordinuoja įstaigos veiklą ($\chi^2=7,17$, $p=0,03$) nei žemesnę kvalifikacinę kategoriją turintys pedagogai. Žemesnę kvalifikacinę kategoriją turintiems pedagogams svarbesnis vadovo skatinimas tobulintis ($\chi^2=9,84$, $p=0,01$) (žr. 2 priedas). Darbo stažo veiksnio įtaka nėra statistiškai reikšminga ($p>0,05$).

Nagrinėjant priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūrį į jo paties veiklos sritis (žr. 14 lentelė), nustatyta, kad tiriamosioms visos veiklos sritys yra svarbios. Tiriamosios labiau pabrėžia, kad ugdymo procese vyrauja demokratiška aplinka, pedagogas nuolat tobulėja, kelia savo kvalifikaciją, remiasi paradigma, kurioje mokymas(ys) traktuojamas kaip procesą, kuriuo metu individas plėtoja ir vysto savo žinias, supratimą, gebėjimus, vertybes, požiūrius ir patirtį, nuolat kuria (atnaujinama) edukacinę aplinką, kuri atitinka individualius ugdytinių poreikius, ir mažiau pritaria teiginiui, kad ugdymo procese vyrauja spontaniškas – situacinis ugdymas.

14 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklą pasiskirstymas pagal veiklų svarbą (proc.) (n=100)

Priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklos	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Ugdymo procese vyrauja demokratiška aplinka, kurioje vyksta abipusis (pedagogas-ugdytinis) sprendimų priėmimas	67,0	31,0	2,0
Pedagogas nuolat tobulėja, kelia savo kvalifikaciją	58,0	40,0	2,0
Pedagogas remiasi nauja paradigma, kuri mokymą(si)traktuoja kaip procesą, kuriuo metu individas plėtoja ir vysto savo žinias, supratimą, gebėjimus, vertybes, požiūrius ir patirtį	54,0	46,0	0
Nuolat kuriamos (atnaujinamos) edukacinės aplinkos, atitinkančios individualius ugdytinių poreikius	50,0	50,0	0

Priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklos	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Edukacinė aplinka priartinama prie gyvenimiškų, kasdieniškų situacijų bei ugdymosi programų integralumo principo	50,0	50,0	0
Pedagogas nuolat stebi ir žymi ugdytinių pasiekimus, numato tolimesnius tobulėjimo žingsnius	50,0	50,0	0
Pedagogas daugiau prisiima informacijos šaltinio, konsultanto, paramos tiekėjo vaidmenį, kur ugdytinis aktyvus veikėjas jam sukurtoje edukacinėje aplinkoje	46,0	53,0	1,0
Pedagogas dalinasi savo patirtimi kuriant kokybiškas edukacines aplinkas su kolegomis	43,0	54,0	3,0
Pedagogas moko ugdytinį pagal jo gabumų realizavimo poreikius veikti edukacinėje aplinkoje	41,0	59,0	0
Pedagogas padeda ugdytiniui edukacinėje aplinkoje kurti individualią mokymosi aplinką	40,0	60,0	0
Pedagogas kurdamas edukacines aplinkas vadovaujasi normomis, bendrais principais įnešdamas savo požiūrį	39,0	60,0	1,0
Pedagogas skatina ugdytinius veikti edukacinėje aplinkoje savo asmeniniu pavyzdžiu	36,0	62,0	2,0
Pedagogas siekdamas konstruoti ugdytinio supratimą, organizuoja rezultatų aptarimą, diskusiją – kolektyvinę refleksiją	36,0	59,0	5,0
Esant priemonių trūkumui edukacinėje aplinkoje, pedagogas kūrybiškai išspręsdamas šią problemą, patenkina ugdytinio poreikius	35,0	65,0	0
Pedagogas nuolat konsultuoja tėvus, kaip sukurti tobulinančią kokybišką edukacinę aplinką namuose vaiko kompetencijų ugdymui(si)	34,0	60,0	6,0
Pedagogas nuolat atlieka savo veiklos savianalizę, kritiškai įvertindamas rezultatus	32,0	68,0	0
Ugdymo procese vyrauja spontaniškas – situacinis ugdymas	18,0	62,0	20,0

Taip pat buvo pastebėti kai kurie statistiškai reikšmingi požiūrių skirtumai, priklausomai nuo tiriamųjų įgytos kvalifikacijos ir darbo stažo. Aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios tiriamosios labiau pabrėžia, kad priešmokyklinio ugdymo pedagogas turi nuolat kurti edukacinę aplinką, atitinkančią individualius ugdytinių poreikius ($\chi^2=6,46$, $p=0,02$) ir mokyti ugdytinį veikti edukacinėje aplinkoje ($\chi^2=4,93$, $p=0,03$) nei žemesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios priešmokyklinio ugdymo pedagogės. Pastarosios labiau pabrėžia, kad pedagogas savo asmeniniu pavyzdžiu turi skatinti ugdytinius veikti edukacinėje aplinkoje ($\chi^2=6,1$, $p=0,05$). Trumpiau

dirbančios tiriamosios labiau pabrėžia, kad jos turi padėti ugdytiniui edukacinėje aplinkoje kurti individualią mokymosi aplinką ($\chi^2=5,33, p=0,021$) (žr. 2 priedas).

4.4. Priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūrio į pagrindinius edukacinės aplinkos priemonių atrankos principus analizė

Analizuojant priešmokyklinio ugdymo pedagogų požiūrius į pagrindinius edukacinės aplinkos priemonių atrankos principus, tirti tikslingumo, konstruktyvumo-pozityvumo, veiksmingumo, visybiškumo, ekonomiškumo ir įvairovės principai.

Tiriant tikslingumo principą, nustatyta, kad visos priemonės yra svarbios, o jų pasirinkimo nelemia priešmokyklinio ugdymo pedagogių įgyta kvalifikacija. Tiriamųjų požiūriai į tikslingumo principą svarbos tvarka pateikiami 15 lentelėje.

15 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūrio į tikslingumo principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Tikslingumo principas	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Ugdymo priemonės padeda efektyviai siekti ugdymo tikslų	55,0	45,0	0
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių komunikacinę kompetenciją	52,0	46,0	2,0
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių pažinimo kompetenciją	51,0	47,0	2,0
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių socialinę kompetenciją	47,0	49,0	4,0
Ugdymo priemonės atitinka individualius ir savitus priešmokyklinukų grupės poreikius	43,0	55,0	2,0
Edukacinei aplinkai praturtinti atrenkamos priemonės, kurios padeda formuoti visas penkias ugdytinio brandą nulemiančias kompetencijas	43,0	54,0	3,0
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių sveikatos saugojimo kompetenciją	42,0	58,0	0
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių meninę kompetenciją	38,0	60,0	2,0

Analizuojant duomenis pastebėta, kad dirbančiosios mažiau nei 20 metų, labiau pabrėžia, kad darbo vietoje yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių sveikatos saugojimo kompetenciją ($\chi^2=4,11$, $p=0,040$) ir, kad ugdymo priemonės atitinka individualius ir savitus priešmokyklinukų grupės poreikius ($\chi^2=9,30$, $p=0,020$), nei dirbančiosios virš 20 metų (žr. 2 priedas).

Tiriant konstruktyvumo-pozityvumo (žr. 16 lentelė), veiksmingumo (žr. 17 lentelė) ir visybiškumo principus (žr. 18 lentelė), nustatyta, kad visos tirtos priemonės priešmokyklinio ugdymo pedagogėms yra svarbios, o jų įgyta kvalifikacija ir darbo stažas reikšmės neturi ($p>0,05$).

16 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūrio į konstruktyvumo - pozityvumo principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Konstruktyvumo-pozityvumo principas	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Ugdymo priemonės žadina ugdytinių motyvaciją	58,0	42,0	0
Ugdymo priemonės skatina ugdytinį veikti	54,0	44,0	2,0
Ugdymo priemonės efektyvios ir atlieka ugdantį vaidmenį	52,0	48,0	0
Ugdymo priemonės orientuotos į kiekvieno ugdytinio individualią pažangą	45,0	50,0	5,0

17 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūrio į veiksmingumo principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Veiksmingumo principas	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Ugdymo priemonės padeda brandinti ugdytinį mokyklai	66,0	32,0	2,0
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio pažinimo kompetenciją	63,0	37,0	0
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio komunikacinę kompetenciją	63,0	36,0	1,0
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio socialinę kompetenciją	61,0	39,0	0
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio sveikatos saugojimo kompetenciją	58,0	42,0	0

Ugdymo priemonės veiksmingos ir nuolat naudojamos	52,0	48,0	0
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio meninę kompetenciją	50,0	50,0	0

18 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūrio į visybiškumo principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Visybiškumo principas	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Priemonės padeda ugdyti įvairius gebėjimus	50,0	50,0	0
Priemonės padeda realizuoti savo gebėjimus realiame gyvenime	49,0	51,0	0
Priemonės apima įvairias ugdytinių nuostatas	42,0	58,0	0
Priemonės padeda kaupti įvairių sričių žinias ir patirtį	40,0	60,0	0

Tiriant ekonomiškumo principą (žr. 19 lentelė), nustatyta, kad visos priemonės yra svarbios, o jų pasirinkimą lemia tiek priešmokyklinio pedagogo įgyta kvalifikacija, tiek darbo trukmė. Aukštesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios tiriamosios labiau pabrėžia, kad visos priemonės turi būti nuolat naudojamos ugdymo procese ($\chi^2=9,96$, $p=0,010$) ir, kad priemonėmis gali naudotis įvairios patirties vaikai ($\chi^2=8,05$, $p=0,020$). Pastarąjį teiginį taip pat labiau pabrėžia virš 20 metų dirbančios priešmokyklinio ugdymo pedagogės ($\chi^2=10,72$, $p=0,010$). Šios grupės atstovės taip pat labiau pabrėžia, kad priemonės galima naudoti lavinant įvairias vaiko kompetencijas labiau, nei dirbančiosios trumpiau nei 20 metų ($\chi^2=7,91$, $p=0,020$) (žr. 2 priedas).

19 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie ekonomiškumo principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Ekonomiškumo principas	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Priemonės galima naudoti lavinant įvairias vaiko kompetencijas	52,0	39,0	9,0
Visos priemonės yra nuolat naudojamos ugdymo procese	42,0	51,0	7,0
Priemonėmis gali naudotis įvairios patirties vaikai	41,0	55,0	4,0
Priemonėmis gali naudotis daug vaikų vienu metu	40,0	54,0	6,0

Priemonės kaina atsiperka per jos naudojimo laiką	32,0	62,0	6,0
Priemonės tarnauja ilgą laiką	30,0	54,0	16,0

Tiriant įvairovės ir kaitos priemonių pasirinkimą (žr. 20 lentelė), nustatyta, kad visos priemonės yra svarbios, o jų įgyta kvalifikacija ir darbo trukmė įtakos neturi ($p > 0,05$). Tačiau pastebėtina, kad dirbančiosios virš 20 metų teigia, kad jos dažniau tikslingai naudoja ugdymo priemones ($\chi^2 = 6,76$, $p = 0,030$), nei trumpiau dirbančios jų kolegės (žr. 2 priedas).

20 lentelė

Priešmokyklinio ugdymo pedagogų nuomonės apie įvairovės ir kaitos principą pasiskirstymas pagal jo svarbą (proc.) (n=100)

Įvairovės ir kaitos principas	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Ugdymo priemonės pasižymi įvairove	61,0	39,0	0
Ugdymo priemonės dažnai ir tikslingai naudojamos	51,0	47,0	2,0
Ugdymo priemonės kruopščiai atrenkamos, įrengiant naują grupę	51,0	43,0	6,0
Ugdymo priemonės atitinka kartu minimalius ir optimalius vaikų ugdymosi poreikius	50,0	48,0	2,0
Ugdymo priemonės atitinka ugdytinių individualius poreikius	47,0	53,0	0
Ugdymo priemonės atitinka pasirinktą grupės veiklos organizavimo modelį	45,0	50,0	5,0
Ugdymo priemonės atitinka bendro naudojimo poreikius	39,0	59,0	2,0
Ugdymo priemonės atitinka įprastus vaikų ugdymosi poreikius	34,0	61,0	5,0

IŠVADOS

1. Tyrimas patvirtino darbo pradžioje iškeltą hipotezę, jog priešmokyklinio amžiaus vaikų kokybiškam kompetencijų ugdymui(si) labai svarbios yra edukacinės aplinkos. Edukacinių aplinkų kūrimas priklauso nuo pedagogų gebėjimo pritaikyti švietimo politikos, priemonių atrankos ir vadovų bei pedagogų veiklą grindžiančiais principais.
2. Tiriant priešmokyklinio ugdymo pedagogių požiūrius į edukacinės aplinkos kūrimo principus nustatyta, kad kuriant edukacinę aplinką ikimokyklinio ugdymo pedagogams svarbūs visi tirti principai: dinamiškumo-lankstumo, socializacijos, individualizacijos, metamokymosi, refleksijos ir integracijos. Šių principų laikymuisi reikšmės turi priešmokyklinio ugdymo pedagogių darbo stažas, o tuo pačiu įgyta profesinė patirtis. Tokių edukacinių principų, kaip dinamiškumo-lankstumo ir integracijos laikymuisi įtakos turi ne tik darbo trukmė, bet ir priešmokyklinio ugdymo pedagogių įgyta kvalifikacija.
3. Tyrimu nustatyta, jog priešmokyklinio ugdymo pedagogams rimtai žiūri į vadovo ir priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklos sritis, nes, jų nuomone, yra svarbios visos veiklos sritys kuriant edukacines aplinkas. Tokį požiūrį sąlygoja priešmokyklinio ugdymo pedagogių įgyta profesinė kvalifikacija. Aukštesnę kvalifikaciją įgijusios priešmokyklinio ugdymo pedagogės labiau pabrėžia vadovo vaidmenį, kuriant edukacinę aplinką, nei žemesnę kvalifikacinę kategoriją turinčios priešmokyklinio ugdymo pedagogės.
4. Tiriant priešmokyklinio ugdymo pedagogių nuomones į pagrindinius edukacinės aplinkos priemonių atrankos principus, nustatyta, kad priešmokyklinio ugdymo pedagogams svarbūs visi atrankos principai: tikslingumo, konstruktyvumo-pozityvumo, veiksmingumo, visybiškumo ekonomiško ir įvairovės. Edukacinės aplinkos tikslingumo principo taikymas priemonių pasirinkimui priklauso nuo priešmokyklinio ugdymo pedagogų darbo stažo, o ekonomiško principų taikymas priemonių atrankai priklauso nuo priešmokyklinio ugdymo pedagogių turimos kvalifikacinės kategorijos ir jų darbo stažo

REKOMENDACIJOS

1. Švietimo ir mokslo ministerijai suformuoti edukacinių aplinkų, užtikrinančių kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą, kūrimo ir gerosios patirties nustatymo bei sklaidos sistemą.
2. Plėsti edukacinių aplinkų kūrimo, užtikrinančio kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą, tyrimus. Subūrus priešmokyklinio ugdymo įstaigoje dirbančius įvairių sričių specialistus (vadovą, priešmokyklinio ugdymo pedagogus, logopedą, sveikatos priežiūros specialistą), ugdytinių tėvus ir ugdytinius, atlikti poreikių analizės tyrimus, kas leistų sukurti optimaliausiai priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą lavinančios edukacinės aplinkos modelį konkrečioje įstaigoje.
3. Siekiant užtikrinti „priešmokyklinuko krepšelio“ lėšų panaudojimo efektyvumą, kuriant edukacines aplinkas, orientuotis į švietimo politikos principų, edukacinių aplinkų kūrimo principų ir priemonių atrankos principų realizavimą.
4. Sistemingai ir nuosekliai lavinti ugdytinių kompetencijas sukurtose edukacinėse aplinkose, vienodai paskirstant dėmesį visų penkių kompetencijų lavinimui.

LITERATŪRA

1. Ahlberg M., Dilbon P. (1999). *Materialas For Conctructive Environmental education, mainly to be used in prie-service and in-service teacher education: An integrating approacch to enviromental learning*. In European Project for Environmental Education. (Eds. M. De Paz, M. Pilo). Genova.3-33.
2. Allchin D. (1999). *Values in science: An educational perspective*. Science & Education, 8, 1-12.
3. Balčytienė A. (1997). *Information Sodiety, Media and New Forms of Learning. Nuolatinis mokymasis besikeičiančioje visuomenėje: prielaidos ir prieštaravimai*. Tarptautinės konferencijos pranešimų medžiaga, 11-13. Kaunas: VDU.
4. Balevičienė S., Jucevičienė P., Stanikūnienė B. (2003). *Šiuolaikinio mokymosi metodai: koncepcijų žemėlapis ir Vee diagrama*. Kaunas.
5. Bandura A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A Social Cognitive Theory*. New York: Orentice-Hall.
6. Baranauskienė R. (2002). *Aukštojo mokslo paradigmos virsmas ir jo raiška taikant studijų refleksyviają praktiką*. Daktaro disertacija, socialiniai mokslai, edukologija. ŠU.
7. Barnett R. (1990). *The Idea of Higher Education*. London: SRHE and OU Press
8. Barr R.B. & Tagg J. (1995). *From Teaching to Learning – a new Paradigm for Undergraduate Education*. Change, 27(6), 12-25.
9. *Bendroji priešmokyklinio ugdymo ir ugdymosi programa*. (2002). Vilnius.
10. *Bendrosios programos ir išsilavinimo standartai*.(2003). Vilnius.
11. Biggs J. (2003). *Teaching for quality learning at university: what student does*. Philadelphia. ISBN 0-335-21168-2.
12. Bitinas B. (2000). *Ugdymo filosofija: vadovėlis aukštųjų mokyklų studentams*. Vilnius: Enciklopedija.
13. Bitinas B.(2004). *Auklėjimo teorija ir technologija*. Vilnius: Kronta.
14. Bowden J., Marton F. (1998). *The University of Learning*. Kogan Page.
15. Broom L. (1992). Bonjean Ch. M., Broom D.H. *Sociologija: esminiai tekstai ir pavyzdžiai*. Kaunas.
16. Butkienė G., Kepalaitė A. (1996). *Mokymasis ir asmenybės brendimas: pedagoginės psichologijos įvadas studentams, mokytojams, tėvams*. Vilnius: Margi raštai.
17. Cesevičiūtė I.(2003). *Studentų komunikacinės kompetencijos ugdymas tikslinėje edukacinėje aplinkoje* [Rankraštis]: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07). Kaunas.

18. Clark B. (1986). *Optimising learning*. Columbus, Ohio: Charles E. Merrill.
19. Clark B. (1992). *Growing up gifted*. Columbus, Ohio: Merrill.
20. Erikson E. H. (1963). *Childhood and Society*. New York: Norton.
21. Fullan M. (1998). *Pokyčių jėgos*. Vilnius: Tyto alba.
22. Freire P. (2000). *Kritinės sąmonės ugdymas*. Vilnius: Tyto alba.
23. Gage N.I., Berliner D.C. (1994). *Pedagoginė psichologija*. Vilnius.
24. Gardner H. (1983). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. New York: Basic Books.
25. Goleman D. (2003). *Emocinis intelektas*. Vilnius.
26. Gučas A. (1959). *Mokinių gabumai ir jų vystymas*. Kaunas.
27. Gross M.U.M. (1995). *Exceptionally gifted children*. London: Routledge.
28. Heller K.A. (1999). *Individual (learning and motivational) needs versus instructional conditions of gifted education*. Journal High ability studies. Vol. 10, 1, June.
29. Hoban G.H (2003). *Changing the balance of a science teacher's belief system. Leadership and Professional Development in Science Education*. Ed. J. Wallace and J. Loughran. London; Routledge Falmer, 19-33.
30. *Ikimokyklinio ir priešmokyklinio ugdymo plėtros 2007 – 2012 metų programa* (Žin.,2006, Nr. 112-4273), Vilnius.
31. Jankauskienė L. (2003). *Apie priešmokyklinio ugdymo priemonės sampratą // Švietimo naujienos*. Informacinis leidinys. Vilnius. Nr. 17 (172). p.3.
32. Jankauskienė L., Monkevičienė O. (Sud.). (2002). *Priešmokyklinis ugdymas*. Straipsnių rinkinys / Vilnius.
33. Joiner K., Malone J.A. and Haimes D.H. (2002). *Assessment of Classroom Environments in Reformed Calculus Education*. Learning Environments Research. 5: 51 – 76.
34. Jonassen D.H., Land M.S. (2000). *Theoretical Foundations of Learning Environments*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publisher. ISBN 0-8058-3216-5.
35. Jovaiša L. (1993a). *Pedagogikos terminai*. Kaunas: Šviesa.
36. Jovaiša L. (1993b.). *Edukologijos įvadas*. Kaunas: Technologija.
37. Jovaiša L. (2007). *Enciklopedinis edukologijos žodynas*. Vilnius: Gimtasis žodis.
38. Jucevičienė P., Tautkevičienė G.(2002).*Universiteto bibliotekos mokymosi aplinkos samprata*. Konferencijos „Aukštasis mokslas- žinių visuomenei“ medžiaga. Kaunas: KTU.

39. Jucevičienė P., Lepaitė D.(2000). *Kompetencijos sampratos erdvė*. Socialiniai mokslai. Sociologija, 1(22). Kauno technologijos universitetas.
40. Jucevičienė P. (2001). *Besimokantis universitetas: mokymosi paradigma ir jos sklaida aukštajame moksle*. Tęstinis aukštosios mokyklos studijų teorijos ir praktikos seminaras. Seminaro medžiaga. LETA, Edukacinės kompetencijos centras, Edukologijos institutas, Kaunas, KTU.
41. Jucevičienė P. (1997). *Ugdymo mokslo raida nuo pedagogikos iki šiuolaikinės edukologijos*. Kaunas: Technologija.
42. Jucevičienė P., Stanikūnienė B. (2003). *Universiteto dėstytojų edukacinė kompetencija mokymosi paradigmos kontekste*. Socialiniai mokslai. 1(38).
43. Jucevičienė P., Karenauskaitė V.(2003). *“Learning Society for the Solution of problems in the Knowledge Economy: What is the University Role and Possibilities?”*. Socialiniai mokslai, 5(42), 34-41.
44. Jurašaitė – Harbison E.(2008). *Konstruktivizmo teorinė įvairovė, praktinė raiška ir raidos tendencijos*. Žvirblių takas, 6 (1-64), p. 2-6.
45. Karenauskaitė V. (2006). *Fizikos mokslui imlios edukacinės aplinkos raiška universitetinėse studijose*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07S). Kaunas.
46. Karnes M.B. (1991). *Suščestvo problem. Odarionyje dety*. Moskva: Progress.
47. Kiliuvienė D.(2006). *Integruotasis ugdymas*. Klaipėda.
48. Krongh G. Roos J. (1996). *Managing Knowledge*.University Press.
49. Kolb D.A. (1984). *Experiental learning*. Prentice Hall.
50. *Konvencija dėl vaiko teisių* (1994). Lietuvos vaikų globos organizacija “Pieno lašas“.
51. Laužikas J. (1974). *Mokinių pažinimas ir mokymo diferencijavimas*. Kaunas.
52. Lepaitė D. (2003). *Kompetenciją plėtojančių studijų programų lygio nustatymo metodologija*. Kaunas: Technologija.
53. Lipinskienė D. (2002). *Edukacinė studentą įgalinanti studijuoti aplinka*. Daktaro disertacija. Kauno technologijos universitetas.
54. *Lyginamoji edukologija: monografija* (1997). Kauno technologijos universitetas. Kaunas.
55. *Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas* (Žin. 2003, Nr. 63-2853), Vilnius.
56. *Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas* (Žin.,1996-03-13 Nr. 33-808), Vilnius.
57. *Lietuvos švietimo koncepcija* (1992). Vilnius leidybos centras.

58. *Lietuvos švietimo reformos gairės*. (1993). Vilnius.
59. Longworth N.(1999). *Making lifelong learning work: Learning cities for a learning century*. London: Kogan Page.
60. Martišauskienė E. (2008). *Ugdomojo mokymo retrospektyva ir dabartis* (V. Rajecko „Ugdomojo mokymo” ir konstruktyvizmo paralelės). [Žiūrėta 2008-10-15]. Prieiga per internet <www.ceeol.com/aspx/getdocument.aspx?logid=5&id=4E4AAC96-3B26-4B2A-826C-6E161716631>
61. Maslow A.H. (1976). *The Farther Reaches of Human Nature*. New York: Penguin Books.
62. McLaughlin T.H. (1997). *Šiuolaikinė ugdymo filosofija*. Kaunas: Technologija
63. McLaughlin M. (2004). *Švietimas visiems pereinamojo laikotarpio šalyse: kokybės iššūkiai ir mokymasis visą gyvenimą. Švietimo visiems kokybė: pagrindiniai mokymosi visą gyvenimą įgūdžiai*. Europos dimensija ir Baltijos šalių vizija.- Regioninė konferencija. – 2003m. spalio 23-25 d.- Vilnius: Švietimo aprūpinimo centras.
64. Mestre J.P. (2001). *Implications of reasearch on learning for the education of propective science and physics teachers*. *Physics Education*. 36 (1), 44-51.
65. Mills D., McKittrick B., Mulhall P ir kt.(1999). CUP: cooperative learning that works. *Physics Education*. 34 (1),11-15.
66. Myers D. (2000). *Psichologija*. Kaunas: Poligrafija ir informatika..
67. Narkevičienė B. (2000). *Gabių vaikų ugdymo modelis ir jo raiška Lietuvoje: daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07S) Kaunas*
68. Neifachas S. (2008). *Vaikų ugdymas darželyje: dabartis ir ateities perspektyva*. Vilnius: UAB CIKLONAS.
69. Ogborn J. (2003). *Advancing Physics evaluated*. *Physics Education*.38 (4), 330-335.
70. Osborne D., Gaebler T. (1993). *Valdžios perorganizavimas*. New York.
71. *Priešmokyklinio ugdymo turinio įgyvendinimas. Metodinės rekomendacijos* (2004). Vilnius. Švietimo aprūpinimo centras.
72. *Priešmokyklinio ugdymo priemonių aprašas*. (2003).// Švietimo naujienos. Informacinis leidinys. Vilnius. Nr. 17 (172). p. 4-5.
73. Puodžiukas A. (2008). *Švietimo kokybės užtikrinimo koncepcija*. Projekto pristatymas. [Žiūrėta 2008-10-02]. Prieiga per internetą [http://www.smm.lt/naujienos/docs/kalbos/080826/A%20Puodziukas%20KOKYBES%20UZTIKRINIMAS%2008.08.26ppt#303,1,ŠVIRTIMO KOKYBĖS UŽTIKRINIMO KONCEPCIJA](http://www.smm.lt/naujienos/docs/kalbos/080826/A%20Puodziukas%20KOKYBES%20UZTIKRINIMAS%2008.08.26ppt#303,1,ŠVIRTIMO%20KOKYBES%20UZTIKRINIMO%2008.08.26ppt#303,1,ŠVIRTIMO%20KOKYBES%20UZTIKRINIMO)
74. Ramsden P. (2000). *Kaip mokyti aukštojoje mokykloje*. Aidai.

75. Ramsier R.D. (2001). *A hybrid approach to active learning*. *Physics Education*. 36 (2), 124-128.
76. Rogers C.R. (1969). *Freedom to Learn*. Columbus:Merill
77. Silverman L.K. (1993). *Counseling the gifted and talented*. Denver.
78. Stankevičiūtė J., Jucevičienė R. (2001). *Žinių valdymo veiklų turinio teorinė interpretacija*. *Socialiniai mokslai: Edukologija*, 5 (31), 41-51.
79. Šiaučiukėnienė L. (1997). *Mokymo individualizavimas ir diferencijavimas*. Kaunas: Technologija. ISBN9986-13-515-X.
80. Tannenbaum A.J. (1983). *Gifted children: Psychological and educational perspectives*. New York: Macmillan.
81. Tautkevičienė G. (2004). *Studentų mokymosi aplinkų susiformavimui iš universiteto bibliotekos edukacinės aplinkos įtaką darantys veiksniai*. Daktaro disertacija: socialiniai mokslai, edukologija (07S). Kaunas.
82. Targamadžė V. (1999). *Bendrojo lavinimo mokykla: mokinių edukacinio stimuliavimo aspektai: monografija/ Kaunas*.
83. *Tarptautinių žodžių žodynas* (1985). Vilnius. Vyriausioji enciklopedijų redakcija.
84. Tumėnienė V., Janiūnaitė B. (2000). *Pedagogo veiklos pokyčiai pasaulinių ir europinių švietimo dimensijų kontekste*. *Socialiniai mokslai*, 2 (23), 24-34.
85. Vaitkevičius J. (1995). *Socialinės pedagogikos pagrindai: vadovėlis aukštosioms mokykloms*. Vilnius.
86. Vabalas-Gudaitis J. (1983). *Psichologijos ir pedagogikos straipsniai*. Vilnius: Mokslas.
87. Vermunt J.D. (2003). *The power of Learning Environments and the Quality of Student Learning*. In *Powerful Learning Environments*. Ed. De Corte, E. and others.
88. Wood E.J. (2004). *Problem-Based learning: Exploiting Knowledge of how People Learn To Promote Effective Learning*. BEE-j Volume 3: May.
89. Želvys R., Būdienė V., Zabulionis A. (2003). *Švietimo politika ir monitoringas*. Vilnius.
90. Želvys R. (1999). *Švietimo vadyba ir kaita: monografija/ Vilnius*.
91. Želvys R. (2001). *Švietimo vadybos pagrindai*. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.

ANKETA

Gerbiami priešmokyklinio ugdymo pedagogai,

Šiaulių Universiteto Edukologijos fakulteto magistratūros studentė vykdo tyrimą, kurio tikslas - išsiaiškinti edukacinės aplinkos įtaka kokybiškam vaiko kompetencijų ugdymui(si).

Apklausa yra **ANONIMINĖ!**
Niekas nesužinos, kas pildė anketą!

Tik Jūsų **atsakymai** gali padėti atsakingiems asmenims nuspręsti teisingai!

Kilus klausimams skambinti telefonu – 86867589

TYRIMO KLAUSIMYNAS

GERBIAMI KOLEGOS,

Vykstanti nuolatinė kaita švietimo srityje, atsispindi daugelyje visuomenės gyvenimo sričių. Ši kaita lemia ir įvairių edukacinių procesų sampratų kaitą bei naujo visuomenės požiūrio ne tik į mokymą ir mokymąsi atsiradimą, bet ir į atitinkamos mokymo(si) arba edukacinės aplinkos kūrimo poreikį, kuris gali padėti pedagogams užtikrinti kokybišką ugdymo(si) proceso organizavimą.

Siekdami išsiaiškinti edukacinės aplinkos kūrimo, kaip veiksnio užtikrinančio kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si), prašome Jūsų atsakyti į pateiktus anketos klausimus arba pareikšti savo nuomonę.

Iš anksto dėkojame ir linkime sėkmės

Perskaite **teiginius** pasirinkite **vieną** atsakymą ir jį **pabraukite** langelyje prie atsakymo varianto.

<u>Mokykloje dirbate:</u> ☐ iki 10 metų ☐ iki 20 metų ☐ iki 30 metų ☐ iki 40 metų	<u>Jūs dirbate:</u> ☐ mieste ☐ rajone	<u>Jūsų kvalifikacija:</u> ☐ mokytojo ☐ vyr. mokytojo ☐ metodininko ☐ eksperto
<u>Jūs esate:</u> ☐ vyras ☐ moteris		

Anketos pildymo pavyzdys

Teiginys	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Aplinkoje pakanka įvairių vaizdinių priemonių;		+	

Pažymėkite pasirinktą variantą

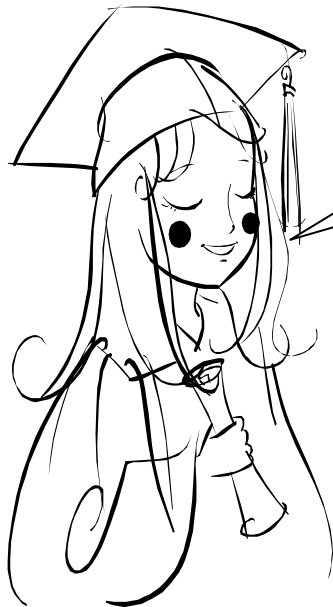
Pagrindiniai edukacinės aplinkos kūrimo principai užtikrinantys kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si)

A dalis

Pagrindiniai edukacinės aplinkos kūrimo principai	Teiginiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Dinamiškumas, lankstumas	<p>Aplinkoje pakanka įvairių vaizdinių priemonių;</p> <p>Ruošiantis veiklai ir veikloje su vaikais naudojamos kompiuterinės technologijos;</p> <p>Lengvai prieinama ir randama informacija, priemonės vaikų kompetencijų vystymo veiklai;</p> <p>Pedagogai nustato ugdytinio turimas kompetencijas ir nukreipia jį norimų ugdyti kompetencijų linkme;</p> <p>Nuolat taikomos įvairios ugdymo formos: ekskursijos, koncertai, varžybos ir kt.;</p> <p>Ugdytinis, esant neaiškumams, visuomet gali kreiptis į pedagogą;</p> <p>Veikloje nuolat atliekami stebėjimai, eksperimentavimai;</p> <p>Pedagogas gerai organizuoja laiką, per kurį ugdytiniai suspėja užbaigti veiklą</p>			

<p>Socializacija</p>	<p>Pedagogas organizuoja diskusijas, bendrą vaikų veiklą;</p> <p>Suteikiamos žinios ir skatinama kompetencijų ugdymą įtakojanti veikla ir bendradarbiavimas;</p> <p>Aplinka, individuali bei kolektyvinė veikla skatina kiekvieno vaiko kompetencijų ugdimąsi;</p> <p>Iškilus neaiškumams vaikas klausia, prašo pagalbos draugų;</p> <p>Vaikai kuria bendravimo taisykles ir jų laikosi.</p>			
<p>Individualizacija</p>	<p>Vaikas motyvuojamas aktyviai, savarankiškai veiklai;</p> <p>Vaikas supažindinamas su aplinkos teikiamomis galimybėmis savarankiškai veiklai;</p> <p>Vaikas sugeba savarankiškai pasirinkti priemones veiklai;</p> <p>Vaikas realizuoja gabumus per savarankišką veiklą;</p> <p>Išsiaiškinamos vaiko gabumų vystimosi spragos;</p> <p>Vaikui padedama suprasti savo galimybes;</p> <p>Atsižvelgiama į kiekvieno individualias galimybes bei turimų kompetencijų bagažą.</p>			
<p>Metamokymasis</p>	<p>Pedagogas aiškiai suformuluoja ugdymo tikslus, uždavinius vaikų kompetencijų ugdymo galimybėms realizuoti;</p> <p>Pedagogo organizuojami užsiėmimai skatina vaikų saviraišką;</p> <p>Pedagogas kartu su ugdytiniu įvertina jo veiklos rezultatus;</p> <p>Skatinamas vaiko domėjimasis ir gilinimasis į jam patrauklią veiklą realizuojančią turimas kompetencijas;</p> <p>Vaikui visuomet pakanka medžiagos, priemonių, informacijos jo kompetencijų ugdymui;</p> <p>Ugdomas sugebėjimas savarankiškai spręsti problemas;</p> <p>Pedagogas padeda įgauti žinių konstravimo įgūdžių;</p> <p>Pedagogas moka surasti edukacinėje aplinkoje individualius pažinimo bei mokymosi kelius.</p>			

<p>Refleksija</p>	<p>Užsiėmimai vedami tinkamai ir aiškiai;</p> <p>Vyrauja spontaniškumo ir individualizacijos principais paremtas ugdymo stilius;</p> <p>Pedagogas moko interpretuoti, reikšti savo mintis, dalintis savo pastebėjimais, patirtimi;</p> <p>Skiriamas laikas savo žinojimo, supratimo, veiklos analizei ir refleksijai;</p> <p>Vaikui formuojami kritinio vertinimo įgūdžiai;</p> <p>Sudaromos galimybės palyginti įvairius tam tikros temos suvokimo variantus.</p>			
<p>Integracija</p>	<p>Vaikas turi galimybę savo žinias patikrinti ir įgūdžius realizuoti gyvenimiškose situacijose;</p> <p>Išskiriami pagrindiniai temos elementai padedantys geriau įsisavinti esmę;</p> <p>Vaikas įgalinamas atpažinti priežastinius ryšius tarp reiškinų bei sąsajas tarp įvairių sąvokų;</p> <p>Gautą informaciją vaikas sugeba susisteminti, atrinkti tai, kas reikalinga;</p> <p>Skatinama saviraiška, kurioje įgytos žinios įgyvendinamos ugdytinių veikloje.</p>			

Primename, kad anketos yra **anonimiškos**, todėl mums svarbi **bendra Jūsų nuomonė**

Dar yra klausimų kituose puslapiuose

Pagrindiniai įstaigos vadovų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų veiklos veiksniai užtikrinantys kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si)

B dalis

Įstaigos vadovų ir priešmokyklinio ugdymo pedagogų veiklos veiksniai	Teiginiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Vadovo veikla	<p>Įstaigos vadovas turi turėti vadybinių kompetencijų;</p> <p>Įstaigos vadovas privalo nuolat tobulintis ir kelti kvalifikaciją;</p> <p>Vadovas sugeba betarpiškai, aiškiai ir efektyviai komunikuoti;</p> <p>Vadovas kuria palankią organizacijos kultūrą;</p> <p>Įstaigos vadovas turi vadybinių žinių ir įgūdžių kuriant edukacines aplinkas;</p> <p>Vadovas nuolat taiko efektyvius metodus motyvuojančius pedagogus kurti efektyvias kokybiškas aplinkas priešmokyklinukų kompetencijų ugdimuisi;</p> <p>Įstaigos vadovas skatina priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimą su kolegomis ir tėvais;</p> <p>Vadovas skatina darbuotojų tobulinimąsi;</p> <p>Vadovas skatina visų pedagogų aktyvumą kuriant įstaigos ugdymo strategiją;</p> <p>Vadovas inicijuoja ugdomosios veiklos kokybės tyrimą bei įgyvendintų planų apmąstymą;</p> <p>Vadovas koordinuoja įstaigos veiklą;</p> <p>Vadovas suteikia reikiamų žinių, kaip kurti edukacinę aplinką;</p> <p>Vadovo veikla inicijuojant efektyvių edukacinių aplinkų kūrimą remiasi tikrove, nuoseklumu, darna;</p> <p>Vadovas padeda rasti išteklių efektyvios, kokybiškos aplinkos kūrimui;</p> <p>Įstaigos vadovas rūpinasi, kad su priešmokyklinio amžiaus vaikais, siekiant jų kompetencijų ugdymo, dirbtų reikiami ir atitinkamo lygio specialistai (logopedai, socialiniai darbuotojai, psichologai ir kt.);</p> <p>Vadovas rūpinasi ugdymo kokybe.</p>			

<p>Priešmokyklinio ugdymo pedagogo veikla</p>	<p>Ugdymo procese vyrauja demokratiška aplinka, kurioje vyksta abipusis (pedagogas-ugdytinis) sprendimų priėmimas;</p> <p>Pedagogas remiasi nauja paradigma, kuri mokymąsi traktuoja kaip procesą, kuriuo metu individas plėtoja ir vysto savo žinias, supratimą, gebėjimus, vertybes, požiūrius ir patirtį;</p> <p>Nuolat kuriamos (atnaujinamos) edukacinės aplinkos, atitinkančios individualius ugdytinius poreikius;</p> <p>Pedagogas moko ugdytinį pagal o gabumų realizavimo poreikius veikti edukacinėje aplinkoje;</p> <p>Pedagogas daugiau prisiima informacijos šaltinio, konsultanto, paramos tiekėjo vaidmenį, kur ugdytinis aktyvus veikėjas jam sukurtoje edukacinėje aplinkoje;</p> <p>Pedagogas kurdamas edukacines aplinkas vadovaujasi normomis, bendrais principais įnešdamas savo požiūrį;</p> <p>Pedagogas padeda ugdytiniui edukacinėje aplinkoje kurti individualią mokymosi aplinką;</p> <p>Edukacinė aplinka priartinama prie gyvenimiškų, kasdieniškų situacijų bei ugdymosi programų integralumo principo;</p> <p>Pedagogas skatina ugdytinius veikti edukacinėje aplinkoje savo asmeniniu pavyzdžiu;</p> <p>Ugdymo procese vyrauja spontaniškas – situacinis ugdymas;</p> <p>Pedagogas nuolat atlieka savo veiklos savianalizę, kritiškai įvertindamas rezultatus;</p> <p>Pedagogas dalinasi savo patirtimi kuriant kokybiškas edukacines aplinkas su kolegomis;</p> <p>Pedagogas nuolat tobulėja, kelia savo kvalifikaciją;</p> <p>Pedagogas nuolat stebi ir žymi ugdytinių pasiekimus, numato tolimesnius tobulėjimo žingsnius;</p> <p>Esant priemonių trūkumui edukacinėje aplinkoje, pedagogas kūrybiškai išsprenddamas šią problemą, patenkina ugdytinio poreikius;</p> <p>Pedagogas siekdamas konstruoti ugdytinio supratimą, organizuoja rezultatų aptarimą, diskusiją – kolektyvinę refleksiją;</p> <p>Pedagogas nuolat konsultuoja tėvus, kaip sukurti tobulinančią kokybišką edukacinę aplinką namuose vaiko kompetencijų ugdymui(si).</p>			
--	--	--	--	--

Pagrindiniai edukacinės aplinkos priemonių atrankos principai užtikrinantys kokybišką priešmokyklinio amžiaus vaikų kompetencijų ugdymą(si)

C dalis

Edukacinės aplinkos priemonių atrankos principai	Teiginiai	Labai svarbu	Svarbu	Neturi reikšmės
Tikslingumo principas	<p>Ugdymo priemonės padeda efektyviai siekti ugdymo tikslų;</p> <p>Edukacinei aplinkai praturtinti atrenkamos priemonės, kurios padeda formuoti visas penkias ugdytinio brandą nulemiančias kompetencijas;</p> <p>Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių meninę kompetenciją;</p> <p>Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių pažinimo kompetenciją;</p> <p>Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių sveikatos saugojimo kompetenciją;</p> <p>Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių komunikacinę kompetenciją;</p> <p>Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių socialinę kompetenciją;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka individualius ir savitus priešmokyklinukų grupės poreikius;</p>			
Konstruktivumo, pozityvumo principas	<p>Ugdymo priemonės efektyvios ir atlieka ugdantį vaidmenį;</p> <p>Ugdymo priemonės skatina ugdytinį veikti;</p> <p>Ugdymo priemonės žadina ugdytinių motyvaciją;</p> <p>Ugdymo priemonės orientuotos į kiekvieno ugdytinio individualią pažangą;</p>			
Veiksmingumo principas	<p>Ugdymo priemonės veiksmingos ir nuolat naudojamos;</p> <p>Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio meninę kompetenciją;</p> <p>Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio pažinimo kompetenciją;</p> <p>Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio sveikatos saugojimo kompetenciją;</p> <p>Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio komunikacinę kompetenciją;</p>			

	<p>Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio socialinę kompetenciją;</p> <p>Ugdymo priemonės padeda brandinti ugdytinį mokyklai.</p>			
Visybiškumo principas	<p>Priemonės apima įvairias ugdytinių nuostatas;</p> <p>Priemonės padeda ugdyti įvairius gebėjimus;</p> <p>Priemonės padeda kaupti įvairių sričių žinias ir patirtį;</p> <p>Priemonės padeda realizuoti savo gebėjimus realiame gyvenime.</p>			
Ekonomiškumo principas	<p>Priemonėmis gali naudotis daug vaikų vienu metu;</p> <p>Priemonėmis gali naudotis įvairios patirties vaikai;</p> <p>Priemonės tarnauja ilgą laiką;</p> <p>Priemonės kaina atsiperka per jos naudojimo laiką;</p> <p>Priemonės galima naudoti lavinant įvairias vaiko kompetencijas;</p> <p>Visos priemonės yra nuolat naudojamos ugdymo procese.</p>			
Įvairovės ir kaitos principas	<p>Ugdymo priemonės pasižymi įvairove;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka kartu minimalius ir optimalius vaikų ugdymosi poreikius;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka įprastus vaikų ugdymosi poreikius;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka pasirinktą grupės veiklos organizavimo modelį;</p> <p>Ugdymo priemonės kruopščiai atrenkamos, įrengiant naują grupę;</p> <p>Ugdymo priemonės dažnai ir tikslingai naudojamos;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka ugdytinių individualius poreikius;</p> <p>Ugdymo priemonės atitinka bendro naudojimo poreikius.</p>			

Dėkojame už bendradarbiavimą!

**SKIRTINGOS KVALIFIKACIJOS PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ
NUOMONĖ APIE PAGRINDINIUS EDUKACINĖS APLINKOS KŪRIMO PRINCIPUS**

1 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonės apie dinamiškumo, lankstumo principą pasiskirstymas (proc.) (n=93)

Dinamiškumo principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Aplinkoje pakanka įvairių vaizdinių priemonių	LS* SV NR	46,6 53,4 0	77,1 22,9 0	$\chi^2=8,39$, $p=0,005$
Ruošiantis veiklai ir veikloje su vaikais naudojamos kompiuterinės technologijos	LS SV NR	12,1 79,3 8,6	17,1 65,7 17,1	$\chi^2=2,29$, $p>0,05$
Lengvai prieinama ir randama informacija, priemonės vaikų gabumų vystymo veiklai	LS SV NR	60,3 34,5 5,2	28,6 71,4 0	$\chi^2=12,52$, $p=0,002$
Pedagogai nustato ugdytinio turimas kompetencijas ir nukreipia jį norimų ugdyti kompetencijų linkme	LS SV NR	50,0 48,3 1,7	65,7 28,6 5,7	$\chi^2=4,12$, $p>0,05$
Nuolat taikomos įvairios ugdymo formos: ekskursijos, koncertai, varžybos ir kt.	LS SV NR	63,8 36,2 0	42,9 57,1 0	$\chi^2=3,88$, $p=0,05$
Ugdytinis, esant neaiškumams, visuomet gali kreiptis į pedagogą	LS SV NR	65,5 34,5 0	82,9 17,1 0	$\chi^2=3,26$, $p>0,05$
Veikloje nuolat atliekami stebėjimai, eksperimentavimai	LS SV NR	48,3 48,3 3,4	42,9 57,1 0	$\chi^2=1,68$, $p>0,05$
Pedagogas gerai organizuoja laiką, per kurį ugdytiniai suspėja užbaigti veiklą	LS SV NR	53,4 46,6 0	71,4 28,6 0	$\chi^2=2,95$, $p>0,05$

***Pastaba.** LS – labai svarbu, SV – svarbu, NR – neturi reikšmės

2 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonės apie socializacijos principą pasiskirstymas

(proc.) (n=93)

Socializacijos principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Pedagogas organizuoja diskusijas, bendrą vaikų veiklą	LS	48,3	48,6	$\chi^2=0,001$, $p>0,05$
	SV	51,7	51,4	
	NR	0	0	
Suteikiamos žinios ir skatinama kompetencijų ugdymą įtakojanti veikla ir bendradarbiavimas	LS	53,4	60,0	$\chi^2=0,38$, $p>0,05$
	SV	46,6	40,0	
	NR	0	0	
Aplinka, individuali bei kolektyvinė veikla skatina kiekvieno vaiko kompetencijų ugdymą	LS	58,6	54,3	$\chi^2=0,167$, $p>0,05$
	SV	41,4	45,7	
	NR	0	0	
Iškilius neaiškumams vaikas klausia, prašo pagalbos draugų	LS	43,1	42,9	$\chi^2=2,63$, $p>0,05$
	SV	50,0	57,1	
	NR	6,9	0	
Vaikai kuria bendravimo taisykles ir jų laikosi	LS	37,9	54,3	$\chi^2=3,65$, $p>0,05$
	SV	56,9	45,7	
	NR	5,2	0	

3 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonės apie individualizacijos principą

pasiskirstymas (proc.) (n=93)

Individualizacijos principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Vaikas motyvuojamas aktyviai, savarankiškai veiklai;	LS	81,0	65,7	$\chi^2=2,75$, $p>0,05$
	SV	19,0	34,3	
	NR	0	0	
Vaikas supažindinamas su aplinkos teikiamomis galimybėmis savarankiškai veiklai;	LS	46,6	37,1	$\chi^2=1,54$, $p>0,05$
	SV	51,7	62,9	
	NR	1,7	0	
Vaikas sugeba savarankiškai pasirinkti priemones veiklai;	LS	37,9	17,1	$\chi^2=4,84$, $p>0,05$
	SV	55,2	77,1	
	NR	6,9	5,7	
Vaikas realizuoja gabumus per savarankišką veiklą;	LS	48,3	45,7	$\chi^2=0,06$, $p>0,05$
	SV	46,6	48,6	
	NR	5,2	5,7	

Išsiaiškinamos vaiko gabumų vystimosi spragos;	LS	44,8	62,9	$\chi^2=3,21,$ $p>0,05$
	SV	53,4	37,1	
	NR	1,7	0	
Vaikui padedama suprasti savo galimybes;	LS	58,6	54,3	$\chi^2=0,17,$ $p>0,05$
	SV	41,4	45,7	
	NR	0	0	
Atsižvelgiama į kiekvieno individualias galimybes bei turimų kompetencijų bagažą.	LS	56,9	62,9	$\chi^2=0,32,$ $p>0,05$
	SV	43,1	37,1	
	NR	0	0	

4 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonės apie metamokymosi principą pasiskirstymas (proc.) (n=93)

Metamokymosi principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Pedagogas aiškiai suformuluoja ugdymo tikslus, uždavinius vaikų kompetencijų ugdymo galimybėms realizuoti	LS	70,7	65,7	$\chi^2=0,25,$ $p>0,05$
	SV	29,3	34,3	
	NR	0	0	
Pedagogo organizuojami užsiėmimai skatina vaikų saviraišką	LS	56,9	57,1	$\chi^2=0,62,$ $p>0,05$
	SV	41,4	42,9	
	NR	1,7	0	
Pedagogas kartu su ugdytiniu įvertina jo veiklos rezultatus	LS	41,4	40,0	$\chi^2=0,33,$ $p>0,05$
	SV	50,0	54,3	
	NR	8,6	5,7	
Skatinamas vaiko domėjimasis ir gilinimasis į jam patrauklią veiklą realizuojančią turimus gabumus	LS	41,4	48,6	$\chi^2=0,46,$ $p>0,05$
	SV	58,6	51,4	
	NR	0	0	
Vaikui visuomet pakanka medžiagos, priemonių, informacijos jo kompetencijų ugdymui	LS	58,6	45,7	$\chi^2=4,24,$ $p>0,05$
	SV	41,4	48,6	
	NR	0	5,7	
Ugdomas sugebėjimas savarankiškai spręsti problemas	LS	50,0	57,1	$\chi^2=0,45,$ $p>0,05$
	SV	50,0	42,9	
	NR	0	0	
Pedagogas padeda įgauti žinių konstravimo įgūdžių	LS	24,1	40,0	$\chi^2=3,18,$ $p>0,05$
	SV	72,4	54,3	
	NR	3,4	5,7	
Pedagogas moka surasti edukacinėje aplinkoje individualius pažinimo bei mokymosi kelius	LS	27,6	37,1	$\chi^2=0,93,$ $p>0,05$
	SV	72,4	62,9	
	NR	0	0	

5 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonės apie refleksijos principą pasiskirstymas

(proc.) (n=93)

Refleksijos principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Užsiėmimai vedami tinkamai ir aiškiai	LS SV NR	62,1 37,9 0	65,7 34,3 0	$\chi^2=0,125$, $p>0,05$
Vyrauja spontaniškumo ir individualizacijos principais parentas ugdymo stilius	LS SV NR	27,6 63,8 8,6	25,7 60,0 14,3	$\chi^2=0,73$, $p>0,05$
Pedagogas moko interpretuoti, reikšti savo mintis, dalintis savo pastebėjimais, patirtimi	LS SV NR	56,9 43,1 0	57,1 42,9 0	$\chi^2=0,001$, $p>0,05$
Skiriamas laikas savo žinojimo, supratimo, veiklos analizei ir refleksijai	LS SV NR	50,0 46,6 3,4	34,3 60,0 5,7	$\chi^2=2,25$, $p>0,05$
Vaikui formuojami kritinio vertinimo įgūdžiai	LS SV NR	32,8 63,8 3,4	31,4 68,6 0	$\chi^2=1,30$, $p>0,05$
Sudaromos galimybės palyginti įvairius tam tikros temos suvokimo variantus	LS SV NR	15,5 81,0 3,4	14,3 85,7 0	$\chi^2=1,29$, $p>0,05$

6 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonės apie integracijos principą pasiskirstymas

(proc.) (n=93)

Integracijos principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Vaikas turi galimybę savo žinias patikrinti ir įgūdžius realizuoti gyvenimiškose situacijose;	LS SV NR	55,2 44,8 0	42,9 57,1 0	$\chi^2=1,32$, $p>0,05$
Išskiriami pagrindiniai temos elementai padedantys geriau įsisavinti esmę;	LS SV NR	39,7 56,9 3,4	17,1 82,9 0	$\chi^2=6,96$, $p=0,03$
Vaikas įgalinamas atpažinti priežastinius ryšius tarp reiškinių bei sąsajas tarp įvairių sąvokų;	LS SV NR	43,1 56,9 0	42,9 57,1 0	$\chi^2=0,001$, $p>0,05$

Gautą informaciją vaikas sugeba susisteminti, atrinkti tai, kas reikalinga;	LS	60,3	37,1	$\chi^2=7,98,$ $p=0,02$
	SV	34,5	62,9	
	NR	5,2	0	
Skatinama saviraiška, kurioje įgytos žinios įgyvendinamos ugdytinių veikloje.	LS	65,5	40,0	$\chi^2=5,77,$ $p=0,02$
	SV	34,5	60,0	
	NR	0	0	

**SKIRTINGOS KVALIFIKACIJOS PEDAGOGŲ NUOMONĖ APIE UGDYMO ĮSTAIGOS
VADOVO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGO VEIKLAS**

7 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonė apie ugdymo įstaigos vadovo veiklas (proc.)

(n=93)

Vadovo veiklos	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Įstaigos vadovas turi turėti vadybinių kompetencijų	LS	43,1	91,4	$\chi^2=21,79,$ $p=0,001$
	SV	43,1	8,6	
	NR	13,8	0	
Įstaigos vadovas privalo nuolat tobulintis ir kelti kvalifikaciją	LS	37,9	68,6	$\chi^2=9,22,$ $p=0,01$
	SV	55,2	31,4	
	NR	6,9	0	
Vadovas sugeba betarpiškai, aiškiai ir efektyviai komunikuoti	LS	48,3	77,1	$\chi^2=7,93,$ $p=0,02$
	SV	48,3	22,9	
	NR	3,4	0	
Vadovas kuria palankią organizacijos kultūrą	LS	46,6	82,9	$\chi^2=12,01,$ $p=0,001$
	SV	53,4	17,1	
	NR	0	0	
Įstaigos vadovas turi vadybinių žinių ir įgūdžių kuriant edukacines aplinkas	LS	41,4	62,9	$\chi^2=4,36,$ $p>0,05$
	SV	56,9	37,1	
	NR	1,7	0	
Vadovas nuolat taiko efektyvius metodus motyvuojančius pedagogus kurti efektyvias kokybiškas aplinkas priešmokyklinukų kompetencijų ugdymuisi	LS	46,6	45,7	$\chi^2=3,42,$ $p>0,05$
	SV	53,4	48,6	
	NR	0	5,7	
Įstaigos vadovas skatina priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimą su kolegomis ir tėvais	LS	44,8	45,7	$\chi^2=1,23,$ $p>0,05$
	SV	51,7	54,3	
	NR	3,4	0	
Vadovas skatina darbuotojų tobulinimąsi	LS	70,7	40,0	$\chi^2=9,84,$ $p=0,01$
	SV	27,6	60,0	
	NR	1,7	0	

Vadovo veiklos	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Vadovas skatina visų pedagogų aktyvumą kuriant įstaigos ugdymo strategiją	LS	55,2	57,1	$\chi^2=1,28,$ $p>0,05$
	SV	43,1	37,1	
	NR	1,7	5,7	
Vadovas inicijuoja ugdomosios veiklos kokybės tyrimą bei įgyvendintų planų apmąstymą	LS	29,3	51,4	$\chi^2=13,7,$ $p=0,001$
	SV	70,7	37,1	
	NR	0	11,4	
Vadovas koordinuoja įstaigos veiklą	LS	51,7	68,6	$\chi^2=7,17,$ $p=0,03$
	SV	48,3	25,7	
	NR	0	5,7	
Vadovas suteikia reikiamų žinių, kaip kurti edukacinę aplinką	LS	48,3	25,7	$\chi^2=5,19,$ $p>0,05$
	SV	50,0	68,6	
	NR	1,7	5,7	
Vadovo veikla inicijuojant efektyvių edukacinių aplinkų kūrimą remiasi tikroviškumu, nuoseklumu, darna	LS	44,8	65,7	$\chi^2=3,82,$ $p>0,05$
	SV	55,2	34,3	
	NR	0	0	
Vadovas padeda rasti išteklių efektyvios, kokybiškos aplinkos kūrimui	LS	55,2	54,3	$\chi^2=0,007,$ $p>0,05$
	SV	44,8	45,7	
	NR	0	0	
Įstaigos vadovas rūpinasi, kad su priešmokyklinio amžiaus vaikais, siekiant jų kompetencijų ugdymo, dirbtų reikiami ir atitinkamo lygio specialistai	LS	72,4	88,6	$\chi^2=3,38,$ $p>0,05$
	SV	27,6	11,4	
	NR	0	0	
Vadovas rūpinasi ugdymo kokybe	LS	53,4	54,3	$\chi^2=1,24,$ $p>0,05$
	SV	43,1	45,7	
	NR	3,4	0	

8 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonė apie priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklas (proc.) (n=93)

Pedagogų veiklos	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas ekspertas	Skirtumas
Ugdymo procese vyrauja demokratiška aplinka, kurioje vyksta abipusis (pedagogas-ugdytinis) sprendimų priėmimas;	LS	67,2	68,6	$\chi^2=3,68,$ $p>0,05$
	SV	32,8	25,7	
	NR	0	5,7	
Pedagogas remiasi nauja paradigma, kuri mokymąsi traktuoja kaip procesą, kuriuo metu individas plėtoja ir vysto savo žinias, supratimą, gebėjimus, vertybes, požiūrius ir patirtį;	LS	50,0	65,7	$\chi^2=2,19,$ $p>0,05$
	SV	50,0	34,3	
	NR	0	0	

Pedagogų veiklos	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas ekspertas	Skirtumas
Nuolat kuriamos (atnaujinamos) edukacinės aplinkos, atitinkančios individualius ugdytinius poreikius;	LS SV NR	41,4 58,6 0	68,6 31,4 0	$\chi^2=6,46,$ $p=0,02$
Pedagogas moko ugdytinį pagal o gabumų realizavimo poreikius veikti edukacinėje aplinkoje;	LS SV NR	31,0 69,0 0	54,3 45,7 0	$\chi^2=4,93,$ $p=0,03$
Pedagogas daugiau prisiima informacijos šaltinio, konsultanto, paramos tiekėjo vaidmenį, kur ugdytinis aktyvus veikėjas jam sukurtoje edukacinėje aplinkoje;	LS SV NR	51,7 46,6 1,7	40,0 60,0	$\chi^2=2,00,$ $p>0,05$
Pedagogas kurdamas edukacines aplinkas vadovaujasi normomis, bendrais principais įnešdamas savo požiūrį;	LS SV NR	38,0 60,3 1,7	42,9 57,1 0	$\chi^2=0,77,$ $p>0,05$
Pedagogas padeda ugdytiniui edukacinėje aplinkoje kurti individualią mokymosi aplinką;	LS SV NR	43,1 56,9 0	37,1 62,9 0	$\chi^2=0,32,$ $p>0,05$
Edukacinė aplinka priartinama prie gyvenimiškų, kasdieniškų situacijų bei ugdymosi programų integralumo principo;	LS SV NR	51,7 48,3 0	42,9 57,1 0	$\chi^2=0,69,$ $p>0,05$
Pedagogas skatina ugdytinius veikti edukacinėje aplinkoje savo asmeniniu pavyzdžiu;	LS SV NR	41,4 58,6 0	22,9 71,4 5,7	$\chi^2=6,1,$ $p=0,05$
Ugdymo procese vyrauja spontaniškas – situacinis ugdymas;	LS SV NR	24,2 60,3 15,5	11,4 62,9 25,7	$\chi^2=3,02,$ $p>0,05$
Pedagogas nuolat atlieka savo veiklos savianalizę, kritiškai įvertindamas rezultatus;	LS SV NR	32,8 67,2 0	31,4 68,6 0	$\chi^2=0,02,$ $p>0,05$
Pedagogas dalinasi savo patirtimi kuriant kokybiškas edukacines aplinkas su kolegomis;	LS SV NR	48,3 46,6 5,2	37,1 62,9 0	$\chi^2=3,52,$ $p>0,05$
Pedagogas nuolat tobulėja, kelia savo kvalifikaciją;	LS SV NR	65,5 31,0 3,5	45,7 54,3 0	$\chi^2=5,65,$ $p>0,05$
Pedagogas nuolat stebi ir žymi ugdytinių pasiekimus, numato tolimesnius tobulėjimo žingsnius;	LS SV NR	56,9 43,1 0	37,1 62,9 0	$\chi^2=3,41,$ $p>0,05$

Pedagogų veiklos	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas ekspertas	Skirtumas
Esant priemonių trūkumui edukacinėje aplinkoje, pedagogas kūrybiškai išsprendamas šią problemą, patenkina ugdytinio poreikius;	LS	34,5	34,3	$\chi^2=0,001,$ $p>0,05$
	SV	65,5	65,7	
	NR	0	0	
Pedagogas siekdamas konstruoti ugdytinio supratimą, organizuoja rezultatų aptarimą, diskusiją – kolektyvinę refleksiją;	LS	36,2	34,3	$\chi^2=3,45,$ $p>0,05$
	SV	55,2	65,7	
	NR	8,6	0	
Pedagogas nuolat konsultuoja tėvus, kaip sukurti tobulinančią kokybišką edukacinę aplinką namuose vaiko kompetencijų ugdymui(si).	LS	34,5	34,3	$\chi^2=0,06,$ $p>0,05$
	SV	58,6	60,0	
	NR	6,9	5,7	

**SKIRTINGOS KVALIFIKACIJOS PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ
NUOMONĖ APIE PAGRINDINIUS EDUKACINĖS APLINKOS PRIEMONIŲ ATRANKOS
PRINCIPUS UŽTIKRINANČIUS KOKYBIŠKĄ PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ
KOMPETENCIJŲ UGDYMĄ(SI)**

9 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonė apie tikslingumo principą (proc.) (n=93)

Tikslingumo principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Ugdymo priemonės padeda efektyviai siekti ugdymo tikslų	LS	51,7	62,9	$\chi^2=1,09,$ $p>0,05$
	SV	48,3	37,1	
	NR	0	0	
Edukacinei aplinkai praturtinti atrenkamos priemonės, kurios padeda formuoti visas penkias ugdytinio brandą nulemiančias kompetencijas	LS	41,4	45,7	$\chi^2=1,91,$ $p>0,05$
	SV	53,4	54,3	
	NR	5,2	0	
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių meninę kompetenciją	LS	43,1	34,3	$\chi^2=3,78,$ $p>0,05$
	SV	56,9	60,0	
	NR	0	5,7	
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių pažinimo kompetenciją	LS	50,0	54,3	$\chi^2=1,29,$ $p>0,05$
	SV	46,6	45,7	
	NR	3,4	0	
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių sveikatos saugojimo kompetenciją	LS	48,3	31,4	$\chi^2=2,54,$ $p>0,05$
	SV	51,7	68,6	
	NR	0	0	

Tikslingumo principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių komunikacinę kompetenciją	LS	50,0	60,0	$\chi^2=4,94,$ $p>0,05$
	SV	50,0	34,3	
	NR	0	5,7	
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių socialinę kompetenciją	LS	50,0	45,7	$\chi^2=0,36,$ $p>0,05$
	SV	46,6	48,6	
	NR	3,4	5,7	
Ugdymo priemonės atitinka individualius ir savitus priešmokyklinukų grupės poreikius	LS	44,8	40,0	$\chi^2=0,21,$ $p>0,05$
	SV	55,2	60,0	
	NR	0	0	

10 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonė apie konstruktyvumo, pozityvumo principą (proc.) (n=93)

Konstruktyvumo, pozityvumo principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Ugdymo priemonės efektyvios ir atlieka ugdantį vaidmenį	LS	53,4	51,4	$\chi^2=0,04,$ $p>0,05$
	SV	46,6	48,6	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės skatina ugdytinį veikti	LS	53,4	54,3	$\chi^2=3,53,$ $p>0,05$
	SV	46,6	40,0	
	NR	0	5,7	
Ugdymo priemonės žadina ugdytinių motyvaciją	LS	55,2	60,0	$\chi^2=0,21,$ $p>0,05$
	SV	44,8	40,0	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės orientuotos į kiekvieno ugdytinio individualią pažangą	LS	46,6	40,0	$\chi^2=0,38,$ $p>0,05$
	SV	48,3	54,3	
	NR	5,1	5,7	

11 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonė apie veiksmingumo principą (proc.) (n=93)

Veiksmingumo principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Ugdymo priemonės veiksmingos ir nuolat naudojamos	LS	58,6	42,9	$\chi^2=2,18,$ $p>0,05$
	SV	41,4	57,1	
	NR	0	0	

Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio meninę kompetenciją	LS	55,2	40,0	$\chi^2=2,01,$ $p>0,05$
	SV	44,8	60,0	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio pažinimo kompetenciją	LS	63,8	60,0	$\chi^2=0,13,$ $p>0,05$
	SV	36,2	40,0	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio sveikatos saugojimo kompetenciją	LS	60,3	51,4	$\chi^2=0,71,$ $p>0,05$
	SV	39,7	48,6	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio komunikacinę kompetenciją	LS	63,8	60,0	$\chi^2=0,836,$ $p>0,05$
	SV	34,5	40,0	
	NR	1,7	0	
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio socialinę kompetenciją	LS	63,8	54,3	$\chi^2=0,824,$ $p>0,05$
	SV	36,2	45,7	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės padeda brandinti ugdytinių mokyklai	LS	67,2	62,9	$\chi^2=3,39,$ $p>0,05$
	SV	32,8	31,4	
	NR	0	5,7	

12 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonė apie visybiškumo principą (proc.) (n=93)

Visybiškumo principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Priemonės apima įvairias ugdytinių nuostatas;	LS	37,9	48,6	$\chi^2=1,02,$ $p>0,05$
	SV	62,1	51,4	
	NR	0	0	
Priemonės padeda ugdyti įvairius gebėjimus;	LS	48,3	57,1	$\chi^2=0,69,$ $p>0,05$
	SV	51,7	42,9	
	NR	0	0	
Priemonės padeda kaupti įvairių sričių žinias ir patirtį;	LS	41,4	40,0	$\chi^2=0,02,$ $p>0,05$
	SV	58,6	60,0	
	NR	0	0	
Priemonės padeda realizuoti savo gebėjimus realiame gyvenime.	LS	50,0	42,9	$\chi^2=0,45,$ $p>0,05$
	SV	50,0	57,1	
	NR	0	0	

13 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonė apie ekonomiškumo principą (proc.) (n=93)

Ekonomiškumo principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Priemonėmis gali naudotis daug vaikų vienu metu;	LS SV NR	34,5 55,2 10,3	40,0 60,0 0	$\chi^2=3,89,$ $p>0,05$
Priemonėmis gali naudotis įvairios patirties vaikai;	LS SV NR	29,3 67,2 3,4	57,1 37,1 5,7	$\chi^2=8,05,$ $p=0,02$
Priemonės tarnauja ilgą laiką;	LS SV NR	32,8 48,3 19,0	25,7 62,9 11,4	$\chi^2=1,99,$ $p>0,05$
Priemonės kaina atsiperka per jos naudojimo laiką;	LS SV NR	37,9 55,2 6,9	22,9 71,4 5,7	$\chi^2=2,53,$ $p>0,05$
Priemonės galima naudoti lavinant įvairias vaiko kompetencijas;	LS SV NR	43,1 48,3 8,6	60,0 28,6 11,4	$\chi^2=3,51,$ $p>0,05$
Visos priemonės yra nuolat naudojamos ugdymo procese.	LS SV NR	53,4 37,9 8,7	22,9 71,4 5,7	$\chi^2=9,96,$ $p=0,01$

14 lentelė. Skirtingos kvalifikacijos pedagogų nuomonė apie įvairovės ir kaitos principą (proc.) (n=93)

Įvairovės ir kaitos principas	Vertinimas	Mokytojas, vyr. mokytojas	Metodininkas, ekspertas	Skirtumas
Ugdymo priemonės pasižymi įvairove;	LS SV NR	62,1 37,9 0	65,7 34,3 0	$\chi^2=0,125,$ $p>0,05$
Ugdymo priemonės atitinka kartu minimalius ir optimalius vaikų ugdymosi poreikius;	LS SV NR	51,7 44,8 3,4	51,4 48,6 0	$\chi^2=1,27,$ $p>0,05$
Ugdymo priemonės atitinka įprastus vaikų ugdymosi poreikius;	LS SV NR	31,0 63,8 5,2	37,1 57,1 5,7	$\chi^2=0,41,$ $p>0,05$

Ugdymo priemonės atitinka pasirinktą grupės veiklos organizavimo modelį;	LS	48,3	40,0	$\chi^2=0,61$, $p>0,05$
	SV	46,6	54,3	
	NR	5,2	5,7	
Ugdymo priemonės kruopščiai atrenkamos, įrengiant naują grupę;	LS	55,2	40,0	$\chi^2=3,43$, $p>0,05$
	SV	41,4	48,6	
	NR	3,4	11,4	
Ugdymo priemonės dažnai ir tikslingai naudojamos;	LS	56,9	45,7	$\chi^2=2,76$, $p>0,05$
	SV	39,7	54,3	
	NR	3,4	0	
Ugdymo priemonės atitinka ugdytinių individualius poreikius;	LS	50,0	45,7	$\chi^2=0,16$, $p>0,05$
	SV	50,0	54,3	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės atitinka bendro naudojimo poreikius.	LS	43,1	31,4	$\chi^2=2,82$, $p>0,05$
	SV	53,4	68,6	
	NR	3,4	0	

SKIRTINGO STAŽO PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ NUOMONĖ APIE PAGRINDINIUS EDUKACINĖS APLINKOS KŪRIMO PRINCIPUS

15 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie dinamiškumo, lankstumo principą (proc.)

(n=93)

Dinamiškumo, lankstumo principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Aplinkoje pakanka įvairių vaizdinių priemonių	LS	57,1	65,7	$\chi^2=1,84$, $p>0,05$
	SV	42,9	34,3	
	NR	0	0	
Ruošiantis veiklai ir veikloje su vaikais naudojamos kompiuterinės technologijos	LS	8,60	22,9	$\chi^2=6,983$ $p=0,030$
	SV	74,1	74,3	
	NR	17,2	2,9	
Lengvai prieinama ir randama informacija, priemonės vaikų gabumų vystymo veiklai	LS	40,0	51,4	$\chi^2=4,39$, $p>0,05$
	SV	60,0	42,9	
	NR	0	5,7	
Pedagogai nustato ugdytinio turimas kompetencijas ir nukreipia jį norimų ugdyti kompetencijų linkme	LS	48,6	62,9	$\chi^2=2,87$, $p>0,05$
	SV	45,7	37,1	
	NR	5,7	0	
Nuolat taikomos įvairios ugdymo formos: ekskursijos, koncertai, varžybos ir kt.	LS	51,4	65,7	$\chi^2=2,26$, $p>0,05$
	SV	48,6	34,3	
	NR	0	0	

Ugdytinis, esant neaiškumams, visuomet gali kreiptis į pedagogą	LS	77,1	82,9	$\chi^2=9,18, p=0,01$
	SV	22,9	17,1	
	NR	0	0	
Veikloje nuolat atliekami stebėjimai, eksperimentavimai	LS	54,3	37,1	$\chi^2=4,89, p>0,05$
	SV	45,7	57,1	
	NR	0	5,8	
Pedagogas gerai organizuoja laiką, per kurį ugdytiniai suspėja užbaigti veiklą	LS	50,0	77,1	$\chi^2=6,71 p=0,01$
	SV	50,0	22,9	
	NR	0,0	0	

16 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie socializacijos principą (proc.) (n=93)

Socializacijos principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Pedagogas organizuoja diskusijas, bendrą vaikų veiklą;	LS	48,6	57,1	$\chi^2=2,78, p>0,05$
	SV	51,4	42,9	
	NR	0	0	
Suteikiamos žinios ir skatinama kompetencijų ugdymą įtakojanti veikla ir bendradarbiavimas;	LS	48,6	62,9	$\chi^2=1,43, p>0,05$
	SV	51,4	37,1	
	NR	0		
Aplinka, individuali bei kolektyvinė veikla skatina kiekvieno vaiko kompetencijų ugdimąsi;	LS	48,3	71,4	$\chi^2=4,74, p=0,029$
	SV	51,7	28,6	
	NR			
Iškilius neaiškumams vaikas klausia, prašo pagalbos draugų;	LS	42,9	42,9	$\chi^2=2,94, p>0,05$
	SV	57,1	51,4	
	NR	0	5,7	
Vaikai kuria bendravimo taisykles ir jų laikosi.	LS	48,6	45,7	$\chi^2=2,94, p>0,05$
	SV	51,4	48,6	
	NR	0	5,7	

17 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie individualizacijos principą (proc.) (n=93)

Individualizacijos principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Vaikas motyvuojamas aktyviai, savarankiškai veiklai;	LS	71,4	80,0	$\chi^2=0,72, p>0,05$
	SV	28,6	20,0	
	NR			

Vaikas supažindinamas su aplinkos teikiamomis galimybėmis savarankiškai veiklai;	LS	51,4	31,4	$\chi^2=6,44, p>0,05$
	SV	48,6	68,6	
	NR	0	0	
Vaikas sugeba savarankiškai pasirinkti priemones veiklai;	LS	39,7	14,3	$\chi^2=7,139$ $p=0,03$
	SV	53,4	80,0	
	NR	6,9	5,7	
Vaikas realizuoja gabumus per savarankišką veiklą;	LS	60,0	42,9	$\chi^2=7,14, p>0,05$
	SV	40,0	51,4	
	NR	0	5,7	
Išsiaiškinamos vaiko gabumų vystimosi spragos;	LS	62,9	54,3	$\chi^2=8,29, p>0,05$
	SV	37,1	45,7	
	NR	0	0	
Vaikui padedama suprasti savo galimybes;	LS	60,0	65,7	$\chi^2=4,21, p>0,05$
	SV	40,0	34,3	
	NR	0	0	
Atsižvelgiama į kiekvieno individualias galimybes bei turimų kompetencijų bagažą.	LS	71,4	62,9	$\chi^2=8,03, p=0,02$
	SV	28,6	37,1	
	NR	0	0	

18 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie metamokymosi principą (proc.) (n=93)

Metamokymosi principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Pedagogas aiškiai suformuluoja ugdymo tikslus, uždavinius vaikų kompetencijų ugdymo galimybės realizuoti;	LS	57,1	85,7	$\chi^2=7,56, p=0,02$
	SV	42,9	14,36	
	NR	0	0	
Pedagogo organizuojami užsiėmimai skatina vaikų saviraišką;	LS	62,9	51,4	$\chi^2=4,05, p>0,05$
	SV	37,1	48,6	
	NR	0	0	
Pedagogas kartu su ugdytiniu įvertina jo veiklos rezultatus;	LS	60,0	28,6	$\chi^2=30,62, p=0,001$
	SV	40,0	71,4	
	NR	0	0	
Skatinamas vaiko domėjimasis ir gilinimasis į jam patrauklią veiklą realizuojančią turimus gabumus;	LS	51,4	37,1	$\chi^2=1,43, p>0,05$
	SV	48,6	62,9	
	NR	0	0	
Vaikui visuomet pakanka medžiagos, priemonių, informacijos jo kompetencijų ugdymui;	LS	42,9	60,0	$\chi^2=5,25, p>0,05$
	SV	51,4	40,0	
	NR	5,7	0	

Ugdomas sugebėjimas savarankiškai spręsti problemas;	LS	60,0	51,4	$\chi^2=1,56, p>0,05$
	SV	40,0	48,6	
	NR	0	0	
Pedagogas padeda įgauti žinių konstravimo įgūdžių;	LS	31,4	42,9	$\chi^2=10,25, p=0,04$
	SV	68,6	51,4	
	NR	0	5,7	
Pedagogas moka surasti edukacinėje aplinkoje individualius pažinimo bei mokymosi kelius.	LS	42,9	28,6	$\chi^2=4,37, p>0,05$
	SV	57,1	71,4	
	NR	0	0	

19 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie refleksijos principą (proc.) (n=93)

Refleksijos principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Užsiėmimai vedami tinkamai ir aiškiai;	LS	62,9	60,0	$\chi^2=0,56, p>0,05$
	SV	37,1	40,0	
	NR	0	0	
Vyrauja spontaniškumo ir individualizacijos principais parentas ugdymo stilius;	LS	25,7	28,6	$\chi^2=0,35, p>0,05$
	SV	62,9	62,9	
	NR	11,4	8,6	
Pedagogas moko interpretuoti, reikšti savo mintis, dalintis savo pastebėjimais, patirtimi;	LS	54,3	60,0	$\chi^2=0,236, p>0,05$
	SV	45,7	40,0	
	NR	0	0	
Skiriamas laikas savo žinojimo, supratimo, veiklos analizei ir refleksijai;	LS	50,0	34,3	$\chi^2=7,929 p=0,02$
	SV	50,0	54,3	
	NR	0,0	11,4	
Vaikui formuojami kritinio vertinimo įgūdžiai;	LS	37,1	31,4	$\chi^2=4,17, p>0,05$
	SV	62,9	62,9	
	NR	0	5,7	
Sudaromos galimybės palyginti įvairius tam tikros temos suvokimo variantus.	LS	22,9	8,6	$\chi^2=5,98, p>0,05$
	SV	77,1	85,7	
	NR	0	5,7	

20 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie integracijos principą (proc.) (n=93)

Integracijos principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Vaikas turi galimybę savo žinias patikrinti ir įgūdžius realizuoti gyvenimiškose situacijose;	LS SV NR	54,3 45,7 0	48,6 51,4 0	$\chi^2=0,318, p>0,05$
Išskiriami pagrindiniai temos elementai padedantys geriau įsisavinti esmę;	LS SV NR	20,0 80,0 0	31,4 68,6 0	$\chi^2=12,34, p=0,02$
Vaikas įgalinamas atpažinti priežastinius ryšius tarp reiškinių bei sąsajas tarp įvairių sąvokų;	LS SV NR	28,6 71,4 0	42,9 57,1 0	$\chi^2=7,61, p=0,02$
Gautą informaciją vaikas sugeba susisteminti, atrinkti tai, kas reikalinga;	LS SV NR	60,0 40,0 0	31,4 68,6 0	$\chi^2=22,19, p=0,001$
Skatinama saviraiška, kurioje įgytos žinios įgyvendinamos ugdytinių veikloje.	LS SV NR	57,1 42,9 0	45,7 54,3 0	$\chi^2=3,24, p>0,05$

SKIRTINGO DARBO STAŽO PEDAGOGŲ NUOMONĖ APIE UGDYMO ĮSTAIGOS VADOVO IR PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGO VEIKLAS

21 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie ugdymo įstaigos vadovo veiklas (proc.) (n=93)

Vadovo veiklos	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Įstaigos vadovas turi turėti vadybinių kompetencijų;	LS SV NR	57,1 31,4 11,4	77,1 17,1 5,7	$\chi^2=7,76, p>0,05$
Įstaigos vadovas privalo nuolat tobulintis ir kelti kvalifikaciją;	LS SV NR	60,0 37,1 2,9	54,3 40,0 5,7	$\chi^2=7,45, p>0,05$
Vadovas sugeba betarpiškai, aiškiai ir efektyviai komunikuoti;	LS SV NR	65,7 34,3 0	65,7 28,6 5,7	$\chi^2=9,41, p=0,05$

Vadovo veiklos	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Vadovas kuria palankią organizacijos kultūrą;	LS SV NR	68,6 31,4	65,7 34,3	$\chi^2=5,73, p>0,05$
Įstaigos vadovas turi vadybinių žinių ir įgūdžių kuriant edukacines aplinkas;	LS SV NR	37,1 60,0 2,9	60,0 40,0 0	$\chi^2=4,98, p>0,05$
Vadovas nuolat taiko efektyvius metodus motyvuojančius pedagogus kurti efektyvias kokybiškas aplinkas priešmokyklinukų kompetencijų ugdimuisi;	LS SV NR	54,3 45,7 0	37,1 57,1 5,7	$\chi^2=4,89, p>0,05$
Įstaigos vadovas skatina priešmokyklinio ugdymo pedagogų bendradarbiavimą su kolegomis ir tėvais;	LS SV NR	57,1 42,9 0	31,4 68,6 0	$\chi^2=11,39, p=0,02$
Vadovas skatina darbuotojų tobulinimąsi;	LS SV NR	65,7 34,3 0	42,9 57,1 0	$\chi^2=10,51, p=0,03$
Vadovas skatina visų pedagogų aktyvumą kuriant įstaigos ugdymo strategiją;	LS SV NR	60,0 34,3 5,7	42,9 57,1 0	$\chi^2=7,70, p>0,05$
Vadovas inicijuoja ugdomosios veiklos kokybės tyrimą bei įgyvendintų planų apmąstymą;	LS SV NR	45,7 48,6 5,7	37,1 62,9 0	$\chi^2=5,01, p>0,05$
Vadovas koordinuoja įstaigos veiklą;	LS SV NR	54,3 45,7 0	74,3 25,7 0	$\chi^2=12,11, p=0,02$
Vadovas suteikia reikiamų žinių, kaip kurti edukacinę aplinką;	LS SV NR	40,0 60,0 0	34,3 65,7 0	$\chi^2=11,58, p=0,02$
Vadovo veikla inicijuojant efektyvių edukacinių aplinkų kūrimą remiasi tikroviškumu, nuoseklumu, darna;	LS SV NR	60,0 40,0 0	40,0 60,0 0	$\chi^2=3,63, p>0,05$
Vadovas padeda rasti išteklių efektyvios, kokybiškos aplinkos kūrimui;	LS SV NR	62,9 37,1 0	54,3 45,7 0	$\chi^2=2,11, p>0,05$
Įstaigos vadovas rūpinasi, kad su priešmokyklinio amžiaus vaikais, siekiant jų kompetencijų ugdymo, dirbtų reikiami ir atitinkamo lygio specialistai (logopedai,	LS SV NR	80,0 20,0 0	71,4 28,6 0	$\chi^2=2,06, p>0,05$

Vadovo veiklos	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
socialiniai darbuotojai, psichologai ir kt.);				
Vadovas rūpinasi ugdymo kokybe.	LS SV NR	54,3 45,7 0	51,4 48,6 0	$\chi^2=6,79, p>0,05$

22 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė priešmokyklinio ugdymo pedagogo veiklą (proc.) (n=93)

Priešmokyklinio ugdymo pedagogo veikla	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Ugdymo procese vyrauja demokratiška aplinka, kurioje vyksta abipusis (pedagogas-ugdytinis) sprendimų priėmimas;	LS SV NR	54,3 45,7 0	82,9 17,1 0	$\chi^2=13,13, p=0,01$
Pedagogas remiasi nauja paradigma, kuri mokymąsi traktuoja kaip procesą, kuriuo metu individas plėtoja ir vysto savo žinias, supratimą, gebėjimus, vertybes, požiūrius ir patirtį;	LS SV NR	57,1 42,9 0	60,0 40,0 0	$\chi^2=0,87, p>0,05$
Nuolat kuriamos (atnaujinamos) edukacinės aplinkos, atitinkančios individualius ugdytinių poreikius;	LS SV NR	42,9 57,1 0	60,0 40,0 0	$\chi^2=2,06, p>0,05$
Pedagogas moko ugdytinį pagal o gabumų realizavimo poreikius veikti edukacinėje aplinkoje;	LS SV NR	48,6 51,4 0	40,0 60,0 0	$\chi^2=2,93, p>0,05$
Pedagogas daugiau prisiima informacijos šaltinio, konsultanto, paramos tiekėjo vaidmenį, kur ugdytinis aktyvus veikėjas jam sukurtoje edukacinėje aplinkoje;	LS SV NR	42,9 54,3 2,9	54,3 45,7 0	$\chi^2=2,63, p>0,05$
Pedagogas kurdamas edukacines aplinkas vadovaujasi normomis, bendrais principais įnešdamas savo požiūrį;	LS SV NR	37,1 62,9 0	45,7 54,3 0	$\chi^2=3,79, p>0,05$
Pedagogas padeda ugdytiniui edukacinėje aplinkoje kurti individualią mokymosi aplinką;	LS SV NR	50,0 50,0 0,0	25,7 74,3 0	$\chi^2=5,328, p=0,021$

Priešmokyklinio ugdymo pedagogo veikla	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Edukacinė aplinka priartinama prie gyvenimiškų, kasdieniškų situacijų bei ugdymosi programų integralumo principo;	LS SV NR	54,3 45,7 0	40,0 60,0 0	$\chi^2=1,61, p>0,05$
Pedagogas skatina ugdytinius veikti edukacinėje aplinkoje savo asmeniniu pavyzdžiu;	LS SV NR	48,6 51,4 0	22,9 77,1 0	$\chi^2=11,45, p=0,02$
Ugdymo procese vyrauja spontaniškas – situacinis ugdymas;	LS SV NR	14,3 62,9 22,9	11,4 71,4 17,1	$\chi^2=8,39, p>0,05$
Pedagogas nuolat atlieka savo veiklos savianalizę, kritiškai įvertindamas rezultatus;	LS SV NR	48,6 51,4 0	34,3 65,7 0	$\chi^2=12,53, p=0,002$
Pedagogas dalinasi savo patirtimi kuriant kokybiškas edukacines aplinkas su kolegomis;	LS SV NR	31,4 68,6 0	51,4 42,9 5,7	$\chi^2=6,62, p=0,02$
Pedagogas nuolat tobulėja, kelia savo kvalifikaciją;	LS SV NR	65,7 34,3 0	51,4 42,9 5,7	$\chi^2=4,37, p>0,05$
Pedagogas nuolat stebi ir žymi ugdytinių pasiekimus, numato tolimesnius tobulėjimo žingsnius;	LS SV NR	51,4 48,6 0	40,0 60,0 0	$\chi^2=2,51, p>0,05$
Esant priemonių trūkumui edukacinėje aplinkoje, pedagogas kūrybiškai išsprendamas šią problemą, patenkina ugdytinio poreikius;	LS SV NR	20,0 80,0 0	42,9 57,1 0	$\chi^2=5,17, p>0,5$
Pedagogas siekdamas konstruoti ugdytinio supratimą, organizuoja rezultatų aptarimą, diskusiją – kolektyvinę refleksiją;	LS SV NR	40,0 60,0 0	34,3 60,0 5,7	$\chi^2=4,82, p>0,05$
Pedagogas nuolat konsultuoja tėvus, kaip sukurti tobulinančią kokybišką edukacinę aplinką namuose vaiko kompetencijų ugdymui(si).	LS SV NR	42,9 57,1 0	28,6 65,7 5,7	$\chi^2=8,20, p>0,05$

**SKIRTINGO STAŽO PRIEŠMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ NUOMONĖ APIE
PAGRINDINIUS EDUKACINĖS APLINKOS PRIEMONIŲ ATRANKOS PRINCIPUS
UŽTIKRINANČIUS KOKYBIŠKĄ PRIEŠMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ
KOMPETENCIJŲ UGDYMĄ(SI)**

23 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie tikslingumo principą (proc.) (n=93)

Tikslingumo principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Ugdymo priemonės padeda efektyviai siekti ugdymo tikslų;	LS SV NR	48,6 51,4 0	57,1 42,9 0	$\chi^2=1,59, p>0,05$
Edukacinei aplinkai praturtinti atrenkamos priemonės, kurios padeda formuoti visas penkias ugdytinio brandą nulemiančias kompetencijas;	LS SV NR	34,3 65,7 0	48,6 51,4 0	$\chi^2=12,01, p=0,02$
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių meninę kompetenciją;	LS SV NR	31,4 68,6 0	37,1 57,1 5,7	$\chi^2=7,12, p>0,05$
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių pažinimo kompetenciją;	LS SV NR	45,7 54,3 0	48,6 45,7 5,7	$\chi^2=5,58, p>0,05$
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių sveikatos saugojimo kompetenciją;	LS SV NR	45,7 54,3 0	28,6 71,4 0	$\chi^2=4,78, p>0,05$
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių komunikacinę kompetenciją;	LS SV NR	45,7 48,6 5,7	54,3 45,7 0	$\chi^2=4,93, p>0,05$
Yra didelis pasirinkimas priemonių, lavinančių ugdytinių socialinę kompetenciją;	LS SV NR	50,0 50,0 0,0	51,4 48,6 0	$\chi^2=4,11 p=0,04$
Ugdymo priemonės atitinka individualius ir savitus priešmokyklinukų grupės poreikius;	LS SV NR	45,7 54,3 0	22,9 77,1 0	$\chi^2=12,52, p=0,01$

24 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie konstruktyvumo, pozityvumo principą (proc.) (n=93)

Konstruktyvumo, pozityvumo principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Ugdymo priemonės efektyvios ir atlieka ugdantį vaidmenį;	LS SV NR	51,4 48,6 0	57,1 42,9 0	$\chi^2=0,52, p>0,05$
Ugdymo priemonės skatina ugdytinį veikti;	LS SV NR	51,4 48,6 0	68,6 31,4 0	$\chi^2=11,33, p=0,02$
Ugdymo priemonės žadina ugdytinių motyvaciją;	LS SV NR	54,3 45,7 0	62,9 37,1 0	$\chi^2=0,81, p>0,05$
Ugdymo priemonės orientuotos į kiekvieno ugdytinio individualią pažangą;	LS SV NR	55,2 44,8 0,0	37,1 62,9 0	$\chi^2=9,299, p=0,02$

25 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie veiksmingumo principą (proc.) (n=93)

Veiksmingumo principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Ugdymo priemonės veiksmingos ir nuolat naudojamos;	LS SV NR	57,1 42,9 0	48,6 51,4 0	$\chi^2=0,52, p>0,05$
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio meninę kompetenciją;	LS SV NR	54,3 45,7 0	42,9 57,1 0	$\chi^2=1,01, p>0,05$
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio pažinimo kompetenciją;	LS SV NR	57,1 42,9 0	62,9 37,1 0	$\chi^2=0,92, p>0,05$
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio sveikatos saugojimo kompetenciją;	LS SV NR	57,1 42,9 0	48,6 51,4 0	$\chi^2=2,49, p>0,05$
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio komunikacinę kompetenciją;	LS SV NR	60,0 40,0 0	62,9 37,1 0	$\chi^2=3,46, p>0,05$
Ugdymo priemonės veiksmingai lavina ugdytinio socialinę kompetenciją;	LS SV NR	54,3 45,7 0	57,1 42,9 0	$\chi^2=2,45, p>0,05$

Veiksmingumo principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Ugdymo priemonės padeda brandinti ugdytinį mokyklai.	LS	57,1	68,6	$\chi^2=4,52, p>0,05$
	SV	37,1	31,4	
	NR	5,7	0	

26 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie visybiškumo principą (proc.) (n=93)

Visybiškumo principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Priemonės apima įvairias ugdytinių nuostatas;	LS	37,1	51,4	$\chi^2=2,11, p>0,05$
	SV	62,9	48,6	
	NR	0	0	
Priemonės padeda ugdyti įvairius gebėjimus;	LS	48,6	54,3	$\chi^2=0,23, p>0,05$
	SV	51,4	45,7	
	NR	0	0	
Priemonės padeda kaupti įvairių sričių žinias ir patirtį;	LS	42,9	42,9	$\chi^2=0,467, p>0,05$
	SV	57,1	57,1	
	NR	0	0	
Priemonės padeda realizuoti savo gebėjimus realiame gyvenime.	LS	51,4	45,7	$\chi^2=0,41, p>0,05$
	SV	48,6	54,3	
	NR	0	0	

27 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie ekonomiškumo principą (proc.) (n=93)

Ekonomiškumo principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Priemonėmis gali naudotis daug vaikų vienu metu;	LS	25,9	54,3	$\chi^2=7,914, p=0,002$
	SV	65,5	42,9	
	NR	8,6	2,9	
Priemonėmis gali naudotis įvairios patirties vaikai;	LS	27,6	60,0	$\chi^2=10,720, p=0,01$
	SV	65,5	40,0	
	NR	6,9	0	
Priemonės tarnauja ilgą laiką;	LS	28,6	34,3	$\chi^2=5,18, p>0,05$
	SV	57,1	57,1	
	NR	14,3	8,6	
Priemonės kaina atsiperka per jos naudojimo laiką;	LS	28,6	22,9	$\chi^2=6,71, p>0,05$
	SV	65,7	71,4	
	NR	5,7	5,7	
Priemonės galima naudoti lavinant įvairias vaiko kompetencijas;	LS	31,4	62,9	$\chi^2=7,75, p>0,05$
	SV	57,1	28,6	
	NR	11,4	8,6	

Ekonomiškumo principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Visos priemonės yra nuolat naudojamos ugdymo procese.	LS	51,4	34,3	$\chi^2=7,77, p>0,05$
	SV	34,3	62,9	
	NR	14,3	2,9	

40 lentelė. Skirtingo stažo pedagogų nuomonė apie įvairovės ir kaitos principą (proc.) (n=93)

Įvairovės ir kaitos principas	Vertinimas	Dirba iki 20 metų	Dirba iki 30-40 metų	Skirtumas
Ugdymo priemonės pasižymi įvairove;	LS	48,6	74,3	$\chi^2=5,48, p>0,05$
	SV	51,4	25,7	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės atitinka kartu minimalius ir optimalius vaikų ugdymosi poreikius;	LS	51,4	60,0	$\chi^2=7,77, p>0,05$
	SV	48,6	40,0	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės atitinka įprastus vaikų ugdymosi poreikius;	LS	34,3	34,3	$\chi^2=0,99, p>0,05$
	SV	60,0	62,9	
	NR	5,7	2,9	
Ugdymo priemonės atitinka pasirinktą grupės veiklos organizavimo modelį;	LS	45,7	54,3	$\chi^2=7,19, p>0,05$
	SV	54,3	40,0	
	NR	0	5,7	
Ugdymo priemonės kruopščiai atrenkamos, įrengiant naują grupę;	LS	57,1	37,1	$\chi^2=4,15, p>0,05$
	SV	37,1	57,1	
	NR	5,7	5,7	
Ugdymo priemonės dažnai ir tikslingai naudojamos;	LS	46,6	62,9	$\chi^2=6,759, p=0,03$
	SV	53,4	31,4	
	NR	0,0	5,7	
Ugdymo priemonės atitinka ugdytinių individualius poreikius;	LS	45,7	42,9	$\chi^2=1,94, p>0,05$
	SV	54,3	57,1	
	NR	0	0	
Ugdymo priemonės atitinka bendro naudojimo poreikius.	LS	37,1	31,4	$\chi^2=5,94, p>0,05$
	SV	57,1	68,6	
	NR	5,7	0	